

ગજરામારની વાર્તા.

મુંદર સસ્તુ અને વખતસર તમારું કાંઈ
પણ છાપવાનું કામ કરાવવાં માટે
એકજ ઠેકાણું :—ચાદ રાખશો

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૪૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૦૧૪૨૧મારૂની વાર્તા

વિષય દ. : રૂ. ૪૦

એકે અવાજે જાણીતું થયલું છે.
કામકાજ માટે લખેા ઉપરને ઠેકાણે

નામના શિક્કા (રખખર સ્ટેંપ)

બનાવવા માટે ઉપરના ઠેકાણે પુછો.

અસલ મહોટી ગજરામાર ની વાર્તા

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
કાગઢી

મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ
પબ્લીશર એન્ડ બુકસેલર.
અલાયાની વાડી સામે—સુરત.

પ્રત ૮૦૦૦

સને ૧૯૨૯

આવૃત્તી ૧ લી.

સંવત ૧૯૮૫

ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયકે છાપી.
શ્રી “અનાવિલ બન્ધુ” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ બરાનપુરી
ભાગજ, ભાજવાળી પોળ—સુરત.

કીંમત આઠ આના.

ગજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

ગજરામાઝની વાર્તા.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી શારદાયનમઃ શ્રી ગોપીજન વલ્લભાયનમઃ
અર્થ શ્રી ગજરામાઝની વારતા લખી છે.

દુહા પ્રથમ નમું પ્રીતે કરીરે. ગુરવા ગણુપતને લાગુ પાયરે, ગરવા
પુદ્ધિ અનુપમ વાપગ્જેરે, મારી જીભલડી જસ ગાયરે મારીં માતા
છે જેની પારવતીરે, જેમ પીતા છે શંકર દેવ; જેનાં શુધિ પુદ્ધિ
દેજે મુજને ધણી સદા કર તમારી સેવરે સદાં ૨ અંગે સીંદુર છે
અતિ જોપતું રૂડા મોહકનેા છે અહારરે રૂડા સહુદળ તમારી
સેવા કરે; કર્ણાણુ ધ્યાન હરનારે કર્ણાણુ સાચી દેવ માતા સર-
સ્વતી તમને ચરણે નમાતું શીશરે, તમનેં મારી જીભલાયે જસ દયો
ધણો રંક જામ્ફી ન કરશો રીષરે રંકં ૪ કળાયુગમાં કાલીકા જનને
માતા પ્રસન્ન થયા સાક્ષાતરે માતાં મુને વરદાન દયો વરદાધને
ગજરામાઝની રચું વાતરે. ગજરાં ૫ મુખરને તેં કવી કયાંરે જીભે
આવી અવીચળ વાણુરે, જીભેં રૂડા ગ્રંથ રચ્યા અવની વિષે, તેજ
કૃપાએ થયા જાણુરે તેજં ૬ હે પ્રભુજી તમને નમુંરે, નીશદીન ધરીને
ધ્યાનરે નીશં ખરો આશય છે હરિતણો, નિજ સેવકનું રાખો માનરે
નીજં ૭ જે સેવક છે તમ તણારે તેની પુરો છો મન આશરે;
તેની મારે કરગરી વિનાંતી કરે સદા છે જી ચરણા દાસરે સદાં ૮
કવીજન ગણુપત સરસ્વતી અને ઇશ્વરની સ્તુતી કર્યા પછી વાર્તાનો
આરંભ કરે છે.

ઉત્તર દીશાએ માંડવગઢ કરીને એક શહેર છે તે શહેરમાં રાજ
જ્યોત્તમ નામે પોતાનું રાજ્ય ચલાવતો હતો તે રાજને સાત રાણીઓ

હતી તેમાં ૭ રાણીઓ માનીતી હતી, અને સાતમી રાણી દામાવંતી તે અણુમાનીતી હતી માટે છ ઉપર રાજની અધીક પ્રીતી ન હતી તે સાતમી ઉપર કાંઈજ પ્રીત ન હતી, એક દીવસે એવો જોગ બન્યો કે માંડવગઢથી એક કોશ દુર. નદીપર એક ગામ હતું તેમાં ધણી-ખરા ગરીબ લોકોની વસ્તી હતી તે ગામમાં એક ચંડાલણી (ઝાળ-ગાણી) રહેતી હતી. તે સાવરણી તથા સુથીયાં વીજેરે ખમર મહેલ પરાદીએ ઉડીને માંડવમા વેચવા આવી તે રાજ દરબાર ફરવા લાગ્યાં (સંડાસ) જતો હતો તેને ચંડાલણી જોતા મનમાં વિચાર કર્યો કે રાજને સાત રાણીઓ છે તો પણ કોઈને પેટ સંતતી થતી નથી. તેથી એ વાંઝીઆતું મુખ જોઈશ તો મારા સાવરણી તથા સુથીયાં અપશે નહીં તે વળી ધરમાં પણ કળથો કંકાશ થશે ને આખો દહાડો હિંદાશીમાં જશે માટે પોતાના હાથમાંથી સાવરણી પોતાના મોં આડી ધરી કે જેણે કરી વાંઝીયા રાજનું મુખ જોવામાં ન આવે એવી રીતે જે ચરીત્ર કર્યું તે સરવે રાજએ જોયું ને તરત પોતાના મનમાં એતી ગયો, ને વીચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં જે ચંડાલણી તેણે પણ માર મુખ જોયું નહીં, તેનું કારણ શું હશે એવું સમજીને અત્યંત ક્રોધ કરીને ઝાળગાણીને પાછી બોલાવી પુછે છે.

દોહા—સત્ય કહે ચંડાલણી સામી માર્જીને કેમ ધરી નાશ્વરે, સામીં છે તો કહેને મુજને વારતા નહીં તો દંડ દહ નીરધારે. નહીં તોં ૧ સાચુ ન બોલો તો જણજે તુંને શુળી દેઉ આદીશ્વરે તુંને માર મુખ ન જોયું તે માનતી માટે છેદાઉ તાર શીવરે માટે ૨

રાજ કહે છે હે ચંડાલણી તેં પ્રાતકાળમાં માર મોં જોઈને આડી સાવરણી કેમ ધરી અને પુઠ ફરવીને ઉભી રહી એવો શો દોષ મારામાં છે જે તેં નીચ જાતે પણ માર મોં ન જોયું માટે જે

તારા મનમાં હોય તે કહે જો સાચું નહીં બોલે તો સહ લોક દેખસે તને શુળીએ ચડાવીશ સાચુ બોલીશ તો તારો ગુનો માફ કરીને છોડી દેશ ને તારી બરદાશ કરીશ. એવી રીતે રાજના નીર્ભય વચન સાંભળીને જોળગાણી રાજને કહે છે. મહારાજ સાંભળો

દુહો—મેલામાં મેલો જુઓ મીઠોરે કંઈ તેથી મેલો લેભ કાંઈ એથી મેલો રાજ વાંઝીઓ તેનો સુવે ન પામે મોક્ષ તેનો ૩
હે રાજજી મેલામાં મેલા આટલા માણસ છે એક તે જ હૈયા મેલો માણસ હોય તે અધોર પાપ કરે. તેના મુંખે થોડું બોલે અને ગરીબ જેવો દેખાય જાણે બગલો સરોતર કાઠે ધ્યાન ધરીને બેઠો પણ લાગ આવે તો પાણીમાંના મછને તરત હચકી લે છે તેમજ થોડા બોલો કપટી માણસ હોય માટે તેવા પુરુષનું સવારમાં મોં જોવું નહિ અને ખીજે જ અતી લેભીયો માણસ હોય તે પણ લેભને વશ સદાય રહીને ધણાં નીચકર્મો કરે છે, માટે તેનું પણ સવારમાં મોં જોવું નહિ. હે રાજ એ જો મેલા કરતાં પણ જોને કાંઈજ સંતાન (પુત્ર અથવા પુત્રી) નથી એવો જ વાંઝીઓ તે જો મેટો રાજ હોય તો પણ તેનું મોં જોવું બ્યાબખી નથી દુર દેશાવર જતાં અથવા દરેક શુભ કામે જતાં તેના શુકન ખીલકુલ લેતા નહીં માટે હે વીવેકી રાજ જો સાચો નિચાર હતો તે મેં આપને કહી દીધો આપને સાત રાણી છે તે છતાં કોઈ સંતાન નથી માટે મેં આડી માર્જની (સાવરણી) ધરી તેની અપેક્ષા કરવી અથવા ગમે તે દાંડ દેવો તે આપની મરજી ઉપર આધાર છે એવી રીતના જોળગાણીના વચન સાંભળીને રાજની બધી રીસ ઉતરી ગઈ અને ચાકરને કહ્યું કે આ જોળગાણીને કમોદના ચોખા બે મણુ આપો તે સાંભળીને ચાકરે તુરત ચોખાની ગાંસડી બાંધી આપી તે મછને પોતાના

મનમાં ખુશ ખુશી થતી પોતાને ગામ જવા નીકળી તે રસ્તે ચાલતાં મનમાં વીચાર કરે છે કે આ બે મણુ ચોખા મારે ધણી દહાડા ચાલશે અને ત્યાં સુધી સાવરણી સુંથીયાં વેચવા જવાની મહેનત ઓછી કરવી પડશે. ને વળી મારો ધણી ખુશી થશે. એમ વીચાર કરતી પોતાને ઘેર આવીને માથા ઉપરની ચોખાની ગાંસડી નીચે ઉતારી તે જોઈ તેના ધણીએ પુછ્યું કે ચાંસડી તું ક્યાંથી લાવી ? સ્ત્રી કહે છે કે તેનું તમારે શું કામ છે તે સાંભળી તેનો ધણી કહે છે કે હે સ્ત્રી તું મારી પાસે સાચું જોલ નહિ તો તને ધરમાંથી કહાડી મુકીશ. ત્યારે ઝોળગાણીએ કહ્યું રાજ જસાજમે આપી છે તે સાંભળતાં તેનો ધણી કહે છે કે હે સ્ત્રી એ રાજ તો વાંઝીએ છે તેથી એનું અન્ન આપણાથી ન ખવાય અરે જેનું સવારમાં મુખ ન જોવાય તેનું અન્ન તે કેમ ખવાય ઝોળગાણી કહે છે આખુ શહેર એનું અન્ન ખાય છે તો આપણે ખાતાં શી હરકત છે આપણે ખધા લોક કરતાં મોટા કે રાજનું અન્ન ન ખવાય ? તે સાંભળીને ઝોળગણી કહે છે કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતો તેજ રાજનું હરામનું ખાય પણ સમજી તો હજાલથી રાજની ચાકરી કરીને તેનો જે પગાર આવે છે તેજ ખાય છે. કશી વાતનો સંબંધ નહિ છતાં રાજ મફત આપે છે તો પણ સમજી માણસ બેતા નથી.

હે સ્ત્રી હું તને જે કહું છું તે તારા માનવામાં સાચુ ન આવતું હોય તો પરીક્ષા જોવાને સાડ આપણાં ધરમાં કાદરા છે તેને બરડીને તેમાંથી કાદરી કાઢીને તેના બેગા રાજના ચોખા બેળીને ચકલાને નાંખ તે જો ચકલા કાદરીની સાથે ચોખા ખાઈ જાય તો પછી આપણે ખાઈશું એ પ્રમાણે ઝોળગાણીના વચન સાંભળીને ઝોળગાણીએ કાદરીના બેગા ચોખા બેળીને નાખ્યા, ચકલીએ તેમાંથી કાદરી

કોહરી વીણી ખાધી અને ચોખા અનામત પડવા રહેલા દીધા એ રીતનો પ્રત્યક્ષ દાખલો જોઇને જોળગાણીએ ચોખાની ગાંસડી માથે લઇને પાછી રાજના દરબારમાં આવીને કહ્યું કે મહારાજ તમારા આ ચોખા પાછા દ્યો કેમકે તમારું અન્ન પાંખી સરખાંએ પણ ખાતાં નથી. તો પછી અમારાથી કેમ ખવાય ? એમ કહી ચોખાની ગાંસડી પાછી મુકીને પોતાને ઘેર ચાલી ગઇ એટલે પાછળથી રાજના મનમાં અત્યંત ખેદ ઉત્પન્ન થયો ને પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે નીચમાં નીચ જે ચંડાળ લેણે પણ મારું અન્ન ખાધું નહીં એવું વાંઝીયામેણું છતાં હું રાજસુખ ભોગવું છું તે કશા કામતું નથી. કેમકે જોળગાણીએ આવી રીતે કહ્યું ત્યારે મારા શહેરની રમ્યત મારી પછવાડે મનમાં આવે તેમ નિંદા કરતી હશે એમ ધારીને પોતાની છ માનીતી રાણીએ તેને પાસે બોલાવીને કહ્યું કે મારે સાત રાણીઓ છતાં માથે વાંઝીયા મેણું રહ્યું તેથી તે મહેજાને લીધે કોઇ મારું મોં જોતું નથી. અને શુકન પણ લેતું નથી, માટે હવે હું આ શહેરમાં એક ક્ષણવાર રહેનાર નથી રાજપાટ સૌ છોડી દઇને અધોર વનમાં જઈ મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને ઉગ્ર તપ કરીશ. તેણે કરીને મહાદેવ પસંદ થઇ મને પુત્ર કૃળ આપશે ને મનનો મનોરથ પુર્ણ કરશે તો પાછો આવીશ ને તેગ જો ન થયું તો પછી આવરદા પુરી થતાં લગી વનમાં રહીશ એવી રીતનાં રાજના વચન સાંભળીને માનીતી છએ રાણીને રાજની સામે હાથ જોડીને કહે છે કે મહારાજ ? આપ ઘેર બેઠાં ઇશ્વરની ભક્તિ કરો એટલે તમારો મનોરથ પુર્ણ થશે હે સ્વામીનાથ ! આપ અમારો ત્યાગ કરી શીધાવો છો તેથી અમો શી રીતે દીવસ ગુળરીશું ! આપના વગર અમને એક ક્ષણવાર સુખ ઉપજનાર નથી માટે અમારો શુકન માન્ય કરી રહો તો બહુ સારું એવું સાંભળીને રાજ કહે છે કે હે

શ્રીઓ તમે હજાર વાત કરશે! તો પણ હું તમારું માનનાર નથી. માટે હવે તો તપ કરવા બધશ એમ કહીને પોતાનો ડલગુશ નામે પ્રધાન હતો તેને રાજ રૂઢી રીતે ચલાવવાની બલામણુ કરી કહ્યું કે હે પ્રધાન ! તું મારો જુનો અને સમજી પ્રધાન છે તેથી આપણી રમયતની ઉપર રહેમ નજર રાખીને નિતિથી ચલાવજો એમ કહીને પોતે કાળો પોશાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને નગરના સર્વ લોકોને જતી વખત શીખામણુ દઇને કહે છે મારા નગરવાસી લોકો હું વાંઝીયાં મહેલું ટાળવાને વનમાં જાઉં છું અને તમારી ઉપર દયા રાખવા વિષે મેં મારા પ્રધાનને બલામણુ કરી છે તે તમારી ઉપર રાજ્ય ચલાવશે ને હું તપ કરવા જઈ છું મહાદેવ પ્રસન્ન થશે ને પુત્ર કૃળ આપશે તો ફરી પાછો આવીશ નહીતર વનમાંજ રહીશ માટે મારો કંઈ પણ અપરાધ હોય તો ક્ષમા કરજો એવી રીતના રાજના પ્રિતી ભરેલા વચન સાંભળી સર્વે રમયત રાણીઓ તથા દાસીઓ રૂદન કરે છે.

દૂહો—રાણીઓ રૂવે રંગ મહેલમાં, કાંઈ દાસી રૂવે દરબારે કાંઈ રમયત રૂવેરે સારા શહેરનીરે, કાંઈ વરતાયો હાહાકારે કાંઈ ૪ હાટે રૂવેરે હાટ વાણીયારે, તે તો પાડી હડતાલરે તે તો ૦ રાણી માત્ર રહે ઉદાસમારે, કાંઈ વક્ષે નમાવી છે ઝાળ રે; કાંઈ ૫ કાળો ઘોડોને કાળે લુગડેરે કાંઈ રાજ જાએ વનવાસરે કાંઈ ૦ વાંઝીયા પણ બાગવારે છોડી આદ્યા નગરની આશરે છોડી ૦

એ રીતે રાજને વનવાસ જતી વખત રંગ મહેલમાં રાણીઓ અપાર રૂદન કરે છે ને દાસીઓ તથા સર્વે આકરો દરબારમાં રૂવે છે અને બજારમાં વેપારીઓ રડીને દુકાનો ખંધ કરી હડતાળ પાડી તે જોઈ નગરવાસી સર્વે શોકાતુર થયા એવી રીતનો શોક પણ પક્ષી યોના જાણ્યામાં આવ્યો એટલે તેઓ પણ પોતપોતાનો ખોરાક ખાવો

સુકી દહને જુરવા લાગ્યાં તે જોઈ કુમળાં ઝાડ તથા પુલનાં ઝાડ
 કરમાવા લાગ્યા અને મહોટા ઝાડોના પાન ખરી પડ્યાં એવો બનાવ
 જોઈ રાજાએ વીચાર કર્યો કે મારી ઉપર સર્વનો પ્રેમ કેવો છે તેની
 પરીક્ષા કરવાનો આ ખરો સમય છે ને એવી રીતની પ્રિતી સહીત
 જવું તે સાઈ છે, એવો વીચાર કરી વળાવા આવેલા સર્વે લોકોને
 કહે છે કે મારા વહાલાએ તમારા સર્વનો અપાર પ્રેમ મારી ઉપર
 છે. પણ માઈ મેહું ટાળવા ગયા વગર છુટકો નથી તેથી તમે સર્વે
 પાછા વળો અને બહુ વીલંબ થાય છે માટે આજા આપો એવા રા-
 જાના વચન સાંભળી પ્રજાએ આજા આપીને કહ્યું કે ઇશ્વર આપના
 સર્વે મનોરથ પૂર્ણ કરો ને કુશળ કલ્યાણથી પાછા પધારી આપનું
 રાજ્ય કરો એ અમારો સર્વનો આશિર્વાદ છે રાજા કહે તથાસ્તુ
 એટલું કહીને પોતાનો ઘોડો જોરથી હાંકીને પંથે પડ્યો એટલે રમ્યત
 સર્વે પાછી વળી પોતાને ઘેર આવી અને રાજા બ્રહ્મા દુર નીકળી
 ગયો જેમ જેમ આગળ જાય તેમ તેમ નાના પ્રકારનાં ફળોનાં ઝાડ
 આવે છે ને તે મધ્યે સુવાસીક પુષ્પોના ઝાડ ઝુકી રહ્યાં છે એની
 શોભા જોઈ એક સુંદર વ્રક્ષ નીચે આરામ લેવાને ઘોડા ઉપરથી હટાળ
 ઉતર્યા અને એક શેતરંજી પાથરીને તે ઉપર સારી પેઠે આરામ લઈ
 ઉઠ્યા પછી આઘો પાછો ફરી જુવે છે તો એક સુંદર દેવલય જોયું
 એટલે તેની પાસે ગયો અને જુવે છે તો દેવળમાં એક મહાદેવનું
 લીંગ હતું તેના ગોખમાં પાર્વતી અને ગણપતીનાં દર્શન થયાં તેથી
 રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો અને પોતાના મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે જેનું
 ધ્યાન ધરી તપ કરવાને ધાર્યું હતું તે આપોઆપ આ સ્થાનકે ખીરાજો
 છે વળી પુસ્પો ખીલી વીગેરે સર્વ છે ઘોડાને ચારવાનું પણ પુસ્કળ
 ધાસ પાછી છે માટે આજ સ્થાનકે તપ કરવું એ બહુ ઉત્તમ છે.
 જેમ ધારી દેવળ પાસે એક સુંદર અને ગંજલર આંખાનું ઝાડ હતું.

તેના નીચે આસન કર્યું પછી તેમ દિવસે નાહી ઘોષને પુષ્પ ખીલી-
 લાવી મહાદેવની પૂજા કરીને ફળ આહાર કરી એક ચીત રાખી ઉઘ
 તપ કરવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરા થવા આવ્યાં તો પણ
 મહાદેવજીએ એકે દીવસ કશી રીતનો પડછો દેખાડ્યો નહિ તે દર્શન
 પણ દીધા નહીં તોપણ રાજા પોતાનું ધ્યાન ચુકતો નથી એવામાં એક
 દીવસને સમયે બે શીકારીઓ શીકાર કરવાને અરણ્યમાં નીકળી પડ્યા
 છે. તે શીકાર કરીને શીકારની ઝાળીઓ ખભે ભેરવી ચાલ્યા આવે
 છે, તેઓએ વેગળેથી જાડ તળે રાખેને અને ઘોડાને બેઠને દીડા એટલે
 વીચાર કરે છે કે આપણે પેલા જાડ તળે જઈ જે માણસ દેખાય છે
 તેને મારી નાંખીને પાસે ઘોડો છે તે લઈ જઈએ એમ ધારીને શીકારી
 રાજા તરફ ચાલ્યા આવે છે તેને રાજાએ દુરથી દીડા એટલે પોતાના
 મનમાં વીચાર કરે છે કે પેલા બે જણા હથીઆરમંથ આવે છે તે
 લુંટારા જેવા દેખાય છે તેઓ ઘોડો લઈ જવાની લાલચે મને મારી
 નાંખશે પરંતુ હું મરવાથી જરાએ બહીતો નથી કેમકે હું પોતાનું
 રાજસુખ છોડી આ વનમાં તપ કરવા આવ્યો છું તે બાર વરસ
 થયાં તો પણ શીવજી પ્રસન્ન થયા નહીં માટે જે એ લુંટારા મને
 મારશે તો તેથી મરણ પામીશ એટલે મારે માથે વાંઝીઆ મેણું
 છે તે દુઃખનો અંત આવશે કેમકે જે માણસ પોતાના દરેક દુઃખને
 લીધે આપઘાત કરી જીવ કહાડે છે તે તેનો ઇશ્વર પાસે ન્યાય થતી
 વખતે પોતાને જવાબદાર થઈને તે પાપનું માફ ફળ ભોગવવા નરકે
 જવું પડે છે. એટલું નહીં, પણ સાત અવતાર એવા આપઘાત કર-
 વાના ભોગવના પડે છે માટે દુખીઆરા કાઢને પણ જે માણસ મારે
 છે તેને ઇશ્વરને લાં જવાબદાર થવું પડે છે, માટે હાલમાં મારી
 તપશ્ચર્યા પુરી થઈ છે તે માફ ચીત શીવની ભક્તિમાં લીન થએલું
 છે તેથી મહાદેવ મારી સદમતી કરશે તે આ મોહરૂપી સંસારમાંથી

છુટીશ એવો નિશ્ચય કર્યો એટલામાં પેલા વિભા રહ્યા તેમને જોઇ રાજા કહે છે હે ભાઈઓ તમે એકદમ ઉતાવળથી ચડીને મારી ઉપર આવ્યા ને હવે તમે શા વીચારમાં પડ્યા જે થંભીને ઉભા રહ્યા માટે તમોએ જે તમારા મનમાં મનોરથ ધારેલો હોય તે ઝટ પાર પાડો એટલે આ દુઃખરૂપી દુનીયામાંથી છુટીશ ને વળી તમારો બહુજ ઉપકાર માનીશ માટે હે સહાસીક કામ કરનારા શીકારીઓ હવે ઝટ કરો એવાં રાજાનાં વચન સાંભળીને શીકારીઓ આશ્ચર્ય પામી પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ કોઇ મોટા પ્રતાપવત ચતુર પુરુષ છે કે એક ગાઉ ઉપર જે મનમાં ધારણા કરી હતી તે એના જાણવામાં આવી માટે એવા જ્ઞાનીના ઉપર હાથ ઉચકવો તે ઠીક નહીં એમ વીચારીને તે બેઉ શીકારીઓ રાજા સામે હાથ જોડીને કહે છે તે મહારાજ આપ કોઈ મોટા દેવાંશી રાજા છો. મહાનેજરવી દેખાઓ છો પણ શા કારણ માટે આ જંગલમાં આસન વાળી બેઠા છો. તેનું ખરું કારણ હોય તે અમોને કહો કેમકે અમોએ આપની ઉપર ધાતકી પુદ્ધિ કરી હતી તેની ક્ષમા માગીએ છીએ. એવું શીકારીઓનું બોલવું સાંભળીને રાજા કહે છે કે હે ભાઈઓ હું માંડવગઢનો રાજા છું સર્વ વાતે સુખી હતો, પણ મારે કંઈ સંતાન નથી તેથી માથે વાંઝીઆ મેણું છે તે ટાળવાને આ વનમાં આવી ખાર વરસથી શીવજીનું ધ્યાન ધરી તપ કરું છું એવાં રાજાનાં વચન સાંભળી બેઉ શીકારીઓ માંહોમાંહે કહે છે આપણે બેઉ જણ રાજાના જેવાજ વાંઝીયા છીએ માટે આપણે પણ એની જોડે બેસીને મહાદેવની પુજા કરી તપ કરીશું તેથી પ્રસન્ન થઇ આપણને પણ પુત્રફળ આપશે એમ નિશ્ચય કરી પોતાની ઝોળીઓ ઝાડની ડાળે ભરાવીને રાજા પાસે આસનવાળી બેઉ જણા બેઠા, ને શીવનું ધ્યાન ધરવા લાગ્યા એમ કરતા બે ત્રણ દીવસ થયા શીકારીઓને બહુ ભૂખ લાગી તેથી તેઓ આકુળ

વ્યાકુળ થવા લાગ્યા કે આપણે ક્ષુધાએ કરી બહુ પીડા પામીએ છીએ
 ને આ વનમાં તો કાંઈ ખાવાનું મળનાર નથી માટે આપણે ઝોળામાં
 જે શીકાર લાવ્યા છીએ તેને સમારી સીજવસીને ખાઈએ એટલે
 આપણી ક્ષુધા શાંત થશે, એમ કહી તેઓએ ઝોળામાંથી શીકાર
 કઢાડ્યા અને મહાદેવની જળાધારી ઉપર મુકી છરીએ કરી કાપવા
 માંડ્યા એટલે તેમાંથી રૂધીર નીકળીને શીવજીની જળાધારીની માંહે
 પડવા લાગ્યું અને છાંટાઓ ઉડ્યા તેથી શીવલીંગને પણ રૂધીર લાગ્યું
 આવી રીતે શીકારીઓને ઘેર કર્મ કરતા જોઈને મહાદેવ અતીશય
 આકુળ વ્યાકુળ થયા એટલે વિચાર્યું કે આ દુષ્ટ મહા પાપીઓ
 વ્યભીચારી છે તેને સમજાવીને વીદાય કરું તો ઠીક નહીં તો એ
 મુખાંઓ અહીંથી જશે નહીં ને મને બ્રહ્મ કરી મુકસે એમ ધારી
 તરત જોગીનું રૂપ લઈને શીકારીઓની સામા આવી ઉભા રહીને
 કહ્યું કે અરે મુખાં તમે આ મહાદેવને બ્રહ્મ કરો છો અને તમે શા
 કારણ માટે અહીં આવ્યા છો. તે કહો ત્યારે શીકારીઓ કહે છે કે
 અમારે જે જણને કાંઈ સંતાન નથી તેથી વાંઝીયા મેણું છે માટે
 આ મહાદેવ પાસે પુત્ર લેવા આવ્યા છીએ તે પ્રસન્ન થઈ પુત્ર
 આપશે એટલે તરત અમારે રસ્તે પડીશું ત્યાં સુધી જનાર નથી,
 એવું સાંભળીને જોગી (શીવજી) કહે છે અરે આવિચારી દુષ્ટ! તમે
 પાપી છો માટે તમોને પુત્ર મળનાર નથી, એવું સાંભળીને શીકારીઓ
 કહે છે ગમે તેમ થાઓ પણ અમે પુત્ર લીધા વગર અમેથી ખસનાર
 નથી એવી રીતે સાંભળીને જોગીએ વીચાર કર્યો કે આ પાપીઓને
 ગમે તેમ સમજાવી અહીંથી કાઢવા જોઈએ પણ જોગીએ પોતાની
 માયાએ કરી દેવળ સામેના આંખા ઉપર પાછા ફરીએ બતાવીને
 પેલા શીકારીઓને કહ્યું કે સામે આંખો દેખાય છે તે ઉપરથી જે

કરીઓ લાવો તે કહેના લાગ્યા એટલે જોગીએ કહ્યું કે એ ફળ લઇને તમે બેઠ તમારી સ્ત્રીઓને ખવરાવજો એવું સાંભળી પંથે પડ્યા, એટલે જોગી (શીવજી) અંતરધ્યાન થઇ ગયા, તે ચમત્કાર જોઇને રાજા પોતાના મનને કહે છે કે હું બાર વરસથી એક સ્ત્રીને આ સ્ત્રીવ્રતનું ધ્યાન ધરી તપ કરું છું તે મને કાંઈ દીવસ સ્વપ્ને પણ દરશન દીધા નહીં તે આ દુષ્ટ પાપીએ મહાદેવને હોરાન કરી બ્રહ્મ કર્યા તેને ત્રણ દીવસમાં આપી વિદાય કર્યા માટે હવે ક્યારે શીવજી પ્રસન્ન થઇ મને પુત્ર આપશે તે કાંઈ સમજી શકાતું નથી, તેમ મારાથી ખીજો કશો અચીયાર થાય નહિ શિકારીએ તો સુરખ હતા માટે અયોગ્ય રીતે અયોગ્ય ચાલુ તો બાર વરસનું માફ તપ લશ્મમાં ભંગ થાય તેમ ન કરનાં હવે તો શીવજીની મહાપુજા કરી ધુપદીપ પ્રત્યાદિ મહાદેવને ગમશે તો પુત્ર ફળ આપશે નહીં તો કમલાસ વાસમાં આપશે તે બેઠ ફળ લાભકારક છે એમ ધારીને અરણ્યમાંથી નાના પ્રકારનાં સુવાસીન પુષ્પો તથા ખીલી પુષ્કળ લાવીને શીવજીની જળાધારી તથા શીવર્ત્તીંગ જે શીકારીઓએ રૂંધીરથી ખરડેલું હતું તેને ખુબ પાણી લાવીને સ્વચ્છ કરી ઘોષ નાખીને વીધીપુર્વક શીવજીની પુજા કરી, ખીલી ચઢાવી ધુપ દીપ આરતી કરી છેલ્લી પુશ્પાંજલી અર્પણ કરીને પછી પોતાની તરવાર જમણા હાથમાં લઈ શીવજીની પ્રાર્થના કરી કહે છે હે શંભો ! મેં આપણી પાસે અવી બાર વર્ષ પુજા કરીને તપ કર્યું તોપણ મને આપનાં દર્શન થયાં નહિ માટે છેલ્લી વારની આ મારા મસ્તકની કમળ પુજા હિંદાર મનથી અર્પણ કરું છું તે અંગીકાર કરી આપને ગમે તે ફળ આપજો એમ કહી ઝટ ગળા ઉપર તરવારનો ફટકો મારવા જાય છે તેવામાં સાક્ષાત શીવજીએ અદ્ભુત જોગીતું સ્વરૂપ ધરીને રાજાનો હાથ ઝડપ્યો તે

કહ્યું કે હે રાજા તારી સેવા બક્ષિત જોઇ હું ધણોજ પ્રસન્ન થયો છું એટલે તે પ્રમાણે કહી રાજાએ કહ્યું કે જોનાનાથ મને આશ્ચર્ય લાગે છે કે દુષ્ટ શીકારીઓને બે દીવસમાં પ્રસન્ન થઇ વર આપ્યો ને મેં બાર વર્ષ તપ કર્યું ને જ્યારે અંતે કમળ પુજા અર્પણ કરવા માંડી ત્યારે પ્રસન્ન થયા તેનું કારણ શું તે કહો ત્યારે શીવજી કહે છે એ દુષ્ટ શીકારીઓ મને સંતાપી ફળ લઇ ગયા છે, તેથી તેમને પુત્ર તો થશે પણ તે થઇને વહેલા નાશ પામશે. જેમ છાણમાં અનેક કીડાઓ ઉત્પન્ન થાય છે. પણ તેનો વહેલો નાશ થાય છે, માટે હે તપસ્વી રાજા તને તારા પ્રમાણે ફળ આપવું જોઇએ એમ રાજાને કહે છે કે તારે કેટલી રાણીઓ છે ? રાજા કહે છે સાત રાણીઓ છે ત્યારે મહાદેવે કહ્યું કે આ દેવળની સામે જે આંખો છે તેની ઉપરથી સાત કેરીઓ તોડી લાવ એવું કહેતાં રાજા ઉપર ચડ્યો અને સાત કેરીઓ તોડીને નચ્ચે ઉતરી શીવજી પાસે આવીને કહે છે કે હે મહારાજ ! આ ફળને શું કરું ? શીવજી કહે છે કે એ લઇને તું તારે ઘેર જા અને સાત રાણીઓને વહેલી આપજે કે તેઓને ગર્ભ રહેશે અને પુત્ર થશે એ રીતનાં મહાદેવનાં વચન સાંભળી રાજા બહુ પ્રસન્ન થયો ને બે હાથ જોડી સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.

દુહો—જગદેશ્વર મહાદેવ તમને વીનવુંરે, હું તો બળી લળી લાગુ પાયરે, હુંતોં વાંઝીયા મેણુંરે માઈં બાંગીયુંરે મારી સદાય કરજો સદાયરે, મારીં વીધવા નગરી સધવા ચછરે આપ્યા મને આવા અવતારરે મુનેં

હે જગદીશ્વર મહારાજ તમને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કરીને કહું છું કે મેં સાચા બાવથી જેવી તમારી બક્ષી કરી તેવાતથી તમે મને પ્રસન્ન થઇને માઈં વાંઝીયા મેણું બાગ્યું તેથી મારા મારા નગરના લોકો

જે મારા વિયોગથી વીધવા પશું ભોગવતા હતા તે હવે મને જોષ સધવા પશું પામશે. કેમકે જ્યારે હું નગરથી વનવાસ નીકળ્યો ત્યારે નગરવાશી લોકોએ બહુ દીલગીર થઇને મારી આશ્વા છોડી હતી કે રાજા ફરીથી આપણને ક્યાંથી મળશે, પણ હે ભોળા શંભુ ! હે વરદાયક દેવ તમે બહુ ઉદાર છો. કેમકે જે જે મનુષ્ય અને દેવ તપ કરે છે તે સર્વને વરદાન આપી સંતુષ્ટ કરો છો, તેમ મારી ઉપર બહુજ કૃપા કરી માટે વારંવાર તમને નમસ્કાર કરું છું કે દયાનીધી હવે મને આશ્વા આપો પ્રણામ કરું છું શીવજી કહે સુખેથી જ અને રાજસુખ ભોગવ. એમ કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા એટલે રાજા પોતાનો ઘોડો તથ્યાર કરીને તે ઉપર સ્વારી કરી લાંખી મજલો કરીને વહેલા નગર સમીપ આવ્યા એટલે લોકોના મનમાં બહુજ આનંદ થયો અને વજીર સર્વે સેનાને નવો પોશાક પહેરાવી હાથી ઘોડા, પાલખી, નગારાં નીશાન વગેરે તૈયાર કરી અને ગાજતે વાજતે સામૈયું લઇ રાજાને તેડવા ગયા ત્યાં લઇ જઇ રાજાને જરીનાં વસ્ત્રો તથા હીરા જડીત અલંકાર પહેરાવીને શશુ-ગારેલા ઘોડા અસ્વાર થઇ નગરના વેપારીઓ સહિત સાજન માજન સાથે ગાજતે વાજતે પુરમાં પધાર્યા તે સમયે નગર લોકોએ સોના રૂપાના ફુલથી વધાવ્યા અને સ્ત્રીઓએ મેડી ઉપરથી પુષ્પવૃટ્ટી કરી જ્યારે દરબારમાં પધાર્યા ત્યારે પ્રધાને પુછ્યું કે જોષી મહારાજ આવજો દીવસ કેવો ચોકખો છે તે દીપણમાં જોઇને કહો ત્યારે જોષીએ પાધડીમાંથી દીપણું કઢાડી કહ્યું કે મકર, કુંભ, મીન, મેષ વરખ, મીથુન ને કર્ક એટલે આજે કર્કનો ચંદ્રમા છે રાજાને સાતમે ત્રાંખાના પાયે ધણો લાભ કારક છે, વળી અમરત સિધ્ધયોગ છે તે અતી ઉત્તમ છે માટે જે શુભ કામ કરવાં હોય તે સુખે કરો,

એવાં જોશીનાં વચન સાંભળી પ્રધાને રાજ્યગરને ખોલાવી શાશ્વતિથી પ્રમાણે રાજ્યભિષેક કરી ફરીથી ગાદી ઉપર બેસાડયા તે દિવસે સરવતે પાનના બીડાં ગુલાબના પુષ્પના તોરા અને ગુલાબનું અતર વગેરેથી માન આપી સહુના સાકરથી મોં ગળ્યાં કરાવ્યાં અને જમકેને દાન આપી પ્રસન્ન કર્યાં; એ રીતે ધામધુમ કર્યા પછી સરવે સમાસદોને ઘેર જવાની આજ્ઞા આપીને રાજ કચેરી ખરખાસ્ત કરી પોતાના ખાનગી ઝોરડામાં ગયા એટલે એક દાસી સંદેશો લઈ આવી અને રાજને કહે છે કે મહારાજ આપની માનીતી રાણીઓ આપને મળવાને આવુર થઈ રાહ જોઈ રહ્યાં છે તેમને કૃપા કરી દર્શન આપવા આપ વહેલા પધારશો; એવું સાંભળી રાજ તે દાસી સાથે રાણીઓ પાસે પધાર્યા. એટલે સર્વેએ ઉભાં થઈ તેમને નમન કર્યું. અને મખમલની ગાદી ઉપર બેસાડી ધણું દિવસનું વૃત્તાંત પુછવા લાગ્યાં તે સાંભળી રાજએ પોતાની વીતક વાત કરીને મહાદેવના આપેલાં સાત ફળ રાણીઓને આપ્યાં. ને કહ્યું કે સાતે રાણીઓ વેંચી લઈને નાહિ ધોઈ પવિત્ર પણે ખાળે તેથી તમને પુત્ર થશે, એ પ્રમાણે કહી રાજ પોતાના ઝોરડામાં પધાર્યા એટલે છઠ્ઠી રાણી દરેકને લાગે એક એક આવશે ને સાતમી જે અણુમાનીતીના નામની છે તેને આપીશું તો એને પણ પુત્ર થશે તો પછી આપણું માન આપણું થાયે માટે એના છ કંકડા ખરાબર કરી આપણેજ વહેંચી ખાઈ પછી આપણને કોણ પુછનાર છે એમ કહી તેજ વખતે નાલા ધોયા વગર સાત કરી છ જણીઓ ખાઈ ગઈ અને તેનાં છોટરાં જોઈલા બારીએથી રસ્તામાં ફેંકી દીધાં, ને તે પછી ભોજન તૈયાર થયું એટલે ભાતભાતની રસોઈની સામગ્રી એક રૂપાના યાળમાં પીરસી રાજને ખોલાવી પ્રેમ સહિત જમાડી હાથ ધોયા પછી પાન બીડા આપ્યાં તે ખાઈ રાજ પોતાના પર્શ્વપર આરામ લેવા પધાર્યા

તે પછી રાણીએ જમી. એ રીતે તેઓ સુખમાં લીન થયાં છે. પશુ અનમાનીતી (દામાવંતી) ની કાંઈએ અખર લીધી નહિ ત્યારે કહેવત છે કે જેનો બીજો કાંઈ બેલી નથી તેનો પરમ દયાળુ ઇશ્વર બેલી છે. તે પોતે બાનાની પત્ની રાખે છે. માટે દામાવંતીના હૃદય પોતાના પતીનો પ્રેમ નહોતો. પશુ તેને ઇશ્વરરૂપ ગણતી, ને જે દીવસથી રાજા વનવાસ ગયા તે દીવસથી દામાવંતી પોતાના મહેલમાં રહી શીવજીની ભક્તિ કરી પોતાના પતીનું કલ્યાણ માગતી હતી. તે નીચાડીન કહેતી કે ભોળનાથ તમે પ્રસન્ન થઈ મારા સ્વામીને વર આપશો તો મને પશુ તમારા પ્રતાપથી સુખ મળશે એવો મારો દ્રઢ નિશ્ચય છે એવી પરમ પવિત્ર દામાવંતી ધણીવારથી પતીની તરફથી કાંઈ ફળ મળશે એવી આશા રાખી રાહ જોયા કરતી તે તેને કંઈ ન મળતાં પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે હે દાસી રાજાજી વનમાં જઈ બાર વરસ તપ કરીને શીવ પાસેથી પુત્ર થવા માટે કાંઈ ફલ લાવ્યા હશે તે પોતાની માનીતી રાણીએને આપ્યાં હશે મારે સાર કાંઈ મોકલ્યું નથી તો તેમની મરજી પશુ તું માનીતીએની બારી નીચે જઈ જો કે ત્યાં કાંઈ ફળ છોતરાં ગોટલાં જે કાંઈ નાંખી દીધું હોય તે તુરત લઈ આવ એ રીતે રાણીના વચન સાંભળી દાસી તુરત જઈ માનીતીએની બારી નીચે જોયું તો પાકી કરીના સાત ગોટલા અને છોતરાં પડેલાં જોઈને વીચાર કર્યો કે આ રૂપ કાંઈ કરીની નથી કેમકે આંબાનાં પાંડાં સુઢાં સુકાઈ ગયાં છે, તો નકકી રાજાજી આજ નવાઈનાં ફળ લાવ્યા હશે.

માનીતીએએ બાઈને છોતરાં ગોટલાં નાંખી દીધાં હશે એમ વીચારી તરત બધાંએ વીણી લઈને પોતાની બાઈ દામાવંતી પાસે આવી કહ્યું કે બાઈ સાહેબ મહેલની નીચે તો ફક્ત આ છોતરાં ને ગોટલાં પડેલાં હતાં ને તે તાર્જાજી છે. માટે એજ નવાઈની ચીજની

નીશાન છે, તે હ્યો. એમ કહી રાણીના મોં આગળ ઢગલી કરી તે
 જોઇ દામાવંતી કહે છે કે હે દાસી બાર વરસ સ્વામીજી ફળ લઇ
 આવ્યા તેમથી એક ૧ ટકા મને આપ્યો હોત તો હું બહુ પ્રસન્ન
 થાત પણ હું એમની રાણી કહેવાઇ એ મીઠ્યા નથી થવાની માટે
 મારે મન તો છોતરાં ને ગોટલાં છે તે ભાવથી માની લઉં છું માટે
 તું આની ઉપરનો કચરો લુગડેથી લુછી નાખ અને પછી તેને
 કચરીને છુટ્ટા કરી મને આપ કે હું તેની રાખ રાંધીને પીઉં, એવું
 કહેતાં દાસીએ તરત તથ્યાર કરી તે લઇ રાણીએ તેની રાખ રાંધી
 તથ્યાર કરી પીવાના વાડકામાં દહાડી. એટલામાં પોતાના મનમાં
 એક બીજો વિચાર સૂઝ્યો તેથી વળી દાસીને કહ્યું કે હે દાસી તું
 કુલસંગ વજરને હમણાં જટ તેડી લાવ એવું કહેતાં દાસી વજરને
 તેડી લાવી તેને માન આપી ગોઠડી નાખી ખેસાડ્યા અને રાણી કહે
 છે કે હે બુદ્ધિવન પ્રધાન તમે સર્વ સદ્યશુના ભરેલા છો તેથી તમને
 એક વિચાર પુછવો છે તે એ કે રાજાજી બાર વરસે તપ કરી વર
 પામી ફળ લઇ આવ્યા હશે તે તો બધી માનીતીને આપ્યા કેમકે મારા
 સુદા સાત રાણીઓ છે ને ફળના ગોટલા છોતરાં પણ સાત સાત
 છે તે સર્વ ખાઇ બારી નીચે ફેંટી દીધેલા તે મેં દાસી પાસે
 મંગાવી શીવની પ્રસાદી જાણી મેં તેને વાટી રાખ પીવાને વિચાર
 કર્યો પણ એક સદેહ આવ્યો કે રાજાજી તો મારે મહેલે કોઇ દીવસ
 આવતા નથી ને આ રાખ પીવાથી મને ગર્ભ રહે તો રાજા મારી
 ઉપર કોપાયમાન થઇ કલાંક બુકે તે સાફ તમે ઠરેલ વિચારના છો
 તેથી જન્મ કહો તેમ કરે પણ જે દહાડે કામ પડે તે દહાડે પરમેશ્વર
 પ્રીતીથી ખરી સાક્ષા પુરવી પડશે. એવું સાંભળી પ્રધાન કહે છે
 કે તમારી ઇચ્છા છે તો સુખેથી રાખ પીઓ કામ પડેથી વીગત
 સહીત આપીશ, એટલે દામાવંતી સૂર્ય ચંદ્રની સ્તુતિ કરી કહે છે કે

હુહો—અંદ્ર સુરજ તમને વીનવુંરે; મારી સાચેરી પુરજો સાખરે
 મારીં અણુરે માનીતી જોને હું ઠરી લજ્જા બહેરી રાખરે મારીં
 રાજ મહેલે નથી આવતારે મને જ્યુહુ ચઢાવે આજરે; મનેં પતી વીના
 જોને પુત્ર થયો એવું આવશે મુજ પર આજરે એવુંં જગદેશ્વર
 મહાદેવ તમને વીનવુંરે મારી બહેરે રાખજો લાજરે મારીં પુત્ર
 પ્રસાદીનો આપશે તો મારાં સરસે કાજરે મારીં દુલસંગ
 વજર તને વીનવુંરે મારીં સાચેરી પુરજો સાખરે, મારીં અણુરે
 માનીતી હું ઠરીને મારી લજ્જા બહેરી રાખરે મારીં

હે જગતમાં પ્રકાશ આપનાર અંદ્ર અને સુર્યદેવ તમને હું
 હાથ જોડીને નમસ્કાર કરીને વિનંતી કરું છું કે તમારી શાક્ષીએ હું
 રાખ પીછે છું તેથી કામ પડે ત્યારે માથેથી કલંક ઉતરે એવી સાચી
 સાખ પુરજો એવી શોચના કરીને દુલસંગ વજરને કહે છે કે ઇશ્વર
 ઇચ્છાથી મને પુત્ર થાય તો તેને બેચવા લાયક ઘોડો જોઈએ માટે
 આ રાખમાંથી થોડીક મારી ઘોડીને સાડ રાખી તમારા દેખતાં પીછે
 ને થોડી ઘોડીને પાછં એમ કહી પ્રધાનના દેખતાં પોતે પીધી થોડી
 ઘોડીને પાછ પછી પ્રધાનને કહ્યું કે તમને શ્રમ આપ્યો તેની ક્ષમા
 કરશો ને હવે આપને જવા આજ્ઞા આપું છું એમ કહી પ્રધાનને
 વીદાય કર્યા હવે ઇશ્વરના ગતિ ન્યાયીજ છે તેની માયામાં બ્રહ્માદીક
 સરખા છુલા પડ્યા તો આપણી શી ગણતરી માટે દેહધરી મનુષ્ય
 સાડે યા નરસુ જેવું ફળ કરે છે તેવું પામે છે, હવે માનીતીઓએ
 તાજ કેરી ખાધી ને દામાવંતીની ભાગની પણ ખાધ ગઈ અને
 દામાવંતીએ તે છોતરાં ગોટલાની રાખ પોતે પીધી તથા ઘોડીને પાછ
 તેથી બધાને સાથે ગર્ભ રહ્યો જ્યારે નવ માસ પુરા થયા એટલે સાતે
 રાણીને સાત પુત્ર જનમ્યા અને ઘોડીને સાડાખાર મહીને એક ધણો સુંદર
 બળવાન વહેરો જનમ્યો. હવે રાજની પાસે દાસી દ્વારા વધામણી તો છ

માનીતી રાણીઓનીજ પહોંચી એટલે રાજ બહુ પ્રસન્ન થયા વખા-
મથી લાવનાર દાસીને તથા સર્વે યાચકોને-સેવકો જોને જોયું હતે
તેવું ઇનામ આપી બધાને સાકર આપી આનંદ પામ્યા પણ માનીતી
રાણીઓએ ઇશ્વરની ચોરી રાખી અણમાનીતીની ફેરી ખાઈ જવાથી
તેમના પર કોપાયમાન થયો તેણે કરી તે રાણીઓને પુત્રો બાળા કદરૂપા
અને ખોડ બરેલા અવતર્યા અણમાનીતીનો ખરો બરોસો ઇશ્વરપર
હતો તેથી તેને દેવાંશી અને મહારૂપવાન કુંવર જનમ્યો. પણ આ
વાતની રાજાને મુદ્દલ ખબર નહતી હવે દામાવંતીએ પોતાની દાસીને
કહ્યું કે તું આપણા જોશીને તેડી લાવ એટલે કુંવરના જન્માશ્વર
કરાવીએ કહેતાં દાસી તરત જોશીને તેડી લાવવા તકયાર થઈ એટલે
રાણી કહે છે દાસી સાંભળ.

દુહા-દાસી મારી તુને વીનવું રે ઝટપટ તકયાર થાય હું તે
જન્મોત્તરી કરાવીને પુછીએરે તું તો જોશીને તેડવા જારે તું તો.
હે દાસી તું ઝટપટ તકયાર થા. અને જોશીને બોલાવી લાખ કે
આપણા કુંવરની જન્મોત્તરી કરાવીને નામ રાણી પુછીએ એવું
સાંભળી દાસી ઉઠી જોશીને ઘેર જઈ કહે છે.

દુહા:—કુળના જોશી તમને વીનવું રે હું તો નમી નમી કરું
જીહારરે, હું તો મારી બાઈએ મને મોકલીરે તમે ઉઠી ચાલો એક
વારરે તમે.

હે કુળના જોશી મહારાજ મારી બાઈ તમને બોલાવે છે માટે
વહેલા ચાલો તે સાંભળતાં જોશી ટીપણું તથા બીજું જોધવું પુસ્તક
લઈ દાસીની સાથે તરત દામાવંતીને મહેલે પધાર્યા એટલે બાજઠ
ઉપર બેસારીને પુછે છે.

દુહા—કુળના જોશી તમને વીનવું રે હું તમથી નાનેરી લાગુ
બેનરે હું તો જન્મોત્તરી કરજો જોધને કુંવર જનમ્યો છે માઝમ રેનરે

કુંવર૦ કીયારે નક્ષત્રમાં કુંવરે આવીયોરે, તમે પાકડું કરજો કામરે,
તમે૦ ધરણી ધરજેરે જેના તેજથીરે એવું ધરાવો કુંવરનું નામરે એવું

હે જોશી મહારાજ તમે જીવ રાખીને પુસ્તકમાં જીવો કે આજ
રાત્રીએ કુંવરનો જન્મ થયો છે તે સમયે રાત્રીના અગીઆર કલાક
બરોબર વાગ્યા હતા માટે તે સમયે કયું નક્ષત્ર હતું તે નક્ષત્ર ઉપર
યા ક્રમ રાશી આવે છે. તથા રાશી ઉપરથી શું નામ પાડવું વળી
એના મહા કેના છે ને તે કેવો પરાક્રમી થશે એ વગેરે જન્મપત્રીદા
જે જે જોવાનું હોય તે તમારા ટીપણામાં અને પુસ્તકમાં જોઈને મને
કહો એવી રીતે રાષ્ટ્રીનાં વચન સાંભળી જોશીએ ગણતરી કરી જન્મ
પત્રિકા તૈયાર કરી રાષ્ટ્રીને કહે છે હે રાષ્ટ્રીજી સાંભળો.

ફહા—શુભ નક્ષત્રમાં કુંવર જનમીઓરે એ તો રાખે પીતા
કરો કામરે એ તો૦ ધરતી ધુજે એના તેજથીરે એનું મતીયો માર
પાડો નામરે એ તો આપજો સૌને જીતશે એ તો ભરશે મોટી
મોટી કામરે એતો૦ જગદેશ્વર મહાદેવ એની સહાયમારે એનું મજ-
રામારે પાડો નામરે એનું૦

હે રાષ્ટ્રીજી તમારો કુંવર શુભ નક્ષત્રમાં જન્મ્યો છે ને એના
મહા એવા બળવાન છે કે એ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો મહા તેજસ્વી કાં-
તીવાન પરાક્રમી અને અત્યંત દયાળુ તથા ધણોજ બળવાન થશે.
પણ તે પોતાનાંજ મતી પ્રમાણે ચાલશે પીતાના કરતાં ધણું આ-
બરહાર નામ કહાડી એવો હીમતવાન થશે કે ગમે તેવું બારે કામ
કરવામાં આમ બીડાવશે વળી પોતાની પ્રજા તથા સર્વ લોક પણ
એના ધણ ઉપર મોહિત થઈ વધુ પ્રીતી રાખશે. એ બધુંથે ખરું
પણ બાર વરસની ઉંમર થશે એટલે એના પીતાના વચનથી એને
વનવાસ જવું પડશે ને વને જઈ પાછો કુશળ દેવ્યાણથી ઘેર આવશે
તે પછી પોતાના બાપની ગાદીએ બેસી રાજસુખ ભોગવશે ને તે

જગદેશ્વર મહદેવનો આપેલો છે, માટે તે અહોનીશ તમારા કુંવરની રક્ષા કરશે અને એના જન્મના નક્ષત્ર ઉપરથી તો એનું નામ ગજરા માફ આવે છે માટે એજ નામ અતી ઉત્તમ છે, તેજ રાખજો અને ઉપર મેં મતીયોમાફ નામ કહ્યું તો તે ઉપરથી કે એ પોતાની મતી પ્રમાણે યોગ્ય રીતીએ ચાલશે માટે એ નામ સમજવું ખરું નામ તો ગજરામાફ છે તે માટે તેજ પાડજો, એ પ્રમાણે તમારા કુંવરના જન્મભક્ષરનું વૃત્તાન્ત છે તે અધું તમને કહ્યું તે સાંભળી દામાવંતી પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે.

દુહો:—ઝટપટ ઉઠો મારી દાસીયો તમે પેરા દક્ષીણ ચીરે તમે યાગ ભરી સગ મેતીયેરે તમે વધાવો જોશી વીરે તમે.

રાણીના વચન સાંભળીને દાસીઓએ જોશી મહારાજને મોતીએ વધાવ્યા તે પછી બીજો હુકમ કર્યો કે હે દાસી જોશી મહારાજને એક યાગ ભરીને મોતી તથા સાલ પાંચડી વગેરે આપી રાજ દ્રવીને વીઢાય કરો. એવો દામાવંતીને હુકમ સાંભળી દાસીએ કહ્યા પ્રમાણે જોશીને રાજ કર્યા એટલે આશીરવાદ દઈ જોશી મહારાજ ખુબ ખુશી થઈ નવા વસ્ત્ર પહેરી રસ્તે જતા હતા તેમને જોઈ મામના લોક પુછે છે કે જોશી મહારાજ આ નવો પોશાક કેણે પહેરાવ્યો ત્યારે ઉતર આપ્યો કે અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીને પુત્ર જન્મ્યો તેના જન્મભક્ષર કર્યા તેમાં મર્યો તે સાંભળતાં લોકોમાં બધે ખબરો ફેલાઈ એટલે ઘણા યાચકો દાન લેવા ગયા. તેમને યોગ્યતા પ્રમાણે દાન આપી પ્રસન્ન કર્યા એ પ્રમાણે બીના બની પછુ તે વાતની રાજને તો કાંઈ ખબર નથી પછુ ઇશ્વરની અકળ ગતી છે માટે કુંવર દીવસે ન વધે તેવો રાત્રીયે વધે એમ કરતાં પાંચ વરસનો થયો એટલે એક પંડીતને બોલાવી પોતાના મહેલમાં વિદ્યાબ્યાસ કરવવા માંડ્યો, બે વરસમાં સર્વ વિદ્યા તથા રાજનીતી સીખી હુશીયાર થયો.

શરીરની કાંતી પણ દેવરૂપ સમાન થઇ એટલે ગુફને બારે પોશાક તથા બે હાજર સોના મહેર આપી રાજી કર્યા, તે પછી એક દીવસ એવો યોગ બન્યો કે રાજા જશોભન પોતે કચેરી બરી ખુરસીપર બેઠા હતા, એટલે પુલસંગ પ્રધાનને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન ! આજે મારા મનમાં એવો ઉમંગ આવ્યો છે કે મારી છત્રે રાણીના કુંવરો મેં બરાબર જોયા નથી, માટે તમો પોતે રાણીઓ પાસે જઈને કહો કે કુંવરોને ધણી બારે વસ્ત્રલંકાર પહેરાવી તૈયાર કરીને મારી સાથે રાજસભામાં મોકલો, આવી રીતનો રાજાએ હુકમ કર્યો એટલે પુલસંગ પ્રધાન તરત રાણીઓ પાસે આવ્યો અને રાજાનો હુકમ કહી સાંભળાવ્યો એટલે રાણીઓ પોતાના મનમાં પરતાવા લાગી કે બધા કુંવર કદરૂપા છે તે જોઈને રાજા બહુ ખેદ પામી કેાપાયમાન થશે. પણ શું કરે તે હુકમ માન્યા વગર છુટકો નહી, માટે વસ્ત્રાલંકાર પહેરાવ્યા બરા પછુ મનુષ્યમાં ઇશ્વરની કુદરતે જેવું રૂપ સુકયું હોય તે પ્રમાણે શરીરની શોભા દેખાવ છે હવે છત્રે પુત્રોને તૈયાર કરી પુલસંગ પ્રધાન લઇ રાજસભામાં આવ્યો અને રાજાને સલામ કરી રાજાની આંખમાં કુંવરને બેસવાને સારી ગાદી તૈયાર કરેલી હતી તેની ઉપર હારખંધ બેસાડ્યા એટલે રાજા પ્રધાન અને આખી સભાના લોક નીરખીને મનમાં ખેદ પામ્યા અને સભાના લોક માહોમાંહે વાતો કરવા લાગ્યા કે અરે બાઈઓ આ શો ગજબ રાજા કુમાર બધાએ પણ કરતાં વધારે કદરૂપા છે એમ ગરબડ સાંભળી રાજાએ જોયું તો એકનું નાક ચોપું તો બીજાનો કાન ખુચો ત્રીજાનું મોઢો વાંકુ ચોથાની આંખો માંજરી પાંચમો લુલો છઠ્ઠાની જીભ તોતડી અને આંખે માંજરો બોલે ત ત ત એ પ્રમાણે સર્વને એક કદરૂપા જોઇ રાજા દીગમુઠ શરખો બની ગયો એ જોઈ પુલસંગ પ્રધાન પોતાના મનમાં સર્વ સમજી ગયો ને વીચારવા લાગ્યો જે

આ સમયે અણ્ણમાનીતી રાણી દામાવંતીને કુંવર ગજરામારૂં જો આ સભામાં ખીરાજો હોય તો તેના મોતું તેજ દેખી રાજા અને સર્વ સમાજનોને આનંદ ઉભરાયા વગર રહે નહિ પણ શું કરું કેમકે એ પુત્રના જનમ્યાની રાજાને ખીલકુલ ખબર નથી અને હું જો તેડી બાવું તો રાજા મારી ઉપર કાપાયમાન થાય કે પીતા વીના પુત્ર કેમ નીપજ્યો એમ કહી તેની ખરી તપાસ કરશે, તે સમયે સાક્ષી પુરવી પડશે એમ બનશે તો ચીંતા નથી કેમને અંતે ખબર થયા વગર રહેનાર નથી માટે હવે તો વહેણું જાણુ થાય તો સાચું કેમકે ઇશ્વર પાસે સાચો ન્યાય છે માટે પુન્ય દશે તેજ તરશે એમ વીચાર કરી સભામાંથી ઉડી તરત દામાવંતીને મહેલે આવ્યો તેને જોઈને રાણીએ આસન આપી ધણું માન દઈ ખેસાડીને પાનસોપા-રીને ખીડુ આપી પુછયું કે આપના મહેના ચહેરા ઉપરથી તો એવું જણાય છે કે બહુજ તાકીદના કામે આવ્યા હશે માટે જે હોય તે દયા કરી કહો કે, ખબર પડે એવા શબ્દ સાંભળી પ્રધાન વીચાર કરે છે કે રાણી ચતુર તો ખરી કે મારા મનની વાત પણ પારખી ગયા માટે કહ્યા વગર છુટકો નથી, એમ નીશ્ચય કરી દામાવંતીને હવે કહે છે હું આપની પાસે માગુ તે ખુશી-ચઘ આપવા વચન આપો તો કહુ ત્યારે દામાવંતી કહે છે કે રાજાની તમારો ઉપર કૃપા ધણી છે. તેમ છતાં તમારે શું ખામી છે. તે મારી પાસે કહો ત્યારે પ્રધાન કહે કે જો વચન આપો તો બોલું રાણીએ કહ્યું કે તમને હું પીતા તુલ્ય ગણું છું માટે મારાથી બને તેવું હશે તો આપીશ એમ કહી વચન આપ્યું એટલે પ્રધાન કહે છે કે આપના કુંવર ગજરામારૂંને ઉત્તમ પોશાક તથા આભુષણ પહેરાવી મારી સાથે રાજસભામાં મોકલો તે સાંભળી રાણી કહે છે કે રાજાની છ માનીતીના પુત્ર છે છતાં મુજ અણ-

માનીતીના કુંવરનું રાજસભામાં શું કામ છે, વળી રાજની મારા ઉપર કૃપા નથી અને રાણીઓ બહુ ઝેરીલી છે માટે મારા કુંવરને કોઇ કંટુ વચન કહે તેથી તે દીક્ષગીર થાય માટે એ વાતની ક્ષમા કરો તો બહુ સારું. વળી કહે મારા ઘટમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી કુંવરનો વાંકો વાળ થવા દેનાર નથી. વળી આ પ્રસંગે રાજાએ માનીતીના છએ કુંવરને રાજસભામાં બોલાવીને બેસાડવા છે તેમને કદરૂપા સ્વરૂપને જોઈને રાજા તથા સભાના લોકો બેદ પામીને ઝાંખા થઈ ગયા છે તે તમારા કુંવરની કાન્તી જોઈ સર્વે ખુશી થશે અને તમારું સત્ય જાહેર થશે તેથી ઇશ્વર સહ સારા વાના કરશે એ રીને પ્રધાનનું પ્રૌઢ વિચારનું બોલવું સાંભળીને દામાવંતી ગજરામારજીને સુંદર પોશાક પહેરવાની આજ્ઞા આપી એટલે ગજરામારજી પહેરે છે.

દુહો—કસુંબી મંડલ માથે આંધીયુરે, કાંઈ શીર પેચતો ઝલુ-કાટરે, કાંઈ કલમી તોરારે માહી શોભતારે, જેમાં માતી મણીને। ચળકાટરે, જેમાંં જરકસી જમો પહેરીયોરે, માંહી ઝાઝેરા ઝળકે તારરે, માંહીં હીરાજડીત કંઠે હારડોરે, તેની શોભાનો નહી પારરે તેનીં સેલે કસી કમર આંધી છેરે કાંઈ કીનખાખી સુરવારરે, કાંઈ કનક કમરપટો કેડમારે તેમાંં જોલાં ખાએ તરવારરે. તેમ કેડમાંં કટારી છે વાંકડીરે. કાંઈ દીસે છે નાનો ખાળરે, કાંઈં હાથમાંં ઝાલી છે. બમર બાલડીરે, કાંઈ આંધિ ચળકતી હાલરે કાંઈ અતર ખુશખોશરે નાંખી સીરમારે કાંઈ ઝોળી મુક્યા છુટા કેશરે, કાંઈં ધીરે મારે ડગલા ભરે. બહુ શોભે બાળેવેશરે. બહું કામ કુંવર બન્યો ગજરામારજી જાણે તેજ તણો અંબારરે જાણેં ફુલસંગ વળરે ઝાલી આંગળીરે, કાંઈ મારજી આલ્યા દરબારરે. કાંઈં

એ રીને મારજીએ પોતાના સુંદર આભુષણો પહેરીને વળી હાલ તરવાર કટાર સર્વે હથીઆર આંધીને શીરના કેશ છુટા મુકી

તેમાં મોગરા પુષ્પનું તેલ ધાલીને બધા પોશાક ઉપર ભારે મુલનું અત્તર છાંટી કઢાન કુંવર જેવો બની, પોતાની માતાને દંડવત પ્રણામ કરી આજ્ઞા માગી કે માતાજી આપ આજ્ઞા આપો તો રાજસભામાં જઈ ત્યારે માતા કહે છે કે હે પુત્ર ! તું સુખેથી જ જગદીશ્વર મહાદેવ તારૂં રક્ષણ કરશે અને કુશળાદ્યાણ્યથી વહેલો આવજો એવું સાંભળી વજીરની આંખો ઝાલી ચાલતાં રસ્તામાં પુછે છે કે હે વજીર રાજસભામાં જવાનો એક રસ્તો છે કે બીજો પાછળથી જવાય એવો રસ્તો હોય તો સાહેબ ત્યારે વજીર કહે તમારે પાછળના રસ્તાનું શું કામ છે, આપણે આગળ રસ્તેથી જઈશું ત્યારે કુંવર કહે છે કે એ રાજાએ મારી માને કાઢ દીવસ કશું સુખ આપ્યું નથી મારે હું એને મારૂં મરતક નમાવનાર નથી, પ્રધાને ઘણો સમજાવ્યો પણ લીધી વાત મુકે નહીં મારે કુંવરના કહ્યા પ્રમાણે પાછળ બીજો રસ્તો હતો તે રસ્તે બંને જણુ આઘ્યા જતાં બારી હતી તે ઉઘડી એટલે કુંવર કહે છે કે હે પ્રધાન પહેલા તમે જાઓ પછી હું આવું એમ કરી પ્રધાનને બારીમાંથી સભામાં મોકલ્યા, પછી પોતે વીચાર કરે છે કે જો, હું આ નાની બારીમાંથી માથું નમાવી જઈ તો નમ્યો કહેવાડ મારે તેમ તો મારે કરવું નથી. નમવું નહીં અને જવું તો ખરું મારે એવી યુક્તિ શોધી કાઢી કે પ્રથમ પગ ધાલી સભામાં પ્રવેશ કર્યો વજીર જઈને રાજાની પાસે આવી ઉભો, એટલે વીજળીનો ઝબકાર થયો હોય એવો તેમનો પ્રકાશ પડતાં રાજા અને સર્વ સભામાં એસનાર નીહાણીને જુએ છે તો જાણે કામદેવ કુંવર સ્વરૂપે પધાર્યા છે. એવું શરદ્ધુનમના પ્રકાશીત ચંદ્રમા જેવું સુખ અને સ્વર્ગની શોભા સાથે વસ્ત્ર અને નાના પ્રકારનાં અત્તરની સુગંધીથી આખી સભા ગરકાવ થઈ મંદ્ર હોય એમ એ કુંવર સામે સર્વે એક નજરે જોઈ રહ્યા

એ જોઈ રાજા બાહ્ય આશ્ચર્ય પામ્યા કુલસંગ વળરને પુછે કે હે પ્રધાન આ કોઈ દેવકુંવર અકસ્માત આપણી સભામાં ક્યાંથી આવ્યો અરે આવો તેજસ્વી કુંવર જેનો હશે તેના માતપિતાને ધન્યવાદ છે. માટે એ વાતનો ઝટ ખુલાસો કરો કેમકે મારા મનમાં ધારજ રહેતી નથી માટે જે હોય તે કહો, એવું સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે હે રાજાજી આ તમારી સામે છે, તે કુંવર કોના છે ? રાજાએ કહ્યું એ તો મારી માનીતીના છે ત્યારે પ્રધાને કહ્યું જેવા આ હ કુંવર તમારા છે તેવોજ આ સાતમો કુંવર પણ તમારોજ છે. એવું સાંભળી રાજા કહે છે કે મારી સાત રાણીઓ છે તેમાં માનીતી તેને મહોલ હું જાઉં છું અને સાતમી અણુમાનીતી છે; પ્રધાન કાંઈ મારી સમા બન્ને મશ્કરી કરો છો કે આ દેનાંશી કુંવર તમારો છે એ કેવી આશ્ચર્યની વાત છે. એવું સાંભળી પ્રધાને વિચાર કર્યો કે હવે બધી વાત બિગત સહીત કહ્યા વગર છુટકો નથી એમ વીચાર કરી રાજાને કહે છે કે મહારાજ આપને શીવજીએ પ્રસન્ન થઈ ફેટલાં ફળ આપ્યાં હતાં રાજાએ કહ્યું સાત આપ્યાં હતા તે મેં મારી માનીતીઓને આપ્યાં ત્યારે પ્રધાને કહ્યું તમે તો અંતર રાખ્યો પણ સાચાનો ખેલી ધ્રુવર છે, માટે તે સાતે ફળ છ રાણીઓ મળી ખાઈ ગઈ અને તેના છોતરાંને ગોટલા બારીએથી રસ્તામાં નાખી દીધા તે તમારી અણુમાનીતી દામાવંતીએ ઢાસી પાસે મંગાવીને તેને વાટીને રાખ કરી અને બોલાવી બધી હકીકત કહી મારી સામે તે રાખ પી ગઈ તેથી તે ગર્ભ રહ્યો અને પુરે નવ માસે આ દેવરૂપ કુંવર જન્મ્યો છે, એ પણ તમારોજ કુંવર છે, તે મહા પરાક્રમી નીકળી નવખંડમાં પોતાનું નામ રાખશે એવું સાંભળી રાજા કહે છે કે મારો કુંવર હોય તો મારી સામે આવી અને સલામ કરી ઉભો રહે. તે સાંભળી ગજરામારજી કહે છે કે હું કોઈને સલામ કરતો નથી અને કઈ છું તો સાત બચુને કઈ છું, તે

સાંભળી રાજ કહે છે કે એવા સાત મોટી પદવીવાળા છે કે જેને તું સલામ કરે છે ત્યારે કુંવર કહે છે:—

હુલા—પહેલી સલામ મારી માતનેરે, જેણે નવ માસ રાખ્યો પેટરે; જેણે કષ્ટ પામીને ઉછેરીઓ મારી ધણી એક કાધી વેઠેરે મારી ખીજ સલામ જગદેશ્વર મહાદેવનેરે જેણે માતાના પેટમાં ગર્ભજ આપ્યો જેણે, જઠરાગ્નિમાંથી જળવ્યો મારી રક્ષા ધણેરી કાધીરે મારી ત્રીજ સલામ મારા પ્રભુજીને, જેણે બહાર આપ્યો અવતાર; જેણે જીવન લગી જશ આપશે, એતો મુને ઉતરે ભવપાર, એ તોં ચોથી સલામ મારા દેવંતને, એ તો રણમાં રમાડી લાવે ધેરરે એ તોં ગામ થકી ટળે પરગામરે, એની કાંઈ ન જાણે પ્રેરરે. એનીં પાંચમી સલામ મારી તરવારનેરે, એ તો રણમાં કરે મોટા ધાવરે એતોં દુશ્મન દુર રહે દેખીને, માફં તે પુણ્ણુ તારે નાવરે, મારં છઠી સલામ મારી ઢાલનેરે એતો રણમાં હાથ્યા કેરી આથરે મારં દુશ્મન જોષ મડપ લે ઉઠતીરે. મારી પડતી બચાવે લોથરે મારીં સાતમી સલામ ધરતી માતનેરે, એતો મુવા જીવતાનો વિશ્રામરે, એતો પ્રાણી સૌ એને આશરેરે, સાચુ મરવાતું એતો ઠામરે સાચું

હે રાજ પ્રથમ સલામ મારી માતાને કરું કે જેણે મહા દુઃખ વેઠીને નવ માસ પેટ રાખ્યો અને જન્મ થયા પછી પશુ મારા માટે બહુ કષ્ટ વેઠી મોટો કર્યો ખીજ સલામ જગદેશ્વર મહાદેવને કે જેણે મારી માતાના ઉદરમાં ગર્ભ આપ્યો. અને જઠરાગ્નિથી જળવી રક્ષણ કર્યું ત્રીજ સલામ જગદર્તા પરમેશ્વરને કે જેણે મને અવતાર આપ્યો અને જીવીશ ત્યાંસુધી મારી કીર્તી વધારી અંત સમયે મોક્ષગતિએ પહોંચાડે. ચોથી સલામ મારા દેવંત ધોડાને કે જે ગામ પરગામ લઈ જાય અને મહા અરણ્યમાં કુશળ કલ્યાણુ ધેર લાવે પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે રણસંઘ્રામમાં શતરનો નાશ કરી ફતેહ પમાડી

મારો જીવ ખચાવે છઠ્ઠી સલામ મારી ઢાલને કે દુશ્મનના આવતા
ઝટકા ઝીલી લઈને મારી લોથ પડતા ખચાવે અને સાતમી સલામ
ધરતી માતને કે જેની અંદર જીવતાને જગા આપે છે. અને જેમાંથી
પેદા થઈ તેમાંજ સમાવાનું એ સાત જણ સીવાય બીજાને સલામ
કરનાર નથી તમને તો મારા ઘોડાને ચાલતાં રજ ઉડે એટલી પથ્થુ
સલામ કરનાર નથી એવાં કુંવરનાં વચન સાંભળી રાજાને અત્યંત
કરોધ ચડ્યો એટલે બોલ્યો કે અરે ચાકર હાજર છે ? ઝટ તલવાર
લાવીને આ કુંવરનું મસ્તક છેદી નાખો એવા શબ્દ સાંભળી પૂલસંગ
વજીર જે પાસે બેઠેલા હતા તે બોલી ઉઠ્યા કે હે મહારાજ આપ એ શું
બોલ્યા તમે કોનું મસ્તક છેદાવો છો ખચરદાર જે અવીચારથી હાથ
ઉપાડશો તો પછી ધણી પસ્તાવો થશે એ રીતે પ્રધાનનું બોલવું
સાંભળી હીમત ચાલી નહિ એટલે પ્રધાને રાજાને કહ્યું કે મહારાજ
એ કુંવરને એની મા આપની પાસે મોકલવાની ના કહેતી પથ્થુ તેનું
દેવરૂપ તથા પરાક્રમ દેખાડવાને અને તમામ આડીઆ મેડીઆ કુંવરને
જોઈ તમે તથા સર્વ સલાજનો શોકાતુર રહ્યા હતા તેમને રાજી કરવા
ખગાતકારે લાગ્યો છું એવી શરતથી લાગ્યો છું કે એને કુશળ કલ્યા-
ણથી એની માતાના હાથમાં સોંપું પછી આપ ગમે તે કરજો એમ
કહી કુંવરની ખાંગળી પકડી પ્રધાન સમામાંથી ઉડી દામાવંતીના
મહેલ ભણી જવા નીકળ્યો એટલે સર્વ સલાના લોકો રાજાને સલામ
કરી પોત પોતાને ઘેર ગયા અને સમા વિસર્જન થઈ હવે રસ્તે ચાલતાં
એક નેવું વરસની ડોશી હાથમાં લાકડી લઈને ચાલી જતી હતી તેને
જોઈ ગજરામારે પ્રધાનને કહ્યું.

આ ધરડી ડોશીને બોલાવો મારે કાંઈ પાન પુછવી છે આ
સાંભળી વજીરે ડોશીને બોલાવી એટલે મારૂં ડોશીને પુછે છે કે ડોશી-
મા તમને કેટલાં વરસ થયાં ? ત્યારે ડોશીએ કહ્યું કે બેઠા નેવું.

વરસ થયાં ત્યારે તો તમને સો સવાસો અને પોણોસો વરસની
 નજરની જોયેલી અને પાછળના ગામના ઘરડાઓ પાસેથી
 સાંભળેલી વાત યાદ હશે! ત્યારે કહો આ ગામમાં જશે જામ રાજ્ય
 કરે છે તેમના વડીલોના વારસ કે પોતાને મળેલું છે તે સાંભળી ડાશી
 કહે છે કે ભાઈ પચાસ વરસની આગળ વીરાજી કરીને ઠાકાર
 હતો તેનું અહીં રાજ્ય હતું તે ઘણા વરસ ભોગવી અંતે તેના મરણ
 દીવસ આવ્યાથી જસાગમને મળ્યું છે, કુંવરે કહ્યું વીરાજીના વંશમાં
 કાંઈ જીવે છે કે નહીં ત્યારે ડાશી બોલી કે તેના દીકરાનો દીકરા સોળ
 વરસની વયનો છે તે સાંભળી કુંવરે ખીસામાંથી સોનાની વીસ મહોરો
 કાઢી ડાસીને આપી અને કહ્યું કે ડાસીમા એ છોકરાને આ કાણે
 મારે મહોરો તેડી લાવો એવું સાંભળી ડાસીને મહાર મળ્યાથી
 પગમાં ખુબ જોર આવ્યું એટલે તે કુંવરને કહે છે કે હમણાજ તેડી
 લાવું એમ કહી લાકડીના ઘોડા વગર ચલાવું નહોતું ધનના જોરથી
 લાકડી ખભે મુકી વીસ વરસના જુવાન માણસની યરાયર ડાસીએ
 ચાલવા માંડ્યું હવે જન્મે જણ મહોરો આવ્યા મારજીએ પોતાને પોશ્તાક
 ઉતારી ખીન્ને ઘરમાંના પ્રોપાક પહેરીને ખુરશી ઉપર આસને
 બેઠો અને ખીજી સામી બાજુએ ખુરશી નાખી વજરને બેસાડ્યો બેઠ
 જણ વાતો કરે છે એટલામાં તો ડાશી ઝડપથી વીરાજીના પુત્રને લઈ
 આવી અને કહ્યું મહારાજ તમારું કામ કર્યું હવે હું રજા માથું છું
 એમ કહી ડાસી પોતાને ઘેર ગઈ એટલે મારજી પુછે છે કે તમારું
 નામ શું? છોકરો કહે છે મારું નામ ધીરાજી મારજી તેને ખુરશી આપી
 બેસાડ્યા અને કહ્યું કે તમારા વડીલો કાણ હતો તે સાચું કહો
 ધીરાજીએ કહ્યું આ ગામમાં મારા બાપના બાપ વીરાજી રાજ્ય કરતા
 હતા પણ દેવગોએ તેમના દહાડા નખળા આવ્યાથી એ રાજ્ય જસા-
 ગમના હાથમાં ગયું તેને મારા બાપ વિરાજીએ જાગીર આપી

છે તે ઉપર મારો ગુનરો ચાલે છે મારૂં કહે છે કે ગામમાં કોઇ તમારી બીજી જમીન છે ધીરાજી કહે છે કે છે તો ખરી પણ તેમાં જુના ધરો હતાં તે પડી ગયાં હશે તો ફક્ત હજાર વીધા છુટી ભોંય છે તે પણ અવાવર છે તેમાં લોકો છાણાં થાપે છે ને તે વિષે રાખતે અરજ કરી છે પણ તે કાંઈ દાદ આપતા નથી, મારૂં કહે એ ભોંય વેચાતી રાખું તો તમે શું લેશો? ધીરાજી કહે એક હજાર રૂપિયા લખશ. મારૂં પ્રધાનને પુછે છે કેમ પ્રધાનજી આ વાતમાં આપનો શું વિચાર છે વળી વિચાર્યું કે કુવર નાની વયમાં મોટો પરાક્રમી નિકળ્યો, એના બોલવા ઉપરથી સાફ જણાય છે કે આગળ જતા રાજ્યાધીકારી પણ એજ થશે કેમકે માનીતીને છએ છે તે ખાંડીયા મેડીયાં લુલાલંગા બોબડા છે તે કાંઈ રાજ્ય ચલાવનાર નથી માટે આપણે એ કુવરોનું કાંઈ કામ નથી આપણે તો મારજી સાથે બલું રાખવું એવું વિચારી ઉત્તર આપ્યો કે મહારાજ આપની મરજી છે તો સુખેથી લ્યો, પણ મારી સાથે બજારમાં પ્રેમાનંદ પરિખની દુકાને ચાલો કે ત્યાં દાખલ કરીને સહી શાખ કરાવીને નાણાં આપીએ, પછી ત્રણ જણ બજારમાં ગયા, ત્યાં દુકાન ઉપર બેસી લખત કરી સહી કરાવી એક હજાર રૂપિયા રોકડા પારખ પાસે પરખાવી આપ્યા વળી ઉપરથી સાલ પાધડી તથા કસુંબી મંડીલ વીજેરે પાંચસો રૂપિયાનો પોષાક આપી ખુબ રાજી કરી વિદાય કર્યો એટલે પોતાને ઘેર ગયો મારજીએ પ્રધાનને કહ્યું કે આપને મેં બહુજ શ્રમ આપ્યો તેની ક્ષમા કરવી પણ કાલે સવારે આ શહેરના હુશીયાર કડીઆ અને મીઝીને બોલાવી મારી પાસે આવજો કેમકે એક મોટા અને સારો મહેલ બાંધવાનો છે. કામમાં તમારે પોતાનાથી બનતી મહેનત લેવી પડશે પ્રધાન કહે વાર મહારાજ એમ કહી પોતાને ઘેર ગયા સવારે ઉઠીને પોતાના ચતુર કારકુનને બોલાવી કહ્યું કે

દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારૂઠને એક સુંદર રાજમહેલ બંધાવેલો છે. માટે આપણા નગરમાં જે સહુથી સરસ પંકાયેલા કડીયા સુધાર અને મીઠીઓ છે તેને મારી પાસે બોલાવી લાવેલો. ખજરદાર આ વાત કાઠને જણાવશે નહીં એમ કહીને ઠારકુનને મોકલ્યો. એટલે તે તરત કડીયા સુધાર મીઠીને બોલાવી લાવ્યો અને તેમને દુલસંગ મજરામારૂઠ પાસે આવ્યો. તેમને જોઈ મારૂઠએ તરત આદરમાન હાથ બાસન આપી બેસાડી પુછ્યું કે હું કડીયા સુધાર મીઠીઓ આ ગામમાં મારે એક હજાર વિધાં બોંય ઉપર એક મોટો ને સુંદર શોભાયમાન રાજમહેલ બંધાવેલો છે કે જેની અંદર બાગબગીચા નાના પ્રકારનાં પુસ્પોના ઝાડ તથા દુવારા વગેરે બાંધી બહુ મજબુત અને શોભાયમાન કામ બનાવ્યું છે. વળી જે કામને એક વરસ લાગે તેની જગાએ વધારે કારીગર રાખી છ માસમાં તથા ચાલુ તેમ કરવું છે એ સાંભળી કડીયા સુધારના મીઠી બોલ્યા કે મહારાજ આપ જેવું મનમાં ચાહો છો તેથી સરસ અને જબલદીથી બાંધી તથા કરી આપીશું તે વિષે નિશ્ચિત રહેવું એવા ઉત્તર મળતા મારૂઠ પ્રસન્ન થયા ને દુલસંગ વજરને બહામણ કરી, જોશી પાસે મહુર્ત જોવરાવી કામને આરંભ કરાવ્યો. પ્રથમ જગા વાળી સાફ કરાવીને તેનું કામ લઈને પાંચે બોલી કામ ચલાવવા માંડ્યું તે કામ મધ્યે જે કાંઈ સામાન જોઈએ તે પ્રધાનના ફરમાવ્યાથી તેના માણસો તરત લાવી હાજર કરે એટલે કડીયા સુધારને કશી ચીજ વગર બોલી થવું ન પડે ને માણસો પણ વધારે રાખી બહુ ઉત્તમ નક્કી કામ કરાવ્યું એમ કરતાં છ માસ ગયા એટલે તે રાજમહેલ એવો બન્યો કે જગજગતના મહેલ કરતાં પાંચમે કાસના બીજા રાજા-ઓના મહેલ કરતાં પણ બહુજાણ શોભાયમાન કર્યો એટલે રૂઢું જોઈ વાસ્તુ કર્યું તે સર્વ કારીગરોને યોગ્યતા પ્રમાણે સીરપાવ આપ્યા મહેલની વચોવચ એક મોટો ચોક રાખી તેમાં જુદાજુદા ભાગ પાડી બાંધણી લીધેલી

તેના નામ પણ જીદાં જીદાં પડ્યાં એકનું નામ રંગમહેલ ત્રીજો આરસમહેલ
 ચોથો વીલાસમહેલ પાંચમો નાટકમહેલ, છઠો રાજકચેરી ભરવાનો મહેલ
 સાતમો ઇશ્વર સ્તુતી કરવાનો તથા ભક્તિ મહેલ, એ રીતે ૭ મહેલમાં
 ઝરુખા જેલેરીઓ તથા અગાસીઓ વગેરે જીદી જીદી રચનાએ બનાવેલો
 છે આરે કોરે ફરતો કોટ કરી તેમાં નાના પ્રકારના ફળદાયક ઝાડ તથા
 સર્વ જાતના પુરપોના ઝાડવાળો ઘટાખંધ બગીચો બનાવેલો તેમાં
 આંખાજાંખુ સીતાફળ દાડમ મરળ નારીઓળ કેળ અને સાંધતા માલી
 તે ઉપર નાના પ્રકારના વેલાઓ આવી તેને ઝાડ ઉપર અને માંડવા
 ઉપર ચડાવી દીધેલા છે તેથી તેની શોભા બહુ સુશોભીત દેખાય છે વળી
 આરસપહાણનો સુંદરકુવારા મુકી તેની ફરતી બેઠકો બનાવેલી જેતાંજ
 સર્વને બહુ દુખ ઉપજવા લાગ્યું એ રીતેના ઉત્તમ મહેલ જે એક
 વાર જુલે તે જ્યાં જ્યાં ત્યાં સદાય તારીફ કરે તે સાંભળીને
 દેશવિદેશના લોકો જોઈ બહુ પ્રસન્ન થાય તે વિચાર કરે કે આ
 મહેલનું કામ દેવનાઈ મહેલની સરખું દેખાય છે એ રીતે સર્વને ખુશી
 થએલા જોઈ માફી પુલસંસ વજરને કહે છે કે જોશી મહારાજે આજે
 સલા ભરવાની મત આપશે તે પણ જે રાજસભામાં બેસનાર પુખ્ત
 ઉંમરના થોડાક માણસો રાજની કચેરીમાં જવાનું મુકી મારી કચેરી
 એકાએક આવશે નહિ માટે તમે આ ગામના વેપારીઓના છોકરાઓ
 જે રસ્તામાં રમતા હોય તેને સમજાવીને કહે કે તમે ગજરામાફી
 પાસે રમવા જાઓ ત્યાં તમને પણ માન મળશે એવું સાંભળી વજરે
 ગામનાં છોકરાઓને જાહેર ક્યું કે તમે ઉત્તમ પોષાક પહેરીને માર
 જીને મહેલે રમવા જશો તો તમને બહુ માનપાન અને મીઠાઈ મેવા
 વગેરે ખાવા મળશે એવી લાલચ મળતાં છોકરાઓ ઉત્તમ પોષાક
 પહેરી તરત માફી પાસે આવ્યા એટલે તેઓને પોતાની શણગારેલી
 કચેરીમાં માલી તકીયા ઉપર બેસાડા બહુ અંદરમાન દીકાં પછી

છોકરાઓને ન ચડે તેવો પાતળો કસ્ટુંબો કહાડીને પાયો પછી પીસ્તા
 બદામ ચારોળી સંતરા ને બીજા લીલા મેવા તરેહ તરેહના આપ્યા !
 તે બાદ કહેલા દુધમાં સાકર એલચી જાચકળ વગેરે નાંખેલું મસાલેદાર
 દુધ પાયું અને છેલ્લીવાર તેઓને સોનેરી વરખના પાનનાં બીડાં
 તથા શુભાચના તોરા આપી બહુજ પ્રસન્ન કર્યા છેલ્લીવાર કચેરી
 ખરખાસ્ત થતી વેળાએ માણેજી સરવે છોકરાઓને કહ્યું કે મારા
 રનેહી મિત્રો આજે તમોએ મારા મહેલમાં આવી મને બહુજ આનંદ
 ઉપજાવ્યો છે તેથી હું તમારો આભાર માનું છું એમ કહી સર્વને
 વીદાય કર્યા તે વેળાએ કહ્યું કે મિત્રો તમો દરરોજ સવારે તથા સાંજે આવશે
 બધાએ વીચાર કર્યો કે આજે તો બહુજ મોજ મળી છે વળી કુંવરનો ભાવ છે
 તેથી આપણે ભેગા થઈ નીત્ય ત્યાં જઈશું પછી બીજે દીવસે સોના બશેા ભેગા
 થયા ને કચેરીમાં જઈ માનપાન પામી ઘેર આવ્યા. આ રીતે પાંચ દીવસમાં
 વધતાં વધતાં પાંચસો છોકરા એકઠા થયા. તેઓ દીવસે દીવસે
 અધીક સુખ પામવા લાગ્યા ને માણેજી પશ્ચ જ આવે તેને ઘણું
 માન દેવા માંડ્યું તેની કિર્તી સાંભળી ગામનાં અફિણીયા પશ્ચ થોડા
 થોડા જવા લાગ્યા. તેમને જોઈએ તેવો જાડો કસ્ટુંબો પાછને મારી
 પાસે આવજો આપણે પરસ્પર મળી આનંદ પામશું એ રીતે કહી
 સરવેને વીદાય કર્યા પછી છોકરાઓ માહોમાહિ કહેવા લાગ્યા કે
 નાનાં પ્રકારના મેવા તથા દુધ સાકર મળવા માંડ્યું એટલે અશીષી
 લાઈ જ્યાં ત્યાં ખુબ તારીફ કરવા લાગ્યા તે સાંભળી મોટી ઉમરના
 અને સારા માણસો સભામાં બીરાજવા માંડ્યા અને છોકરાઓની
 મજાખ્યા બંધ થઈ એમ કરતાં રાજાની કચેરીમાં નીત્ય જનારા રજ-
 પુત અશીષીઆ તથા બીજા લોકો સર્વ ગજરામાણે પાસે આવીને
 મન માન્યાં અશીષી કસ્ટુંબા પોતે તે ઉપર મીઠાઈ મેવા તથા દુધ

વીગરે પીને કેદની લહેરીમાં કેટલાંક ઝોકા માર્યા કરે. અને કેટલાક રંગમાં આવી ધણી રમુજ બરેલા ગપાટા મારી માણે અને બધી કચેરીને ખુબ ખુબ હસાવે છે એ રીતે છ માસમાં રાજની કચેરી તુટીને માણ પાસે બરાવા માંડી એટલે રાજ જસાનમે પોતાના કુલસંગ વજરને કહ્યું કે હે વજર આપણી સભામાં જે સાડાસાતસો અરીણીયા આવતા હતા અને બીજા પણ કેટલાક માણસોનો ખુબ જમાવ થતો હતો તે હવે કેમ આવતા નથી, તે સાંભળીને પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ અરીણીયા લોકને તો કસુંબો મળ્યો એટલે ત્યાં આસન વાળી બેસે છે અને બીજા લોકોમાંથી કેટલાક પરગામ ગયા હશે કાઠ માંદા પડ્યા હશે અને કેટલાક મરી ગયા હશે માટે માણસોનો જમાવ ઝોછો થાય છે એમ કહીને રાજને સમજાવ્યો પણ માણની વાત પોને જાણે છે તે કહી કેમકે વજરને માણેનો દિવસે દિવસે ગ્રેમ વધતો ગયો એટલે પ્રધાન પણ તમને સદાય રાજમાં રાખે એમ કરતાં બેસીને એક ગામમાં આવી પહોંચ્યો તે રસ્તે જતાં ગામના રહેવાસી લોકોને પૂછે છે હે બાઈ આ ગામમાં રાજ નીત્ય અરીણી કસુંબા રાવણું કરે છે કે નહીં તે સાંભળી પુરવાસીએ ઉત્તર આપ્યો કે બાઈ ઉભી જાગરે ચાલ્યા જાવ ત્યાં એક સુંદર મોટો મહેલ આવશે તે મહેલમાં અણુમાનિતિ રાણી હમાવતીનો પરાક્રમી પુત્ર મજરામાણ છે, તે તમને ચડે ઘોડે તરત કસુંબો પાછ પ્રસન્ન કરશે બાકી જસાનમ રાજ પાસે જતા તેંત તરતજ કસુંબો મળશે નહિ એવા વચ્ચે સાંભળીને બંધાણી બાટ માણતા મહેલની સામે ચાલ્યો એટલે બારીમાંથી માણે બાટને દુરથી આવતો જોયો તે મનમાં તરત પરીક્ષા કરી કે આ ખરા બંધાણી બાટ આવે છે તે કસુંબો પીવાના આશાએ ઝડપથી આવે છે એવું વીચારી પોતાના ત્રણ ચાકરને બોલાવીને કહ્યું કે પેલો દુરથી ઘોડે બેસીને બંધાણી આવે છે તે

બાંધણી મહેલ નજીક આવે તે પહેલાં એક જણ માળવી અરીજીને વાડડો કસુબો કહાડી તેમાં કેશર ઘોળીને એક તાસળી ભરી તૈયાર કરી તેને હાંક મારીને થોડો તરત કસુબો પાષ દો બીજાને કહ્યું કે દુધ સાકર કહેલું તૈયાર છે તેમાં વાટેશી એલચી નાંખીને તાસળી ભરી કસુબા ઉપર પાજો અને ત્રીજા ચાકરને કહે છે પાષડી ૧ રૂ. ૨૫ ની અને ૨૫ રૂ. રોડડા લઈ તું પણ જા તે કસુબો પીને પાછળથી ત્રણ ચાકરો કલા પ્રમાણે વસ્તુ લઈને નીચે જઈને ઉભા રહ્યા એટલે ભાટ આવી પહોંચ્યો, તેને હાંક મારી ઉભો રાખ્યો ને વિનંતી કરી કહ્યું કે અમારા મારજીએ કહ્યું છે કે આ તાસળીમાં આપને યોગ્ય કસુબો છે તે પીતા જાઓ. તે સાંભળી ભાટ તરત ગદગદાવી મયો એટલે બીજાએ દુધ સાકર આપ્યા તે પણ પી ગયો એટલે ત્રીજાએ સેલુ પાષડીને ૨૫ રૂપિયા રોડડા આપ્યા તે લઈ ખુશી થયો. આ બનાવ મારજી પોને બારીએ ઉભા રહીને જોતા હતા તેથી ભાટ પોતાના મનમાં સમજ્યો કે આ કોઈ મદદ દેવાંશી રાજકુવર છે માટે મને ધણું માન આપી પ્રસન્ન કર્યો એમ જાણી ભાટે મારજીને સલામ કરી કહ્યું કે હે ઉદાર મનના રાજકુવર જેવું મરતે માન આપે છે તેથી સહસ્ત્રગણું માન પરમેશ્વર તમારી વધિ પમાડે એમ કહી ભાટ આવી નીકળ્યા જસાગમના મહેલ આગળ પોતાનો ફેડો બાંધી તે દરવાજાના સીપાઈને બજામણ કરી પોતે રાજાની કબેરીમાં જઈ ઉભો રહ્યો પણ તેનો કોઈએ સત્કાર કર્યો નહીં તે જોઈ ભાટે વીચાર કર્યો કે મેં સલામ કરી પણ કોઈએ ચારી સલામ સરખી લીધી નહીં તો આ ઠેકાણે ઉભા રહેવું યોગ્ય નથી. વળી માનની તીના છ પુત્રો જે બાંડીઆ અહીંઆ હતા તેને પણ જોઈ જોઈને ભાટ કોપાયમાન થઈને કહે છે.

દુહા:-ખાંડીએ મીંડીએ લુલે લંગડે કાંઈ લજવી માયું અધું
 । મરે કાંઈ ધન્ય અણુમાનીતીના કુંવરનું નવખંડ રહેશે નામરે એનું
 વ ખંડ એવી રીતે બાટને મોઢે કવીતા સાંભળીને બહુજ કોપાયમાન
 ધને બોલ્યા કે અરે કાંઈ હાજર છે કે નહીં એવો શબ્દ સાંભળીને
 ॥કરો બોલ્યા કે હાજર સાહેબ, શો હુકમ છે રાજા કહે છે કે હમણા
 । હમણાં અણુમાનીતીના કુંવર ગજરાને જઈ કહો કે આ ક્ષણે તારા
 ॥પતે એવો હુકમ થયો છે કે તને દેશપાર કરવો માટે જ્યાં સુધી તારા
 ॥પતી હજી છે ત્યાં સુધી તારે રહેવું નહો કદાપી એ હુકમને માન્ય
 ।હી કરે તો તને તારા જીવથી મારી નાખવામાં આવશે એ રીતે કહો
 । માને તો સાફ નહિ તો તેને બાંધીને મારી પાસે લાવજો એ રીતે
 ॥ગનું બોલવું સભામાં બેસનાર સર્વે માથુસે સાંભળી પથ્થુ કોષ
 ॥કરની એ હીમત ચાલી નહીંજ એ વર્તમાન કહેવાને તૈયાર
 ॥ય એમ કોષ બોલ્યું નહીં ત્યારે રાજા બહુ કોપાયમાન થઈને કહે
 ૩ કે અત્રે શું સત્રીમાંથી પાણી જતું રહ્યું એવી રીતે રાજાને
 બોલ સાંભળી કચેરીમાંથી પાંચ સાત મુસલમાન સીપાઈ
 બોલ્યા કે મહારાજ આપના હુકમ શીર ધર કર હમ જતે હે એર
 ॥એ આપને કહા સો ગજરાકુ બોલ દેઈગે એ બાતકી જરા શીકર
 મત રખીયો, એવું કહી સીપાઈ માફજના મહેલ બધી જવાને નીકળ્યા
 તે રસ્તે ચાલતાં વીચાર કરી મહિમાંહે બોલવા લાગ્યા કે રાજાકા
 હુકમ શીરપર ઉઠાયા તો સહી પથ્થુ એ લડકેકો સારા ગામમે બહોત
 તારીફ હોતી હે એ માનીતીકે લડકે ખાંડીએ મીંડીએ લુલે લંગડે
 કુછ રાજ કરનેકે નહીં પાંચદીન અગાડી પીછાડી ગજરામાફ રાજ કરેએ
 એ ઉરકે ખાતર વહાં જાકે કુજ અબેતએ મત બોલના કયું કે માફજ
 બડા નશીબદાર હે સો રાજ કરેગા તબ અપનેકું ઉસકી નોકરી

હાકર ખાનેકા હે ઉસકે ખાતર બી લાયકી હે દો સુકન જોધને
આવી રીતે સીપાઇઓએ વિચાર કર્યો ને તરત મારજના મહેલ પાસે
આગ્યા ત્યાં કચેરી બરાએલી જોઇ સીપાઇ ભાઇ તો આશ્ચર્ય પામી
ગયા એટલે કચેરીમાં જવાને કોઇની હીમત ચાલી નહી ને એક બીજાને
કહે છે કે ભાઇ મેરી જીગર ચલતી નહી કે જાકર બોલું એ રીતે
સરવે હીમત હારી ગયા પછી હેવટે તેમાં બે પુખ્ત ઉમરના યુવરગ
સીપાઇ હતા તે બોલ્યા કે મારજ પાસ જાકર લાયકીસે બોલને
સીવાય છુટકા નહી હે એમ કહીને પાસે જવા માંડ્યું તે જુવે તો
રાજ જસાજમની કચેરીમાં જે અશીષીયા હતા તે સરવેને જોયા ને
તેઓ અશીષુ કસુંબા પી બહુ ગપાં મારે છે તે જોઇ એક સીપાઇ
બીજાને કહે છે કે જામે દેખો તો સહી કયા મજા ચલ રહી હે એ
મેરે બેટે સારે ગામકે અશીષીએ તો સખ છધર આકર કુસુંબા પીકે
કયા ગપાટા હાંક રહે હે જોર જે કુછ કચેરીકી મજા તો સખ યહાં
અપની રાજકી કચેરીમે કયા ધુળ ઉડતી હે એ રીતે એક બીજાને
કહે છે પછી આગળ જુવે છે તો કેટલાક અશીષુ ગોળી રહ્યા છે
તેની સાથે બીજા પાંચ સાત જણ બેઠેલા છે તે મધ્યે પીસ્તા બદામ
ચારોળી સાકર અંજીર વગેરે સુકા મેવો વીણીને સાફ કરી એક
પ્રમથામાં મુકે છે મરકતી દાડમ ફાલી તેમાંથી દાણા કાઢે છે ને
સીતાફળ જમફળ મીઠાં લીંબુ નારંગી પાકાં ફળા અને ખજુર વગેરે
ફાલી એક રૂપાના પ્રમથામાં જુદી જુદી ઢગલીઓ કરે છે, ચોથો
પાકાં પાનને ઘોષ સાફ કરી તેને ઠાથો ચુનો લગાવી તેમાં સફેદ
સેવંતરાની સોપારીનો લુકો તે મધ્યે એલચી જાયફળ વગેરે
સુકી તેનાં બીડાં બનાવે છે એક પાંચમો જેમ ઘટે તેમ આપી
આદરમાન દે છે અને જે કોઇ બહારથી આવે તેમની પાસે કેટલા

અમીર ઉમરાવ બેઠા છે તે સામે અશીશીયા રબપુત નીશામાં ચકચુર
 ચઢ ખુશ રંગમાં આવી તરહ તરહનાં ગપાં મારી રહ્યા છે અને
 કેટલાક બાટ ભવષ્યા એવી તો રસીક વાત કરે છે કે જેથી મારજી અને
 આખી સભાના લોકો ખડખડ હસી આનંદ પામે છે એવી રીતનો
 હમામ જોઈ સીપાઇઓ પોતાના મનમાં બહુ આશ્ચર્ય પામી ગયા
 અને વીચારમાં પડ્યા કે આપણાથી આવા ધર્મ ધુરંધર કુંવરને
 મોટે હલકી વાત કેમ બોલાય ? એવું ધારી કચેરીમાં ઉભા રહ્યા.
 મારજીએ તેમને પાસે બોલાવ્યા અને ચાકરોને કહ્યું એમને કેસરી
 કસુબો પાછ ઉપર તેમને સુકો મેવો આપો આ સાંભળતાં જ ચાક-
 રોએ બધા સીપાઇઓને કસુબો પાછ તરેહવાર મેવા આપી પાન
 સોપારી આપ્યા તે ખાઈ સ્વસ્થ થયા પછી મારજી પુછે છે કે હે
 ભાઈઓ તમે અહી શા કામ માટે આવ્યા છો ? તમારા મનમાં હોય
 તે કહો આ સાંભળી બે શાશુ અને ઘરડા સીપાઇ હતા તે બોલ્યા
 મહારાજ અમે આપની પાસે કંઈ સમાચાર કહેવા આવ્યા છીએ
 પણ કહ્યા વગર છુટકો નથી એવું સાંભળી મારજીએ કહ્યું કે
 ભાઈઓ તમારે જે કંઈ કહેવાનું હોય તે સુખેથી કહો કેમકે જે કાળે
 જે વસ્તુ બનવાની હોય છે તે બન્યા વગર રહેતી નથી માટે આ સંસા-
 રમાં સુખ દુઃખ લાભ અને ખેડ એ સદાય માણસો ઉપર પોતાની
 અબધીએ આવી પડે છે તે તેના હરખ શોક શાશુ માણસો કરતા
 નથી, માટે તમે સુખેથી કહો.

આવી રીતે મારજીએ હાંમત આપી જોટલે તે બોલ્યા કે મહા
 રાજ આપની નાની ઉમર છે તોપણ આપનામાં જે વિવેક વિચાર
 અને દયા છે એ વખાણવા જેગ છે તેથી અમારાથી બોલી શકાતું
 નહોતું પણ આજ ધીરજવંત આશા આપો છો ત્યારે કહીએ છીએ કે

તમારા પિતા જસાળમ રાજાએ એવો હુકમ કર્યો કે તું આ ધડીએ
 માફ નગર છોડી દુરદેશાવર જતો રહે જ્યાં લગી મારા રાજની છાંયા
 પડે ત્યાં લગી તારે રહેવું નહીં અગર ના પાડ્યા ઉપર રહીશ તો
 તને મુરકટાટ બાંધી મારી સામે મંગાવી તારો જીવ લેવામાં આવશે
 માટે મારો કહેલો સમાપાર સાંભળી તારે એક પળવાર પણ ઉભુ
 રહેવું નહીં એવી રીતે હુકમ કર્યો છે તે તમને કહ્યો આ સાંભળી
 માફ ભોલ્યા એમાં તમારો કાંઈ ગુન્હો નથી તમે તમારા રાજને
 બંધ કહો કે ગજરામાફએ કહ્યું છે કે મેં જે જમીન ઉપર મહેલ
 બાંધ્યો છે તે જુના રાજના વારસ પાસેથી લેવાતી લઈ બાંધ્યો છે
 માટે હું કાંઈ તમારી જમીનમાં રહ્યો નથી તેથી તમારા કહ્યાથી તો
 જનાર નથી પણ મારી જન્મ પત્રીકામાં એવું લખ્યું છે કે મારી
 બાર વરસની ઉંમર થશે એટલે વનવાસ જવું પડશે તે મુદત નજીક
 આવી છે તેથી મારી મેળેજ જમ્મશ બાકી તમારો કહ્યો કદાપી
 જનાર નથી એમ કરતાં તમારે લઢાઈ કરવી હોય તો લઢવાને
 તૈયાર છું એ પ્રમાણે જમને કહેજો બાકી જેમ તમને રહુ લાગે તેમ
 કહેજો એ પ્રમાણે માફનો ઉતર સાંભળી સીપાઈ જસાળમની પાસે
 આવી વિગત શુદ્ધાં સર્વે હકીકત કહી સાંભળાવી રાજ માટે વિચા-
 રમાં પડ્યો અને પોતાના હુલસંગ વજરને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રધાન
 ગજરાકુંવર આવો આકરો જવાબ મને આપે છે પ્રધાન કહે
 મહારાજાએ કુંવર પૂછે કદ છે કેમકે એ જુના રાજની જમીન
 તેના વારસ પાસેથી લઈ મહેલ બાંધી રહ્યા છે એવું સાંભળી રાજાએ
 વિચાર કર્યો કે પેટ પાક્યું ત્યાં પાટો ક્યાં બાંધવો આ મારો જુને
 વજર છે તે પણ એની તરફ જોલે છે માટે ખાલી વિરહતા વધારી
 શું કહી એમ ધારી પોતાના મનમાં જે વાત કરવાની હતી તે બંધ
 રાખી હવે માફ પોતાના મહેલમાં બાંધી પી મોજમજ મારે છે

એમ કરતાં એક દીવસ પોતાની જન્મોતરી જોશી મહારાજ પાસે જોવાની તેમણે કહ્યું મહારાજ આપને ૧૧ મું વરસ થાશે છે. આપના મહેલ બળવાન છે પણ આરમું વર્ષ બેઠા પછી તરત તમારે વનવાસ જવું પડશે એમ જોઈ દક્ષીણા લેઈ ઘેર જતા હતા તેને દામાવંતીએ જોયા એટલે બોલાવીને પુછ્યું મહારાજ કેમ પધાર્યા હતા જોશીએ કુંવરની જન્મોતરી જોવાના સમાચાર કહ્યા ને પછી પોતાને ઘેર ગયા આઠ દામાવંતી મહા સ્ત્રીતા કરવા લાગી કે ૧૨ મું વર્ષ થયા પછી કુંવર વનમાં જશે તો પાછો ક્યારે આવશે માટે માયામાં પડે ને તેની દયા જાણી કોઈ દહાડે પણ પાછો આવે એવો વીચાર કરી પોતાના આશ્રીત એક બ્રાહ્મણને બોલાવી કહે છે.

દુહો—વિપ્ર તુને બીનવુરે તુંતો જાને જો સામે ગામે ગામેરે તુંતો૦ કુંવર જોવી રૂડી કન્યા લાવજો, મારે એટલું કરને કામ મારે રૂપગુણ કંઈ શોભતું, તેમાં ન હોય ખાંપણ બોડ તે૦ જોયા ગજરો મારા મનમાંથી રહે તેવી મેળવ જીમતી બોડ તે૦ ગુણ નહીં છલું હું તાહરા તને રાખીશ મારી પાસ, તને૦ ધન આપુ જોઈએ એટલું તારા મનની પુરીશ આશ. તારા૦

દામાવંતી કહે છે વિપ્ર વીરા તને વિનંતી કરીને કહ્યું છું કે તને વાટે ખરચવા જે ધન જોઈએ તે આપું છું હવે તે લઈને તું ગામે ગામ જઈ સારી રીતે શોધ કરી અમારા ઘર લાયક કોઈ કુળવાન અને ગુણવાન કન્યા જોઈને તેના આપના પણ ગુણની તપાસ કરી મારા કુંવર ગજરામારજીનું વેવીશાળ કથુ જ કરી પાછો અત્રે વહેલો આવજો હે બાઈ તું બહુ ચતુર છે માટે મારજીનું મન રાજી થાય અને જોતામાં તરતજ મોઢ પામે એવી કન્યા સાથે સગાઈ કરી અહીં આવી વધાઈ, ખાઈશ તો તે વેળા તને સેવાપાલકીના શીરપાવ પુષ્કળ ધન

આપી તારૂં દરિદ્ર દુર કરીશ એવું સાંભળી આહાણુ કહે છે કે આ સાહેબ તમારી પરીપુર્ણ ખાત્રી છે ગાટે હાલ વાટ ખરચીના એકસે રૂપીઆ આપો એટલે તરત પંચે પડી ગામેગામ શોધી કરીને તમને અને માણને પસંદ પડે તેવી કન્યા બહુલી તેવી કુળવાળ તથા સ્વભાવે પણ પ્રણી ચતુર ને સારી વિદ્યા બહુલી શોધી લાવુ આહાણુ બહુ પ્રસન્ન થઈ વિચાર કરે છે કે કમળાવતી નગરીના રાજાને કુંવરી માણને યોગ્ય છે. માટે ત્યાં જઈ મારાથી બનતા પ્રયત્ન કરું ને જો ગુલામસીંહ એ મારી વાત કબુલ કરે તો વધારે બટકવું મટે ન વળી રૂડી કન્યા મળેથી મારું પણ દરિદ્ર દુર થાય બાદ નગર બહુ ચાલ્યો જાય છે હવે ગુલામસીંહજીની કુંવરી ચંપાદે એક સરખી પ્રસંગોપાત વાત થતાં બોલી કે હે બહેન મારા સાંભળવામાં આવ્યું છે ને માંડવગઢ જહેરમાં જસાગમ કરીને છે તેને સાત રાણીઓ છે તેમાં મેં માનીતી ને સાતમી અણુમાનીતી છે ને રાજાને કંઈ સંતાન નહોતું માટે વનમાં જઈ બાર વરસ સુધી જગદેશ્વર મહાદેવ પાસે તપ કર્યું ત્યારે મહાદેવજીએ પ્રસન્ન થઈ રાજાને દર્શન દીધા ને પુછું કે તારું કેટલી રાણીઓ છે. રાજાએ કહ્યું કે સાત એવું સાંભળતાં મહાદેવ તેને આંખા ઉપરથી સાત ફેરીઓ પાકી મંગાવી આપીને કહ્યું કે આ તારી રાણીઓને ખવડાવજો તેથી તેમને પુત્ર થશે. એવું કહી મહાદેવ અંતરધ્યાન થયા ને રાજા પોતાને ઘેર આવ્યા તેણે પોતાની માનીતીને મહેલે આવી ફળ આપી કહ્યું કે અર્ધાં મળી સરખે ભાગે વહેંચી આપો એટલે પુત્ર થશે એમ કહી રાજા પોતાના ઔરડામાં ગયા એટલે માનીતીએ દમલખાણ કીધી તે છએ જણીઓ ખાઈ ગઈ ને તેને છોતરાં જોટલા બહાર નાંખી દીધાં તે અણુમાનીતીએ દાસી પારં મંગાવી તેને વાટીને તેની રાખ કરીને શીવજી ઉપર ભરસો રાખ્યે તેથી તેને શીવજી પ્રસન્ન થયા તેણે કરીને દેવરૂપ કુંવર જન્મ્યો

છે તેવું નામ ગજરામાર મહારૂપ ગુણ ને પરાક્રમનો ભંડાર છે તે વર જેના પુર્ણ ભાગ્ય હશે તેને મળશે. માનીતીએ હજો કર્યો તેથી તેઓને ખાંડીઆ ને મીંડીઆ ને લુલા લંગડા કુરૂપ કુવર જન્મયા છે. એવી સખીને મોઢે વાત સાંભળીને ઉત્તર આપ્યો કે પ્રીય સખી તું ખરું કહે ધધ્વરની અકળગતી છે, તેથી તેની ઇચ્છા હશે તેમ બનશે એવી વાતો કરી રહ્યા પછી સખીયો પોતાને ઘેર ગઇ એટલે ચંપાદેના મનમાં ખુબ મોઢ લાગ્યો તેથી તે જગદેશ્વર મહાદેવની સ્તુતી કરી કહે છે કે હે જોગાનાથ તમે અનેક લોકોને વરદાન આપી તેઓનાં મનોરથ સફળ કર્યા છે. તેમ હું પણ તમને વીનંતી કરી કહું છું કે ગજરામારને મેં મારો મને કરીને વર્યો છે માટે એજ વર મને દેજો કદાપિ એ વાતમાં મારો આપ કાંઈ હરકત કરશે તો મારો પ્રાણ ત્યાગ કરીશ એવી રીતનો નિશ્ચય કરી રહી છે એટલામાં આજ્ઞાબાધ તેજ નગરમાં આવી પહોંચ્યો ચંપાવતીના મહેલ નીચેથી નીકળ્યો તે સમયે ઝરખામાં કુવરીને દેવરૂપે બેઠેલી જોઈ ધણું આશ્ચર્ય પામીને તેના મોં સામું એકી નજરે જોઇ રહ્યા છે તે જોઇ કુવરી મહા ચતુર તેથી તેના મનનું કારણ સમજીને પોતાની દાસીને આજ્ઞા કરી કે પેલો આજ્ઞાળુ ઉભો છે તેને જોલાવ એવું સાંભળી દાસી તરત જઇને જોલાવી લાવી એટલે તેને માન દઇને આસન આપી બેસાડીને પુછે છે.

હુહો—કાચારે મુલકથી આવીયારે તમે કાચા મુલકમાં જાઓરે કહોને કાની જુઓ છો વાટડીરે વીરા શા કામે જોડી થાઓરે વીરાં ચંપાદે કહે છે કે હે મહારાજ ? તમે કાચે મુલકથી આવ્યા ને ક્યાં જાઓ છો ? આ શહેરમાં તમારે કાની સાથે કામ છે ? તે સત્ય કહો તે સાંભળી આજ્ઞાળુ કહે છે.

હુહો—ઉત્તર ખંડથી આવીયારે અમે મુલક જોવાને કાજરે

અં જોયું નગર અતિશે આ શોભતું તેવો ગુણવતો હશે રાજ
તેજસ્વી પ્રાણી કહે છે કે બાઈ હું હતર ખંડમાંથી મુલક જોવા નીકળ્યો
છું તે કેટલાંક શહેર જોયાં પણ આ શહેરની શોભા સારી જોઈ વીચાર
કર્યો છે કે જેવી શહેરની શોભા છે તેવો રાજ પણ ગુણવાન હશે તેથી
તેની પ્રજા પણ સુખી હશે, એક વીચાર કરતો હતો એટલામાં તમે
બોલાવ્યો એટલે તમારી પાસે આવ્યો બાઈ આ શહેરમાં મારે કાંઈ
સાથે જોળખાણ નથી એવી વાત સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં
વિચારે છે કે આ કાંઈ રાજનો મોકલેલો લગનીયો પ્રાણી ધણો
ચતુર છે તેથી કાંઈ રાજપુત્ર તુ વેવિજાળ કરવા સારું નીકળ્યો છે પણ
એ પોતાના મનનો ખરો બાવ જણાવતો નથી માટે એને સમ
દષ્ટ પુછું એટલે તે સત્ય બોલશે.

દુહો:—શારે કામે તમે આવીયા; તે તો સાચું બોલોને આપ
તે તો જુદું બોલો તો મારા સમ છે તમને સ્ત્રી હત્યાનું પાપરે તમને.

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આ શહેરમાં શા કામે આવ્યા
છો તે સાચું ન હોય તો તમને મારા સમ અથવા સ્ત્રી હત્યાનું પાપ
છે એવું સાંભળી વિપ્ર કહે છે.

દુહો:—સાચું કહું છું તે સાંભળી તમને મોહરૂપ વાગશે બાણુરે
એમ માંડવગઢથી હું આવીયો રૂડી કન્યા જોવાને કાજરે રૂડી
કાંઈની માથે નથી જનમ્યોરે કાંઈ નથી સાંભળ્યો કાનરે કાંઈ નામ
સાંભળી નારી ઢળી પડે બહુ વાગે મોહનાં બાણુરે બહુ.

વિપ્ર કહે છે કે હું કુંવરી મને આપના સમ દષ્ટ પુછ્યું માટે
તમને સત્ય કહું છું કે માંડવગઢના રાજ સમાજમના પુત્ર ગજરામારૂઠ
માટે સારી રૂપાળી ગુણવતી કન્યા જોવાને નીકળ્યો છું કેમકે મારૂં રૂપ
ગુણમાં અને વિદ્યા ચતુરાઈમાં ચોતરફ પંકાયેલા છે તેથી એના
વખાણ કરવાની જરૂર પડે તેવું નથી જો રૂપ ગુણનું વર્ણન કરું તો

તું બહુ મોહીત થાય તેથી મુછા આવે એવું સાંભળી ચતુરા વિસ્મય પામીને વિચાર કરે કે આજકાલ ગજરામારૂં બહુ રૂપવાન તથા ગુણવાન સંભળાય ને મેં તો તેના નામનીજ તારીફ સાંભળી છે માટે તેજ હશે કે બીજો હશે તે વિપ્ર પાસે નામ દેવરાબ્યા વગર શી ખબર પડે માટે ફરીને વીપ્રને પુછે છે;

દુહો:—કષ્ટ જનેતાને પુત્ર જનમીયો એતો કાપારે રાજનો કુમાર એતો સાચુ બોલોને અંધવા માહારા તને આપુ એકાવન હાર તુને વચન સુણીને વીહવળ થઈ માર મનડું તે નવ રહે ધીર; મારું વરમાળ ધાલું હુંતો હેનથીરે કરી રાખું નશ્વલ કરો વીર. કરી

કુંવરી કહે છે કે હે મહારાજ એવો કષ્ટ માતાએ પુત્ર જન્મ્યો છે કે જેના નામ ગુણની તારીફ સાંભળતાં મારું મન મોહ પામી ગયું છે વળી હવે વધારે વાર ધીરજ રહેતી નથી ઝટ નામ દો કે તે સાંભળી મારું મન કાંઈક શાંતી પામે ને પછી પ્રાણપતિ કરવાને તૈયાર થાઉ એવી રીતની કુંવરીની આતુરતા જોઈને વિપ્ર કહે છે કે હે કુંવરી સાંભળ.

દુહો:—કુંવર કહેવાય જસાળમનોરે એનું માંડવગઢ છે ગામરે એરે એતો દામાવંતીને દીકરો એનું ગજરામારૂં નામરે એનું ગોરો પુંછ હશે પ્રીતથી તે તો પામશે એ ભરથાર, તેતો કાંઈ સફળ જન્મ થશે તેહને તેના બાબ્ય તણો નહી પાર તેનાં

હે કુંવરી માંડવગઢના રાજા જસાળમની અણમાનીતી રાણી પશુ પતીવ્રત અને નીતી ભકતીને પાળનારી એવી જે દામાવંતી રાણી છે તેને જગતેસ્વર પ્રસન્ન થઈને દેવરૂપ કુંવર આપ્યો છે, ને તેનું ગજરામારૂં નામ રાખ્યું છે માટે જણે પેરે ભવ પુન્ય તપ કર્યું હશે તથા આ ભવમાં ગોરના કરી નાના પ્રજારના વ્રત કર્યા

હશે તે સ્ત્રી ગજરામાર પતિ પામશે. એવાં વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં ધણો હર્ષ પામીને ઇશ્વર સ્તુતિ કરી કહેવા લાગી.

હે પરમેશ્વર મેં તમારી સાચા દીલથી ભક્તિ કરી તેથી મારા મનમાં જે વસ્તુની ઇચ્છા હતી તે પ્રાપ્ત થવાનો સમય નજીક આવ્યો છે પણ તે કૃપા કરીને નિર્વિધને પાર પાડી મારા આપના મનમાં પ્રેરણા કરજે. એવી પ્રાર્થના કરીને પછી વીપ્રને દક્ષણામાં સો મહોર આપીને કહ્યું કે મહારાજ તમે મારા પીતાની પાસે જઈને યુક્તિબંધ વાત કરી તેમનો ભાવ ચોટે ને એ વેવીશાળ કપ્પુલ કરે એવું કરજો ઇશ્વર પરમદયાળુ છે તેથી તે સારું કરશે એવું કહી રાજસભામાં ઉભો રહ્યો, ને રાજની પોતા સામી નજર થયેલા જોષ આશીરવાદ દીધો. એટલે રાજ પોતે મહા ચતુર તેથી તરત ચેતી ગયો કે આ કોઇ પરદેશી વિપ્ર કંઈ કામ સારું મારી પાસે આવ્યો હોય એમ જણાય છે. પછી રાજએ તેને આદરમાન દષ્ટિ પોતાની પાસે ખેલાવી આસન આપી બેસાડ્યો. પછી તેના કુશળ સમાચાર પુછીને કહ્યું કે હે વિપ્ર આપ એ દેશથી શા કારણ માટે અત્રે પધાર્યા છો તે કહેશો તે સાંભળી વિપ્ર કહે છે કે મહારાજ માંડવગઢના જસોળમ રાજ રાજ કરે છે તેના પુત્રનું વેવીશાળ કરવાને નીકળ્યો છું તે જ્યાં લખીત હશે ત્યાં યોગ બનશે તે સાંભળી રાજ ગુલાબસીંગ કહે છે કે મારા સાંભળવામાં એમ આવ્યું છે જે જસોળમની સાત રાણીને સાત પુત્રો થયા છે. તેમાં કોઇ મુંગો ૧ હાવ બહેરો ૨ ચીખો ૩ કાન બુચો, ૪ તોતડો, ૫ લંગડો ૬ વાંદરા જેવા મ્હોં વાળો અને ૭ અતી કદરૂપા અને છોક મુખી છે તેવાને પોતાની દેવરૂપ અને રૂપવાન કન્યા કોણ આપશે તે સાંભળી વિપ્ર કહે છે કે મહારાજ ! આપ કહો છો તે સર્વ સત્ય છે, પણ હું જેનું

વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું તે જસાળમની અણમાનીતી દામાવંતી
 પરમ દયાળુ તથા પરાપકારી પરમ દુઃખમંજન નીતી ભક્તિવાન
 અને રૂપવંતી છે, તેથી તેની હિપર જગદેશ્વર મહાદેવે બહુ કૃપા કરી
 રતન જેવો તેજસ્વી પુત્ર આપ્યો છે. તેમ બહેણે પણ બહુ સારો
 છે એવી રીતે વખાણુ સાંભળીને રાજ્યએ પોતાની રાણી પાસે જઈ
 સર્વે સમાચાર કહ્યા ત્યારે તેણે ઉત્તર આપ્યો કે મેં દામાવંતીના
 પુત્ર ગજરામારૂં એની બહુ કીર્તિ સાંભળી છે પણ તે અણમાનીતી છે
 તેથી તેની પાસે રીધી સીદ્ધી ક્યાંથી હોય ? અને મારી પુત્રીને સુખ થી
 રીતે મળે, તે સાંભળી વિષે સમ ખાધને કહ્યું કે બાઈ સાહેબ !
 ઇશ્વર આજ્ઞાથી સાચુ કહુ છું કે દામાવંતી અણમાનીતી છે.
 પણ તેનો બાઈ સાલાસુલા બહુ હુંશીયાર અને ધનવાન છે. તેથી તે
 પોતાની બહેન દામાવંતીની સારી બરદાસ લે છે; તેમ રાજા પણ
 ખર્ચવા સાર જે જોઈએ તે આપે છે માટે તે વિષે બેસીકર રહેવું
 પછી તો તમારું ધ્યાન પહોંચે તેમ કરો તે સાંભળી રાણીએ અંપા-
 વતીને પુછ્યું કે પુત્રી આ વિષે માંડવગદના રાજા જસાળમના
 પુત્ર ગજરામારૂં વેવીશાળ કરવા આવ્યા છે. અને બહુ તારીફ કરી
 કહે છે કે ગજરામારૂં સર્વ સદગુણથી ભરપુર મનનો ઉદાર અને
 મહા વિદ્વાન છે તેમ સ્વરૂપમાં કાચદેવ સરખો કીર્તિવાન છે માટે જે
 ન્હા પરીપુરણુ ભાગ્યવાન હશે તેજ એ કુંવરને વરશે. એવી રીતે
 આ વિષે વખાણુ કરે છે, માટે જો તારી મરણ હોય તો આપણે
 ખાનંદ થયો તો પણ પોતાની માતૃશ્રીથી મર્યાદા રાખી બોલી કે હું
 તાયાળુ મારાં માતાજી વિવેક સાગર અને મહા વિચારવંત છો જેમ
 મારી બેઠની તજરમાં આવે તેમ કરવાને તમેજ મુખતીઆર છો જે
 મેં કરશો તે રૂઢુંજ કરશો, એ વિશે હું બાળકી થું બહેણે એવી

રીતનાં કુંવરીનાં વચન સાંભળી રાણીએ તરત પોતાના પતીને કહ્યું
 હે સ્વામીનાથ એ મહારાજ માંડવગઢથી જસાળમના પુત્ર ગજરામાર
 જીતું વેવીશાળ કરવા નીકળ્યો છે ને બહુજ વખાણુ કરે છે માટે જો
 આપની આજ્ઞા હોય તો ચંપાદેવીનું વેવીશાળ કરીને વીપ્રને શ્રીફળ
 આપીએ તે સાંભળી રાજાએ તેના મ્હોં સામું જોયું તો તેનું મન
 પ્રકુલ દીસવા લાગીયું એવી રીતે રાજરાણીએ પરિક્ષા કરી પોતાની
 પુત્રીનું વેવીશાળ કપુલ કરીને શ્રીફળ તથા દક્ષણ આપી વિપ્રને
 વિદાય કર્યો ને થોડા દિવસમાં માંડવગઢ આવી તરત હસતો હસતો
 દામાવંતીને મહેલે ગયો તેને જોઇને દામાવંતી પુછે છે કે કેમ ગો
 મહારાજ આજે તો ખુબ પ્રસન્ન જણાયો છો તે શું કામ ફતેહ કરી
 આવ્યા તે સાંભળી ગારે સર્વ ખીના કહી તે સાંભળી પોતે પ્રસન્ન
 થઇને તત્કાળ ગોરને પાયસો સોના મહોર ને વસ્ત્ર આપ્યા એટલે
 ગોર બહુ મજા થઇને કહે છે કે હે આમ સહેજ આપની ઉપર જગ
 દેશ્વર મહાદેવની મણી કૃપા છે માટે તેના પ્રતાપથી કમળાવતી નગ
 રીના રાજા ગુલામસીંહની પુત્રી ચંપાદે મહાપુરુષ ગુણથી ભરપૂર
 છે ને આપણા કુંવરને બહુ ગમશે એમ કહી ગારે આજ્ઞા માર્ગ
 એટલે તેણે ગોળધણ્યા તથા સાકર ખવરાવીને મીઠું મ્હોં કરાવીને
 પ્રસન્ન કર્યો પણ એ વાતની જાણામને કંઈ ખબર પડી નહ
 પણ ગજરામારજીએ માંડવગઢમાં તેમજ આસપાસના ગામેને મીઠ
 બાની આપી સર્વ જનોને પ્રસન્ન કર્યા તેથી કરીને કીર્તિ ચો તરા
 ફેલાઇ ગઇ હતી તેથી જ્યાં સર્વ લોકાને મેઢે માંડજીની તારી
 સાંભળી એટલે જસોળમ બહુ ક્રોધતુર થઇને પોતાના મનમાં વિચાર
 કરવા લાગ્યો કે આજકાલ મારા પુરવાસી લોકો જ્યાં ત્યાં ગજર
 માંડની બહુ તારીફ કરે છે માટે એણે નાની ઉમરમાં મોઢું ના
 મેળવ્યું તેથી એ કોઈ દીવસ મને પણ નડીને મારી ખરાબી ક

મેમાં કાંઈ શક નથી માટે કાલે ખુબ તાકાદ કરીને એને વનવાસ
 મદદ કે મને કશી વાતનું નડતર ન થાય તેવી રીતે નીશ્ચય કરીને
 પાતાની દાસીને કહ્યું કે આપણી ઘોડારમાંથી એક કાળો ઘોડો અને
 બે વસ્ત્ર બેઠ લઈને આજે એક પહોર રાત રહે તે વેળા કાંઈ
 જાણે એમ ગજરામારના મહેલના બારણા આગળ જઈને ઓટ-
 પાના સાંભલા સામે એ ઘોડો બાંધીને કાળા વસ્ત્ર તેના બારણા
 પામળ મુકાને તે પછી કાંઈ ન જાણે એમ પાછી મને આવીને
 આચાર કહેજે આવો હુકમ સાંભળી દાસી કહ્યા પ્રમાણે કામ
 રીતે પાછા રાખને સમાચાર કહ્યા કે મહારાજ આપના ફરમાન
 જાળ કામ કરી આવી છું એમ કહી દાસી પોતાને ઠેકાણે ગઈ
 છી રાજા વિચાર કરે છે કે જો ખરો ટેકવાળો હશે તો પછી મારા
 ગરમાં ઉભો નહી રહે; એવો નીશ્ચય કર્યો એટલે મારજી પોતાના
 ચિનિયમ પ્રમાણે પરોઢીયે ઉઠીને બારીએ આવી ઉભા રહ્યા તો
 પાતાના બારણા આગળ કાળો ઘોડો બાંધેલો જોયો તે ઉપર કાળા
 ગતા વસ્ત્ર મુકેલા હતા તે જોઈને તત્કાળ વીચાર કર્યો કે આ ઘોડો
 કાળાં વસ્ત્ર મારા પિતાજીએ મને વનવાસ કાઢવા મોકલ્યાં છે તે
 રે કપુલ કરીને જવું જોઈએ જો ન જઈ તો મારી માતી કુખ
 જો મટે હવે અહીં રહેવામાં મારું માન નહીં એવો નીશ્ચય કરી
 કે જઈ આવી દાતણ પાણી કરીને કપાટમાંથી પોતાની જન્મ
 રીકા કાઢીને પોતે ગ્રહ તપાસ્યા તો તેમાં પણ વનવાસનો ચોગ
 જ દીવસે હતો પછી ખરી ખત્રી કરવા મહેલને પાછલે બારણેથી
 જોત્રી કરનાર જોશીને બોલાવી જન્મપત્રીકા દેખાડી કે કેમ જો-
 જી મહારાજ હાલમાં મારા ગ્રહ કેવા છે તે સાંભળી જોશીએ
 કે જોઈ કહ્યું કે મારજી હાલમાં શહે મંગળ અને શની એ ત્રણે
 દા છે તેથી તમારા પીતા તમારી ઉપર ક્રોધ કરી આજ કાલમાં

૨૩૨ વનવાસ કાઢશે. પણ ખીજ મહ સારા છે. તેથી તમારી કશી ચીંતા નથી તમારી જન્મોતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બાર વર્ષ પુરા થયેથી તત્કાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે. માટે એ મુદત આજે પુરી થઈ છે. તેથી તમારા કમનસીમયોગે આજે દીવસ ઉગ્યા પહેલાં તમારે વનમાં જવું પડશે ત્યાં ફોદ મેળવીને પાછા લાભ અને જશ મેળવીને પોતાને ઘેર આવશો. માટે લાલમાં બારમું વરસ દેશવટો દેવરાવશે તે સાંભળી જોશીને દક્ષણ આપી વીદાય કરીને નીત્યનો પોષાક બદલી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને પોતાની માતા પાસે આજ્ઞા માગવા સાર આવે છે. છેટેથી કાળા વસ્ત્ર પહેરી કાળા ઘોડા ઉપર બેઠેલો જોઈને પેટમાં અત્યંત દ્રાણ પડી કે આજે કુંવરજી કાળે પોષાક પહેરીને કેમ આવે છે? એટલામાં મારે નજીક આવ્યા તેને જોઈ દામાવંતીની આંખોમાંથી અષાડ મેઘની ધારા પડે તેવી રીતે આંસુની ધારા ચાકાં મુખે કાંઈ બોલી શકાતું નથી તો પણ રડતાં રડતાં પૂછે છે કે અરે લાડકડા પુત્ર! તેં કયા જવાની તક્યારી કરી છે? તે ઝટ કહો હવે એક ક્ષણવારની મહારા મનમાં જરાય ધીરજ રહેતી નથી. માટે તું બોલ્યો તોય કુંવર બોલતો નથી એટલે માતા કહે છે.

દુહો-કાનાં ફેડ્યાં કાનાં ઢાળીયારે કુંવર કાનો કર્યો ભંજવાડરે કુંવર કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે જોઈ લાજી મરે રજવાડરે, જોઈ.

દામાવંતી કહે છે કે મારા વડાલા અને લાડકડા પુત્ર આવો તેં શો અપરાધ કર્યો છે. જે કાળો પોષાક પહેરીને કાળે ઘોડે બેસી તું વન જવા નીકળ્યો છે. અરે પુત્ર તું મને વહેલું કહે કે મારાથી અને તે ઉપામ કરું હું મુળથી અણમાનીતી છું પણ તારો જન્મ થયા પછી હું કશાય દુઃખને ગણતી નથી પણ જો તું મને મુકી વનમાં જાય તો તારા વીયોગથી મારે શી રીતે દીવસ કાઢવા અરેરે આ જગતના

લોક મને તરેહવાર બોલશે. વળી તારા મામે સાલાસુલો મને ઠપકો દેશે માટે જે હોય તે ખર્ચ કહે જે બીજા કાંઈએ વીના અપરાધે તને કશી વાતે દુખ્યો હોય તો તારા મામાને બોલાવી તેનું મુજ કઢાવું માટે તને મારા સમ છે જે હોય તે સાચું કહે તે સાંભળી મારજી વિચાર કરે છે કે મારી માતાની મારી ઉપર ઘણી મમતા છે માટે જે મારા પીતાનો વાંક કાઢીશ તો તેને ઘણું ઝોણું લાગી આવશે દરેક માણસોને નશીબમાં સુખ દુઃખ લાલ અને હાની લખ્યા પ્રમાણે અવશ્ય ભોગવવાં પડે છે. તેમાં બીજા કાંઈને દોષ ન દેવો એવો વિચાર કરીને પોતાની માયાળુ માતાજીને કહે છે.

દુહો-નથીરે ઢોરીયાં નથી ફાડીયાં. મેંતો નથી ક્યોઈ મંજવાડે મેં કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે. આવી પહેંચી કરમની આડેરે. આવી જોશીએ કરીતી જન્મેતરી તેના લખ્યા હતા લેખરે. તેનાં તેમાં બારમે વરસે જરૂર વન આવશે તેમાં મીઠ્યા નહી મીન મેખરે તેમાં. માટે વહાલી મારી માવડીરે મને ઝટપટ આપજો શીખરે મુને લક્ષ્ય રહેવું ગમતું નથી શહેરમારે હું તો દેખું હલાહલ વીષરે હું તો.

ગજરામાર કહે છે કે મેં કાંઈતો કશી વાતનો અપરાધ ક્યોઈ નથી તેમ મારે કાંઈ સાથે કશી વાતનું વેર નથી, પણ મારી જન્મેતરીમાં એવું લખ્યું છે કે બાર વરસ પુરા થએથી તત્કાળ વનવાસ ભોગવવો પડશે. માટે એ મુક્ત આજે પુરી થઇ છે. તેથી મારા કમનશીબ યોગે આજે દિવસ ઉગીયા પહેલાં મારા મહેલના ઝોટલા આગળ કાળો ઘોડો થાંભલા સાથે બાંધીને તેના ઉપર વનવાસ પહેરવાનો કાળો પોશાક તૈયાર મુકેલો હતો તેથી હું ઉઠ્યો તેવોજ વજ્ર સુધાં ઘોડો મારી નજરે પડ્યો તે પછી દાતણ કરી મોં ઘોષ આ પોશાક પહેરી આપની પાસે આજ્ઞા માગવા આવ્યો છું તો માતાજી ઝટ વિદાય કરે તો હું મારે રસ્તે પહું જે લખીત હશે તો પાછો આવી તમારી સેવા

કરી કદાપી દેવયોગે પાછો મીલાપ ન થાય તો તમને મારો જન્મ થયા પછીથી તે આજસુધી મારી ઉપર જે મમતા રાખી મને પાળી પોષી મ્હોટો કરતાં જે જે કષ્ટ પડ્યું છે તે બધું હું સમજું થયા પછી મારા જ્ઞાનમાં છે માટે મારી માયાળુ માણ હું જીવું ત્યાં સુધી આપનો અત્યંત ઉપકારી સેવક છું પણ આ વખત તમારાથી જુદો પડું એમ કહી માતાને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યા તે જોઇ દામાવંતીની આંખોમાંથી અષાડો મેઘ ટુટી પડ્યો કુંવરનાં મધુરાં વચન સાંભળીને મુરછા આવી અને શુદ્ધિ આવ્યા પછી પોતાના કુંવરને રડતી રડતી કહે છે

દુહો—તમેરે આલ્યા મારૂં ચાકરીરે હવે અમને કોનો આધાર હવે દુખની વાતો કોને કીજીએરે, મારી કુણુ તે કરશે વારરે મારીં

દામાવંતી કહે છે કે હે પુત્ર તારા આનંદયુક્ત મુખને જોઇ આનંદથી દીવસ કાઢતી હતી તે હવે તારા વિયોગથી શી રીતે દુખના દીવસ ગત કરું અરેરે ? હું કેવી અભાગણી છું મને પોતાના પતીનું જરાએ માન નહીં તેનું મન વાળવા જગદીશ્વર મહાદેવે તારા સરખો રતનતુલ્ય પુત્ર આપ્યો તેથી ખીજા દુખ વીસારી મુક્યાં હતાં પણ હવે તું વનમાં જાય તો હું શી રીતે દીવસ ગુજરૂં અને મારા દુખની વાત કોને કહું એવી રીતે માતાના દીલગીરી ભરેલા વચન સાંભળી મારજી દીલાસો આપી કહે છે,

દુહો—તમને સોંપીરે સમરથ સાસરીરે માતા સુતી મહીયરની વાટરે, માં અહીયાં રહોરે તમે સુખથી પીયર ગયેથી ઉચાટરે પીં

કુંવર કહે છે કે હે માતાજી અત્રે સાસરીમાં તમને પતીના માન વગર ખીજાં બધાં સુખ છે તેમ પીયરમાં તમારા ભાઈ ધનવાન ઉદાર દયાળુ ને માયાળુ છે માટે તમને કશી વાતનું દુખ નહીં દે એવું સાંભળી માતા કહે છે.

દુહો—સાસરીમાં પતી રક્ષણુંરે મારા પીયરમાં બોળાઇ લાંકરે

મારાં પ્રાણઆધાર તું આલીયોરે, મારા જીવતરમાં હઠી વાટરે, મારાં

હે કુંવર ! તું મને સાસરામાં રહેવાનું કહે તે ખરૂં પણ તારા
આપનું હેતુ મહારા ઉપર કેવું તે તું સારી પેઠે જાણે છે વળી તું
પીયરમાં રહેવાનું કહે છે તે ઠીક છે કેમકે મારો ભાઈ મારી ઉપર
ધણીજ માયા રાખે છે પણ મારી ભોજાનનો સ્વભાવ આકરો છે.
તેથી તે કાંઈ સમયે આકરો બોલ બોલે તો મહારાથી વેઠાયે નહીં વળી
સાસરીયામાં રહું કે પીયરમાં જાઉં તો પણ તારી માયા મને એક
ક્ષણવાર વીસરશે નહીં તારા વીયોગ દુઃખથી મને ભોજન ભાવશે
નહીં તેમ નીંદ્રા પણ આવનાર નથી માટે મારા દુખ વિરામ દીકરા
તને મહારી દ્રષ્ટિથી દુર જવા દેનાર નથી એમ કહીને અત્યંત રૂદ્ધ
કરવા માંડ્યું તે જોઈ કુંવરજી કહે છે કે હે પરમ દયાળુ માણ તમારા
ખસ અંતઃકરણની માયા મારી ઉપર કેટલી છે તે હું સારી પેઠે
જાણું છું ને મહારા વિયોગથી તમને જે દુઃખ થશે તે પણ સારી
પેઠે જાણું છું તે માટે તમને મુકીને દુર જાઉં નહીં પણ મહારી જન્મો-
ત્રીમાં લેખ લખેલો છે કે બારમું વરસ પુરાં થતાં જરૂર વનવાસ જવું
પડશે તે વાત તમારાથી અજાણી નથી વળી મારા તીર્થરૂપ પીતાજીની
પણ એવી નરજી જણાય છે કે મને મોકલવો તે જો ન જાઉં તો
મને અને તમને સુખે રહેવા દેશે નહીં તે સાથે મહારાજને જોશીએ
કહ્યું છે કે તમે વનવાસ નીકળી જ્યાં જ્યાં જશો ત્યાં લાભ અને જશ
મેળવી કુશળ કલ્યાણથી પાછા આવશે એવી રીતનાં અહયોગ છે.
માટે મહારી કશી ચીંતા ન કરવી જો તમે આજ્ઞા આપો તો હું પંથે
પડું એવી રીતે કુંવરનાં વચન સાંભળીને માતા વિચાર કરે છે કે
મહારો પુત્ર મુક્તિનો સાગર છે તો પણ બાલક કરે છે તેથી તે
હાલ મહારું વચન માનતો નથી. માટે આ હકીકતનો પત્ર લખી એક
રખારીને હમણાંજ પવનવેગી સાંઠ ઉપર બેસાડીને મહારા ભાઈ

સાલાસુક્તા પાસે. પત્ર લખને મોકલું તો તેને ખબર થતાં તે હજાર કામ પડતાં મુકી આજે રાતની રાતમાં મારી પાસે આવી પોતાના બાણેજને વનવાસ જતા અટકાવશે, અથવા તેમ નહીં માને તો મારા બાણેજને કહી આજે રાતમાંજ એના લગ્ન કરાવું એટલે માયામાં નાખી રોકા રાખશે એવી રીતે પોતાના મનમાં પાકા વિચાર કરી પોતાના લાડકડા કુંવરને કહે છે.

દુહો—આજનો વાસો! રહો મેલમાંરે તમને વહાણમાં દેશ શીખરે તં ના કહ્યા ઉપર નીસરે તો હું ઘોળી પીઉં વીખરે તો.

દામાવંતી કહે છે કે પુત્ર મારે તને કહેવાનું હતું તે બધુંએ તને કહ્યું તોપણ તું મારી કશીએ વાત માનતો નથી તે મહારાથી તારી માયા મુકાતી નથી માટે હે પુત્ર! તું આજનીરાત મારી પાસે રહી કાલે વહાણમાં જઈ એટલું વચન તો તારે જરૂર માનવું જોઈએ એમ કરતાં જો નહિ માને તો આ ક્ષણે એ ઘોળીશ પીશ તો તને મારી હત્યા લાગશે. એવી રીતે માતાની મમતા જોઈ કુંવરના મનમાં બહુજ દયા આવી તેથી એક રાત રહેવાનું વચન આપ્યું એટલે કુંવરને કહે છે કે પુત્ર હવે પાણી તૈયાર છે, માટે તું નાહી લે એમ કહી પોતાના સેવક પાસે નાના પ્રકારના સુવર્ણના બાજ ઉપર બેસાડી સારી રીતે યોળા નવરાબ્યો એટલે રસોડામાંથી રસોડયા કહે છે કે બાષ સાહેબ રસોડાની સામગ્રી તૈયાર છે. માટે કુંવરને ઝટ લઈ જમવા વહેલાં પધારો; તે સાંભળી મારજી પીળુ પીતાંબર પહેરીને રસોડા આગળ સુવાસીત ચંદનના પાટલા ઉપર બેઠા એટલામાં માતા પણ નાહી વસ્ત્ર બદલી કુંવર પાસે આવી બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે આવો મારી દયાળુ માણ! આપણે બંને ભેગાં બેસી ભોંજન કરીએ તે સાંભળી માતા પ્રસન્ન થઈ ને પુત્ર સાથે બેસી જમતા જમતા કહે છે કે ચરે! લાડકડા આજે તો તારો મારો સંજોગ છે માટે બધી

ચીંતા દૂર કરી તારી સાથે ધરાઈને જમું છું તું પણ જે જોઈએ તે
 પદાર્થ માગી સારી રીતે સમજે વળી પરમેશ્વર બેગા કરશે ત્યારે
 ચંદ્રચંદ્ર એવું સાંભળી કુંવર કહે છે કે માણુ આજનું સર્વ બોજન
 અતિ ઉત્તમ છે ને સ્વાદીય પણ છે તે જમી પ્રસન્ન છું એમ વાતો
 કરતાં બેઠે જણાં રૂચી પ્રમાણે જમી રહ્યાં એટલે સેવક પાનનાં ખીડાં
 એલચી, લવીંગ સોપારી કાથો ચુનો વગેરે નાંખી બનાવીને તરતજ
 આપ્યાં ને બેઠે જણાએ ખાધા પછી ખીજ સેવકોને જમવાની આજ્ઞા
 આપી ને પોતે પોતાના ઝોરડામાં આવી એક કાચ ઉપર પુત્રને સાથે
 બેસાડી પોતે બેઠી એટલે કુંવર કહે છે કે માતા મારા વન જવાનો
 કાળો ઘોડો તથા પોશાક ગુપ્ત ઠેકાણે રખાવજો કેમકે હું તમારી
 પાસે જવાનો આજનો દિવસ ને આજની રાત રહેવાને કપ્પલ થયો
 છું એ વાત સાંભળી માતાએ સરવે જાંદોઅસ્ત કર્યા પછી પરસ્પર
 વાતો કરતાં રાત્રી પડી એટલે પછી રૂચી પ્રમાણે વાળુ કરી શયનશુદ્ધમાં
 જઈ મા દીકરો વાતો કરે છે એટલે એક પહેાર રાત્રી ગઈ ત્યારે
 કુંવરને નિદ્રા આવી અને તે પોતાના પલંગ ઉપર સુઈ ગયો તે
 થોડીકવારે ભરનીદ્રાવશ થયો એટલે દામાવંતીએ વિચાર કર્યો કે હવે
 બેસી રહે કાંઈ સીદ્ધિ નથી માટે જે જે ઉપાય કરવાના તે કુંવર
 ઉઠ્યા પહેલાં કરી લઉં એવો નિશ્ચય કરીને મધ્ય રાત્રી ચંદ્ર એટલે
 સર્વ લોક નિદ્રાવશ થયા ત્યારે દામાવંતી ઝોરડો ખાંધ કરી પોતે
 એકલી રૂડીઆ રખારી પાસે જવાને નીકળી તે તરત રખારીને ઘેર
 પહોંચી પણ તેનાં આરણ્યાં બંધ હતાં તેથી પોતે રૂડીઆને હાંક મારી
 તોપણ કાંઈએ ઉત્તર ન આપ્યો વળી દામાવંતી કહે છે.

હુહો—રૂડીઆ રખારી વીરા વીનવુરે હુંતો તુજથી નાનેરી લાગુ
 બેનરે હું તો. દામની છે મહારે ઝોપટી માટે આવી છું માઝમ રેનરે
 માટે ઝટપટ ઉઠી તુંતો જાગજેરે કાંઈ લાવી મારા પર મહેરરે કાંઈ.

મોના માઝ્યાં મુલ આપીએ, તું તો જય અમનગર શહેરરે; તું તો
ફવર મારો જય છેરે; જોખન બાળે વેશરે કાઠં સાલાસુલાને એમ
કહેજે. તારો બાણેજ જય પરદેશરે તારો.

એવી રીતે સ્ત્રી દામાવંતી રૂઢીઆના આરણ્યા આગળ ઉભા રહીને
પોકાર કરે છે પણ રૂઢીયો આટલો તળાષ નાખી ભર ઉંઘમાં સુઈ
રહેલો છે તે તેની સ્ત્રી જગતી બેસીને પોતાના ધણીના પગ ચાંપ્યા
કરે છે તેણે અવાજ સાંભળી અવાજ કર્યો કે અત્યારે મધરાત ગઈ
છે તે વખતે ધણા જરૂરના કામ વગર કોઈ આટલી બુમો પાડે નહી
માટે તેને હુંજ ઉત્તર આપુ, નહી તો મારો ધણીભર ઉંઘમાંથી જાગી ઉઠશે
એવો વીચાર કરીને રૂઢીયાની વહુ આરણ્યે આવીને દામાવંતીને પુછે છે.

દુહો—ટાઢી રાતે તું તો ટળવજેરે કાંઈ સાદ તારો બધ રાખરે,
કાંઈં રખારી ગયો છે એને સાસરે એની ડાખી તે દુખે છે આંખરે.

આ રીતે રૂઢીયાની વહુએ કહી કે બાપ તમે અડધી રાતના સીદ
પોકારો કરો છો, રખારી ઘરમાં નથી તેતો એમને સાસરે ગયા છે ત્યાં
તેમની આંખ દુખે છે તેથી હાલ તમને મળનાર નથી માટે ખાલી
સીદ હાંક મારો છો? એવાં રખારણુનાં બોલ સાંભળીને દામાવંતી
વીચાર કરે છે કે રૂઢીયાને ઉંઘમાં ન જગાડવો એટલા માટે રખારણુ
જુહું બોલે છે કેમકે રખારી એને સાસરે ગયો છે ને ત્યાં તેની ડાખી
ખાખ દુઃખે છે એ વાતની કેમ ખબર પડી માટે તેના બોલવા
ઉપરથી પરીક્ષા થાય છે કે ખરું બોલતી મથી ને મારે ધણીજ હતા.
જન છે તેથી એને કાંઈ બાંચ આપું તો મારું કામ સહેલાઈથી થાય
એવો નિશ્ચય કરીને દામાવંતી કહે છે બાપ સાંભળઃ—

દુહો—રખારીને મ્હોરો રોકડીરે, તને આપું તે સોનાનો હારરે;
તને માટે ઝટ જગાડ તારા નાથરેરે, કામ પડ્યું દરખારરે; મારે
દામાવંતીએ કહ્યું કે તારા ધણીને મહેનતના બદલામાં સોનાની

મહોશ રોકડી આપીશ અને આ સોનાનો હાર પાંચસો રૂપિયાનો છે તે તને આપું એમ કહી રત્નારણને હાર આપ્યો. તે જોઈને તે બહુજ રાજી થઈ એટલે તરત ઘરમાં જઈ પોતાના ઘણીને જગાડી કહે છે કે દરબારમાંથી એક બાઈ આપી છે તે કહે છે કે મારે આ વખત રૂડીયા સાથે ઘણું તાકીદનું કામ છે તે સાંભળી રૂડીયો બહુજ ખીંહીને વીચાર કરે છે કે મેં કાઠના કશી વાતનો ગુન્હો કર્યો નથી પણ કદાપિ મારા ચાકરનો કાંઈ વાંક આવ્યો હોય તો પુછી જોઈ એવો વિચાર કરી પોતાના ચાકરને પુછે છે કે આજે તે ગાયો અને બેસો ક્યા ચારી હતી કે દરબારમાંથી એક બાઈ આ વખત આવી છે માટે જો હોય તે સાચું કહો જો આજે બેસોએ કાઠના ખેતરમાં પેસી અનાજ વગેરેના બચાવ કર્યો હશે તો રાજ મારી નાખશે એવું સાંભળી કહે છે—

દુહો—ઉગમણી ગાયો બેસો ચારીઓરે, હમેંતો આથમણી ચારી સાંઢરે મેંતો. કાઠના ખેતર નથી બેળવ્યાં નથી કાઠનો કર્યો નથી બજવાડરે.

એ રીતે ચાકર કહે છે કે મેં કાઠના ખેતરમાં અથવા બીજે ઠેકાણે કશી વાતનો કાંઈ બંજવાડ કર્યો નથી માટે તે વીધેની કશા શીકર કરશો નહીં કદાપી ખીજા કાંઈ કામ સારું દરબારનું તેડું આવ્યું હોય તો તમે ખારણે જઈ પુછી જુઓ એટલે જો હશે તે બધીએ ખબર પડશે એવી રીતે ચાકરની વાત સાંભળી રૂડીયો તરત બહાર આવીને જુએ છે તો ગજરાઈની મા દામાવંતી વાટ જોઈ ઊભી છે તેની દીવો લાવી મોં જોઈ તરત ઝોળખી પુછે છે કે બાઈ સાહેબ તમે આપોઆપ અડધી રાતે શા કારણે માટે આવ્યા છો. અરે બાઈ તમે ચાકરને મોકલ્યા હોય તોપણ તરત આવત તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે બાઈ આ વખત મારું જરૂરનું તેમજ બહુજ તાકીદનું કામ

છે માટે હું પોતે આવી છું તે સાંભળી રૂડીઝા કહે છે જે કામ હોય તે કહો એવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે હું બાઇ સવારે મારો પુત્ર ગજરામાર કાળો પોષાક પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસીને વનવાસ જવાને તઇયાર થયો હતો તે મારી રજા બેવા આવ્યો એટલે તેને ધણી સમજાવ્યો કે તું વનવાસ ન જા પશુ તે મારું કહેવું માનતો નથી માટે જેમ તેમ સમજાવી આજની રાત રાખ્યો છે માટે તું તારી પવન વેગી સાંઠ ઉપર બેસી અમારી સર્વે હકીકતનો કાગળ લઈ પવનવેગે અમનગર જઈને મારા બાઇ સાલાસુલાને આ પત્ર આપીને તરત તઇયાર કરીને પહોર રાત રહે તે પહેલાં જો તેડી લાવે તો તે ગજર-મારને સમજાવી વનમા જતાં અટકાવે તો બહુ સાર થાઇ બાઇ જો આ વખત તું મારું આટલું કામ કહ્યા પ્રમાણે કરી આવીશ તો તારો ગુણુ હું અને મારો બાઈ જીવતાં સુધી ભુલનાર નથી માટે તું હમણાં વહેલો જા ને અમનગરથી મારા બાઇને તરત તેડી એક પહોર રાત રહે તે પહેલાં અહીં આવી મને વધામણી આપજો કે હું કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું મને ધણી વાટ જીવરાવીશ નહિ એવી રીતે દામાવંતીની બહુ તાકીદ જોઈને રૂડીઝા પોતાની સાંઠનાં વખણુ કરી કહે છે

દુહો—ત્રણસોને સાઠ માહરે, સાંઠણી તેમાં ગંગા જમનાની જોડે તેમાં જાય મન વેગે ચાલતી એમાં કાઈ નહિ ખાપણુ ખોડ એમાં અખંડ દીપક ધીના જળદળેરે તેને ધ્રુપ અગરના થાય તેને એતો મારો ચરે નાગરવેલનો તેતો પલકે જોજન જાયરે તે તો માટે વેગે હું જાઉં છું ને બેની મનમાં ન રાખજો અધીરે બેની અમનગર પહોંચું પલકમાં તેડી લાવું તમારો વીર તેડી

રૂડીયો કહે છે કે હું બાઈ મારે ત્રણસોને સાઠ સાંઠો છે તેમાં ગંગા જમનાની જોડ છે તે બે દેવાંસી છે માટે તેની બે બાબુએ બે અખંડ ધીના દીવા બળે છે, અને અગર અંદન વગેરે સરદારે

પદાર્થના ધુપ થાય છે તેવોજ ગુણુવાન છે તેનું ખરું પારખું આજે તમારા જોવામાં આવશે. બાપ સાહેબ અત્યારે તમારા કહ્યા પ્રમાણે વહેલું કામ કરી આવીશ તેનો પાકો ભરસો રાખજો એવી રીતે રૂડી-માર્ગા હોંમત ભરેલાં વચનો સાંભળી દામાવંતી કહે છે.

હુહો—રસ્તે જજો તું તો જળવીરે વીરા અંધારી રાતનું કામરે વીરા. ખરો વાલેસરી તુંતો માહરો માટે ખાલી જવા દેને હામરે માટે. ગુણુ નહીં લુલું વીરા તારોરે મારા બાધને વહેલો તેડી લાવરે માં સવાલાખ રૂપીઆ આપીશ રોકડા ઝટ કામ કરી ઘેર આવરે ઝટ.

દામાવંતી કહે છે કે બાપ તારા હોંમત ભરેલ શબ્દ સાંભળી હવે મારી પુરી ખાત્રી થાય છે તારા બોલવાનો બધો અર્થ હું સમજી માટે હવે બીજી કશી વાત કરી એક પળવાર ખેટી થઇશ નહીં એવી તાકાદની વાત સાંભળી રૂડીઓ રખારી કહે છે કે બાપ સાહેબ હવે સાંઠ ઉપર પલાણુ નાંખી તરત રવાના થાઉં છું તે નજરે જોઇ આપને ઘેર પધારો એમ કહી સાજ નાખે છે,

હુહો—સાંઠની કાટરે સોના સાંકળીરે એની પાસે મોતીના હારરે. એની પગમાં પહેરાવ્યાં રૂડાં ઝાંઝર તેનાં ચાએ જણુજણુ ઝણુકારરે તેનાં સોના રૂપાનો એનો કાંઠોરે રૂડું રત્નજડીત પલાણુ રૂડું હીર જડીત એની મોજડી, જણુ આકાશે ઝળકે છે બાણુ જણે. કસ્ખી મંડલ શીરપર ધ્યુરે પછી રૂડીઓ થયો અસ્વારરે માઝમ રાતે પરવાયોરે તેની ઉતાવળનો નહીં પારરે તેની.

એવી રીતે રૂડીઓ પોતાની સાંઠ ઉપર પલાણુ નાખીને પોતે ઉત્તમ પ્રકારનો પોશાક પહેરી ઢાલ તરવાર ને ખંડુક સાથે લઇ હાથમાં આયુધ રમ્મ સાંઠની ફરતી પાંચ પ્રદીક્ષણુ કરી તેને પલાણુ કરીને દામાવંતીની રૂબ લઇને તરત અસ્વારી કરી પવનવેગે પરમેશ્વરનું નામ

દહ ચાલ્યો જોતજોતામાં એક કોષ પહોંચ્યો એટલે દામાવંતીની પુરીપુર્ણ ખાત્રી થઇ કે રૂડીઓ કહયા પ્રમાણે આવશે એવો નિશ્ચય કરી દામાવંતી મહેલમાં કોઇ ન જણે એવી રીતે પાછલે પારણે થઇ સુવાના ઝોરડામાં આવીને જોયું તો ગજરામાર-બર ઉંઘમાં સુતેલા છે તેના આનંદા મોં સામું જોઇ પોતે મહાદેવનું સ્મરણ કરી કહે છે કે હે બોળાશાંભુ તમે મને કૃપા કરી આવો રત્ન જેવો પુત્ર આપ્યો તો સદા સંજોગ રહેવો જોઇએ તેને વિયોગ થવા દેશો નહિ કદાપી મારું ધાર્યું ન થાય તો જ્યાં જય ત્યાં રક્ષા કરજો એ તમારી પ્રસાદીનો પુત્ર છે. એવી રીતે મહાદેવની સ્તુતિ કરી કુંવરના ખુશનુમાં ચહેરા સામું જોયા કરે છે દામાવંતીની રજા લઇ રૂડીએ પવનવેગે સાંઠને ચલાવી છે તેણે ચાલતાં ચાલતાં અમનગર એ કોશ રહ્યું એટલે એક સુંદર રૂપવંતી સ્ત્રી જોઇ તે પણ સમસમાટ કરતી ઉતાવળી આલ જાય છે તેને જોઇ રૂડીઓ પુછે છે કે હે બાઈ તું જાતે દાણુ છે અને આ અંધારી રાતે ક્યાં ચાલી જાય છે તે ધનુર આગ્રાથી સાચું કહે તે સાંભળી તે સ્ત્રી કહે છે કે હે બાઈ હું પોતે સ્ત્રીને વેશે રાત છું તે થોડીવારે મારો અમલ પુરો થશે એટલે અમનગરમાં જઇ વાણું કરીશ એવી રીતે રીતનાં વચન સાંભળી રૂડીયાએ વીચાર કર્યો કે આને કાંઇ લાંચ આપું તો મારું કામ સહેલાઇથી થાય એવો કે આ રત્ન વેગેથી જઇ વહાણું કરશે તો મારું ને દામાવંતીનું ધાર્યું થશે નહીં માટે પ્રપંચ રચીને એને મારે કળજે કરી લઉં તો ધારેલું કામ પાર પડે એવો નિશ્ચય કરી રાતની સાથે મીઠી મીઠી વાતો કરી માયા લગાડી પોતાના હાથમાંથી ચાચુક નીચે નાખી દઇ રાતને કહે છે. કે માસી મારી ચાચુક નીચે પડી ગઇ છે તે લઇ મારા હાથમાં આપો ત્યારે રાત કહે છે કે નારે બાઈ મારાથી ખોટી થવાય તેમ નથી, માટે તું તારે હાથે લે ત્યારે રજારી કહે છે કે માસી મારે

સાંઢ નીચે બેસાડી ખોટી થવું પડશે માટે મહેરબાની કરી આપ આપસો તો તમારો પાડ માનીશ, એવું સાંભળી રાતને દયા આવી તેથી આશુક લઈ રખારીને કહે છે કે, લે જાઈ, એમ હાથ ઉચેા ક્યેા એટલે રૂડીયાએ તેનું કાંડું મજબુત પકડી સાંઢ ઉપર ખેંચી લઈ કપ્પળે કરીને ચાલતો થયો ને વિચાર કરે છે કે આપણે ઠીક તાલ આવી ગયો માટે એને મુકું નહીં એમ કરતાં અમનગર આવી પહોંચ્યો પણ શહેરના દરવાજા બંધ છે તેથી દરવાનને હાક મારી કહે છે

દુહો—દરવાન વીરા તને વીનવું રે મારે જીવું છે રાજની પાસરે મારે ૦ માટે ઝટ જવા દે મુજને પછી દરવાજે તારો વાસરે પછી ૦

રૂડીયો કહે છે દરવાન વીરા તું ઝટ દરવાજે ઉઘાડી મને જવાદે કેમકે રાજની પાસે મારે બહુ તાકીદનું કામ છે માટે જરા પણ વાર ન લગાડતાં દરવાજે ઉઘાડ નીકર તું રાજના ઠપકામાં આવીશ એવાં વચન સાંભળી દરવાન કહે છે જાઈ સાલજા.

દુહો—બંધ દરવાજે કેમ ઉઘડેરે કાંઈ કુંચીઓ પડી દરબારે કાંઈ ૦ રાત રહેને અત્યારે બારણે સુતા ઉઠીને આવો સવારે સુતા ૦

દરવાન કહે હે જાઈ રાત્રીએ દરવાજે ઉઘાડવાનો રાજ સાહેબ નો હુકમ નથી, કેમકે રાતે દરવાજા બંધ કરી કુંચીઓ દરબારમાં લઈ જાય છે, માટે અત્યારે ગામ બહાર ધર્મશાળામાં જઈ સુઈ રહેા સવાર થાય એટલે દરવાજા ઉઘડશે તે વેળા આવજો તે સાંભળી રૂડીયો વીચાર કરે છે કે હું મનની ધારણા પ્રમાણે વહેલો આવી પહોંચ્યો તો દરવાજે બંધ છે ને મારે તો રાણીના કહયા પ્રમાણે કામ કરી અમનગર જવું જોઈએ. પણ આટલી વાત સારી બની છે કે રાત મારા કપ્પળમાં છે તો પણ ફરી નમ્રતાથી વીનવીને કહું તેને જો દયા આવે ને દરવાજે ઉઘાડે તો મારું કામ કરી પાંચે પડું એમ ધારી બીજીવાર દરવાનને કહે છે કે દયાવંત દરવાન સાંભળ.

હુહો—લણી લણી લાચુ તારે પાવલેરે બધ દરબારને બગાડરે
બધ વહેલો લાવ્ય તું તો કુચ્છીયોરે પછી દરવાજે ઝટ ઉઘાડરે

રબારી કહે છે કે દરવાન આ વખતે મારે એવું જરૂરનું કામ
છે તેથી હું ફરી તારે પગે અતી નમ્ર વીનંતી કરું છું કે
તું હમણા બધ દરબારને બગાડી કુચ્છીઓ માંગી લાવી દરવાજે
ઉઘાડીશ તો તારો મોટો પાડ માનીશ તે સાંભળી દરવાન કહે છે
કે લાઈ તારા અતી નરમાસ બરેલા બોલ સાંભળી મને તારી બહુ
દયા આવે તે છતાં તારો બોલ પાળી શકતો નથી માટે શરમ પશુ
આવે છે એમાં કંઈ નથી પણ બાપ રાજાનો હુકમ કેમ તોડાય
કદાપી રાજા પોતે બહાર ગયા હોય ને દરવાજે બંધ થયા પછી આવે
તો પણ દરવાજે ઉઘાડવાનો હુકમ નથી. એ સાચુ માની મારી ઉપર
વગર સમજી રીસ કરીશ નહિ. હું નીરપરાધી હુકમને તાબેદાર છું.
દરવાનના વચન સાંભળી રબારી છેક નીરાશ થઈ પોતાની સાંઠને
કહે છે મારી વહાલી તે ઘણીવાર મારાં કામ પાર પાડ્યાં છે તેથી આજે
પણ તારે ભરોસે આવ્યો છું તેથી તું મને નિરાશ કરીશ નહી હોં ?

હુહો—ચતુર વહાલી તું સાંઠણી, મને પુરુષ તારો વિશ્વાસ
માટે ખેપ કરી તે સહુ ખાલી જશે, દામ મળવાની પછે શી આસરે
ફડીઓ પોતાની સાંઠને કહે છે કે ઘણી વખત તારા ગુણને
ચતુરાઈનો મને પરિપુરુષ વિશ્વાસ છે કેમકે ઘણી વખત મારાં મનમાં
ધર્યા મુજબ કામ પાર પાડી તેં મને બહુ લાભ આપ્યો છે માટે આ
વખત ધાર્યું કામ પાડતાં વાર લાગશે તો તારી ને મારી બેગી
આખરે જશે ને ફરીથી બફંસો કરશે નહીં માટે કાંટ કુદી અંદર
દાખલ થયા વગર બીજો ઉપાય નથી. તેમાં વળી બીજી મોટી હરકત
નડે છે તે એ કે ગઢની પાસે અંદરની બાજુ મોટી ઉંડી ખાંધ છે તે

કુદતાં જો તેમાં પડીયે તો તરી ને મારા જન જય તેથી દામાવંતી નિરાશ થાય ને આ જગતના લોક હાંસી કરે માટે મારી વહાલી આ વખત તારી ને મારી પરમાત્મા લાજ રાખે તો સારું થાય એમ કહેતાં રખારીને આંખોમાંથી ચોધાર આંસુ સાંઢણીની પીઠ ઉપર પડતાં સાંઢે જણ્યું જો મારો પાલનકર્તા મને પોતાના પાટવી પુત્ર કરતાં અધીક લાડ લડાવે છે તેને હું શી રીતે હીમત આપું કેમકે મારાથી પણ કંઈ માણસના પેઠે બોલી શકાતું નથી એમ વિચાર કરી સાંઢણી પોતાના મનમાં ધર્મ્વરત્નું સ્મરણ કરી કહે છે હે યૌદ્ધ લોકના નાથ તારા હજાર હાથ છે તે પ્રત્યેક નામના અસંખ્ય ગુણો પ્રાણી માત્રને સ્તુતી કરતા છે તારા ગુણનું વર્ણન હજાર મુખથી શૈષનાગન કરી શકે તો બીજા પ્રાણી કાણ ગણત્રીમાં છે, હે દીનદયાળ ! આ વખત મારી પશુખતીથી જો બોલી શકાતું હોય તો હું રૂડીયાને હીમત આપત માટે મહારાજ આ વખતે તેને હું ખુલાસાખંધ ઉત્તર આપું એટલીવાર અને મનુષ્યની વાચા આપે તો સારું એવી દીનવાણી સાંભળી ધર્મ્વરે સાંઢને વાચા આપી એટલે કહે છે.

દુહા—મુજ છતાં શીઠ સોચના કરેરે, તુંતો આવડો દુખી કેમ થાયરે, તું તો. કહેતાં જઈ આકાશમાં તને આંચ ન આવે કાંધરે તને. તાણીને તંગ જોરથીરે કાંઈ ઢીલી મેલજે દોરે કાંઈ એક એક ખેતરવા પાછી ફેરવી મને ઠેકાવજે કરી જોરે મને કાટના પાડુ કહેતો કાંગરારે વેગે જઈ પડુ શહેરની માંઘરે.

સાંઢ કહે છે તેં મને બહુ લાડ લડાવી સુખ આપ્યું છે તેથી પર્મ્વરની કૃપાથી આજ તને નિરાશ નહિ કરું તું કહે તો પંખીની પેઠે આકાશમાં ઉડી જઈ તુ એક ખેતરવા મને પાછી ઢાઠાવીને મારો તંત્ર ગણી દોર ઢીલી મુકીને જોરમાં દોડાવી ગઢ નજીક આવતાં કુદાવજે તો ગઢ અને ખાધ એક પલકમાં કુદી જઈશ તો પણ તારા

પેટનું પાણી નહીં હાલવા દધ માટે એ વિષે તું જરાય ચિંતા કરીશ નહીં એવી રીતે સાંભળીને રૂડીરાયે કહ્યા પ્રમાણે થેકડો મરાળો તે વેળા સાંઠ પક્ષીની માફક ઉડી તે કાટ અને ખાંધ બેડ ઠકીને નીચે જતરીને તરત સાલાસુલાની પોળ આગળ ઉભી રહી એટલે રૂડીયો પોળીયાને કાંઠ મારી કહે છે.

હુહો—પોળીયા મારા તું તો બાંધવોરે કાંઠ સાલાસુલાને જગાડે કાંઠ કામ જોપટીનું મારે ધણુંરે માટે ઝટ દરવાજો ઉઘાડે. મારે.

એવી રીતે રજારીનો અવાજ સાંભળીને પોળીયાયે તરત પોળનો દરવાજો ઉઘાડ્યો એટલે સાલાસુલાના મહેલમાં જઈને તેને જગાડીને કહે છે.

હુહો—સાલાસુલા તમને વીનવુંરે કાંઠ લગીલગી લાગુ પાયરે કાંઠ માંડવગઢથી વેગે કામે આવીયો, મને વાર ધણેરા થાય મુને. માટે વહેલા તમે ઉડોનોરે કાંઠ તત્પર થાઓ નરેશ્વરે કાંઠ રાણી દામાવંતીને કુંવરને, એનો પીતા કાઠે પરદેશરે એતો. માટે રાણી પાસ મને મોકલ્યોરે તમ બાણેજ ગય પરદેશરે એતો. માટે રાણીયે પધારીને રોકાએ, કુંવર છે અતી બાળેવેશરે, કુંવર.

એવી રીતે રૂડીયાનાં બહુ તાકીદના વચન સાંભળીને સાલાસુલો સારી રીતે હુશીયાર થઈને રૂડીયાને સર્વે હકીકત પુછી ત્યારે દામાવંતીએ એને જે બીના કહી હતી તે સર્વે વીગત સુઠાં સંબળાવી કે તમારા બાણેજ ગજરામારને એના બાપે દેશવટો દીધો છે તેથી તે કાળા વસ્ત્ર પહેરીને કાળા ઘોડા ઉપર બેસી વનવાસ જવાને જુતાની માતાની રજ લેવા આવ્યો હતો તે વાત જાણીને દામાવંતીએ બણી રીતથી સમજાવી કહ્યું કે પુત્ર તું મને શોક સાગરમાં નાખી વનવાસ જઈશ નહિ એમ કહ્યું પણ તે માનતો નથી માટે હવે કાલાવાલા કરી આજની રાત રાખ્યો છે, સવારમાં તો તે જરૂર

વન જવાનો, માટે દામાવંતીએ અરધી રાતે મારે ઘેર આવી
હુકમ કરી તાકીદથી મોકલ્યો છે કે અત્યારેજ મારા બાઇને તરત તેડી
લાવ. માટે બીજી વાત કરવી જવા દઇ તમે વહેલા તૈયાર થાઓ તો
આપણે વહેલા જઇ પહોંચીએ એવી રીતે રૂડીયાનાં વચન સાંભળી
સાક્ષાત્તે પોશાક પહેરીને હથિયાર બાંધી રૂડીયાની સાથે સાંઠ ઉપર
એસીને દરવાજા ઉઘડાવી પંથે ચાલ્યા તે જોત જોતાં પવનવેગે માંડ-
વગદ પહોંચી દામાવંતીને મહેલે જઇ વધામણી ખાધી કે બાઇસાહેબ
તમારા બાઇને તેડી આવ્યો છું. તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાના
બાઇનું મોં જોતાં રૂડીયાને ક્યુલાત પ્રમાણે પોષક તથા દ્રવ્ય આપી
રાજી કર્યો એટલે તે રજા લઇ પોતાને ઘેર ગયો તે વખતે દામાવંતીએ
બહુ શાઆશી આપી પછી પોતાના અને સર્વે કુટુંબ કમીલાનાં
સમાચાર પુછ્યા તે બાદ પોતાના પુત્રના સમાચાર કહ્યા કે બાઇ તારા
બાણેજ મને શોકસાગરમાં નાખી વન જવાને તૈયાર થયો છે તેને
નાના પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ રહેવાની ના કહે છે માટે રૂડીયાને
અત્યારે તારી પાસે મોકલીને તને તેડાવ્યો તે સવાર થતાં પહેલાં
અગત્યનેા ઉપાય કરી રોકી રાખવો જોઇએ. તેનો એક ઉપાય હાલ
મને સાંભર્યો છે તે જો તારી નજરમાં આવે તો રોકી રાખીએ બાઇ
કહે છે કે જોન સુખેથી કહે તે સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે કમળાવતી
નગરીના રાજા ગુલાબસીંહની પુત્રી ચંપાદેવી સાથે આ તારા બાણેજનું
વેવીશાળ કરેલું છે કન્યા બહુ રૂપગુણની ભરેલી મહા યતુર તેમજ
માયાળુ છે પણ હજી કુંવરીનાં લગ્ન થયા નથી, તુ એને ગમે તેમ સમ-
જાવને અત્યારે જઇને તેના સસરા સાસુને સમજાવી ધડીયા લગ્ન થઇ
પરણાવી દે તો તેની જીનાપર ગુણથી મોહ પામી રહેશે અથવા તેની
જી ગમે તેમ સમજાવી તે રાખશે માટે એ કામ હાલ કરવું જરૂર છે તે
સાંભળી સાક્ષાત્તે કહે છે કે જોન તું કહે છે તે મારા ખ્યાનમાં છે.

પણ જો રૂડીઓ હીમત કરી સાથે આવે તોજ એ કામ બની શકે, તે સાંભળી દામાવંતીએ પોતાની હુશીયાર દાસીને બોલાવીને કહ્યું કે હે દાસી ! તું રૂડીયાને ઘેર જઈને તરત મારી પાસે તેડી લાવ તે સાંભળતાં દાસી જઈને તરત તેડી લાવી તરત રૂડીયાએ દામાવંતીને તથા સાલાસુલાને સલામ કરીને પુછ્યું કે હું હમણાંસુ તમારી પાસેથી ઘેર ગયો. એટલામાં પાછો બોલાવ્યો તે શું કામ છે ? જે કામ હોય તે સુખેથી કહો તે સાંભળી સાલાસુલો કહે છે કે આજે સવાર થતા પહેલા કળાવતી નગરી જઈને ગુલાબસિંગ રાજની પુત્રી ચંપાદે સાથે ગજરામારને પરણાવીને પાછો ઘેર લાવવો છે તે કામ તારી હીમત હોય તોજ થાય એવું સાંભળીને રૂડીયાએ ઉત્તર આપ્યો કે મહાનિજ મારા ઘટમાં પ્રાણ છે ત્યાં સુધી તમે જે હુકમ ફરમાવશો તે કરવાને હું હાજર છું એવું સાંભળી દામાવંતીને સાલાસુલો એક રાજ થયાં પછી ગજરામારને ધીરેથી હાક મારી જગાડીને હુશીયાર કર્યો એટલે મારજી પુછે કે મામા સાહેબ ! આ વખતે તમે ક્યાંથી પધાર્યા ત્યારે મામા કહે છે કે લાણેજ મોસાળમાં તારી મામી તથા એવ ભાઈઓ તથા તારી મોટીમા વિગેરે બહુ સંભારે છે કેમકે તું ઘણા દીવસથી મોસાળ આવ્યો નથી માટે તને તેડવા આવ્યો છું તે સાંભળી મારજી કહે છે કે મામા એ વાતની ક્ષમા રાખો સવારના પોહોરમાં વનવાસ જવું છે તેથી કાટી કપાય કરેથી પણ રહેનાર નથી ત્યારે મામા કહે છે કે વાર જોમ તું કહીશ તેમ કરીશું પણ હાલ તું મારી સાથે મોસાળ આવીને સર્વેને મળી પાછું જવું હોય તો જો એમ કહી તે વાત કબુલ કરી ત્રણે બધા સાંઠ ઉપર એકા એટલે રૂડીયાએ પવનવેગે ચલાવીને કમલાવતી પાર્યા પ્રમાણે આવી પહોંચ્યા એટલે તુરત ગુલાબસિંહને મોહોલે ગયા ત્યાં સેવકને કહ્યું કે તારા રાજને હમણાં જગાડ કેમકે મારે જરૂરનું કામ છે તે સાંભળી સેવકે ગુલા-

અસિંતે હાંક મારી કહ્યું કે મહારાજ આપને મળવાં કાંઈ ત્રણ માણસ આવ્યા છે. તે સાંભળી તેઓને બોલાવીને એક મહેલ કાઢ ઉપર બેસાડી કુશળ વર્તમાન પુછીને રાતે આવવાનું કારણ પુછ્યું ત્યારે સાંભોસુલો કહે છે કે આ તમારા જમાઇને તેના બાપે દેશવટો દીધો છે તેથી આજ સવાર થતાં વનવાસ જવા તૈયાર થયો છે તેને નાના પ્રકારથી એની માએ વીનવી સમજાવ્યો પણ રહેતો નથી માટે અત્યારે તમારી પુત્રીને ઘડીયાં લગ્ન લઈ પરણાવવી જોઈએ તે સાંભળી ગુલાબસિંહ બહુ શોકાતુર થયો એટલે માફને મામે કહે છે કે મહારાજ આ વખત બધાને વીચાર કરી બોટી થવાનો નથી માટે જટ કામ કરી લ્યો તે સાંભળી ગુલાબસિંહ પોતાની રાણી પાસે જઈ તેને જગાડીને કહે છે કે હમણાંને હમણાં તમારી દીકરીને પરણાવો તેનું સર્વ કારણ કહ્યું. ત્યારે રાણી બહુ શોકાતુર થઈ પોતાના પતીને કહે છે કે હે સ્વામીનાથ મારી એકની એક મહા ચતુર રૂપગુણના બંડાર જેવી દીકરીને બોટો માંડવો રચી ધામધુમથી પરણાવવાની છે તેને અત્યારે ઘડીયાં લગ્ન લઈ શી રીતે પરણાવું ? હે રાણી પ્રાણીમાત્રને જે નસીબમાં જે કાળે સુખ દુઃખ લલાટમાં ભોગવવાનાં આવે છે તે ભોગવ્યા વગર કોઈનો છુટકો થતો નથી. માટે આપણી સાથે વીધાત્રીને એવીજ લેણાદેણી, હશે તેથી તુ પુત્રીને જટ જગાડીને સર્વ વર્તમાન કહે તે સાંભળી રાણી પુત્રીને કહે છે લાડકડી તને વાત કહું તે એક ચીતે સાંભળ.

દુહો—મામોજી આવ્યા છે તાહંગરે તારા વરને લખને હાલરે તાં એના બાપે દીધો એને દેશવટો, માટે પરણીને તરત જાશે વનરે તાં મનના મનેરથ મનમાં રહ્યારે, કાંઈ અકળમતી અવીનાશરે કાંઈ લખ્યા લેખ એ તારા ભાગમાં, તારો વર જાશે વનવાસરે તારો

રાજકુંવરને પરણીને જાણે મળેાં એડી ચાતું પાનરે જાણે નેવાતનેા રહી જાસે ઝોરતોરે, તું તો મારું કહ્યું સત્ય માનરે તું તો.

રાણી કહે છે કે હે પુત્રી! મેં અને તારા પીતાજીએ તને અપાર સુખમાં નાખવા માટે માંડવ ગઢના જસાજમના પરાક્રમી પુત્ર ગજરા-મારું સાથે તારું વેવીશાળ કર્યું હતું તેથી મોટી ધામધૂમ કરી તને પરણાવત પણ દેવની અકળગતિથી એવો યોગ બન્યો કે તારા દેવરૂપ અને સદ્ગુણી વરને એના પીતાએ દેશવટો દીધો છે, તેથી તે વનજવા તમયાર થયો હતો, તેને અટકાવીને તેના મામે રૂડીયા રમાડીને સાથે સાંઠ પર બેસી આપણા મહેલમાં આવી કહે છે તે હમણાં ને હમણાં તમારી કુંવરીને પરણાવી દો, માટે અમો અત્યારે આજ્યા છીએ પણ સવારે તો વન જનાર છે. એમ કહે છે માટે હે લાડકી તારી શી ખરજી છે તે મારે ગરૂર જાણવું જોઈએ કેમકે અન્યારે પરણી સવારે વન જશે તે લખીત હશે ત્યારે આવશે માટે હાલ સુખની આશા રાખવી નહિ. તેમ તે વાતમાં અમારો કશો દોષ કાઢીશ નહિ જ તું હા પાડીશ તોજ પરણાવીશું ને મારું પ્રશ્નર આજ્ઞાથી માન્યુ મહે તે સાંભળી અંપાવતી પોતાના મનમાં ઉડો રીચાર કરી કહે છે કે હે મારા વિવેકી અને પરમ દયાળુ માતાપિતા તમે સર્વ પ્રકારે મારા સુખસાગરો માટે તમને રૂડું ગમે તેમ કરવાને તમે મુખત્યાર છો અહીં સુખ દાતા તમો ખહુ આગ્રહ કર્યો છે માટે શરમાતા તમને કહું છું તે સાંભળો, દુહો—સુખ દુઃખ કરમે જે લખ્યું તે મિથ્યા ન થાય માયાપરે તેં એકતાર જીભે કહીજ કર્યો માટે બીજે કહેતાં બેસે પાપરે માટે.

અંપાદે કહે છે કે મારા સુખ સાગર માતાપિતા તમે સંપુર્ણ છો માટે જે તમે કરશો તે રૂડું કરશો મારા બાગ્યમાં જે ખરચાર લખ્યો હતો તેની સાથે તમે વચન બંધાઈ સગાઈ કરી છે ને મારે વારંવાર કયુમ છે એવી રીતે કુંવરીનાં વચન સાંભળીને તેનાં મ

અને આપ બેઉ વિચાર કરી માંહોમાંહી વાન કરી કહે છે કે, પુત્રી કહે છે તે સત્ય છે, માટે અત્યારેજ પગલાવી દધએ એવો નિશ્ચય કરી એક શેવકને મોકલી પોતાના ગોરને ખેંચાવી તે સમયે શુભ ચોખડીયું જોઈ લગ્ન નક્કી કરીને પ્રધાનને સામનની ટીપ વજ વખતે જોઈતી જણસો મંગાવી કન્યાદાન આપીને મંગળદેરા ત્રણવાર ફેરાવ્યા અને ચોથાફેરા; આકી રહ્યો એટલે ગજરામારએ પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો કે જો હું ચારે ફેરા પુરા કરી આ રૂપવંતી ને શુભવંતીના મોહના ફંદમાં પડીશ તો મારાથી વન જવાનું અને નહિ તો મારા પિતાનું વચન જાય તે કીક નહિ એવો નિશ્ચય કરીને પોતાની તલવાર મ્યાનમાંથી કાઢીને વરમાસા ઢાપી નાંખીને ત્યાંથી નાસવા માંડ્યું એટલે તેના મામા એ ધણો સમજાવ્યો; પણ કંઈ માન્યું નહીં ને પોતાના મામાને કહ્યું કે મારે વન જવાનો વખત છે માટે મને કૃપા કરીને રજા આપો હવે ખોટી કરશો નહીં એવા વચન સાંભળી મારજીની તરવાર સાથે ચોથા મંગળના ફેરા ફેરવી લગ્ન કર્યા સાંઠ તૈયાર કરાવી ત્રણ જણને વિદાય કર્યા અંપાદેને પોતાને ઘેર રાખી હવે રૂડીયો પોતાની સાંઠને પવન વેગે ચલાવી તે થોડી વારમાં એક સુંદર ગામમાં આગ્યા પછી ગામ વચ્ચે થઈ જતાં ત્યાં ભવાયા રમતા હતા તે જોવામાં રૂડીયાએ થોડીવાર હલી રાખી મવાઈનો ખેલ જોયો એવામાં તરગાળા માંહોમાંહી વાત કરે છે કે બાઇઓ આજે આપણે તરેહવારના વેશ કાઢી ધણીવારથી રમીએ છીએ તો પણ રાત નીકળતી નથી એનું કારણ કાંઈસમજી શકાતું નથી તો પણ કહું કે રાતને કાંઈએ બાંધી રાખી છે તેથી ધણા જનના મોરસ ખાટાં થઈ જશે વળી માણીયોના પુલ કરમાઈ જશે એ વિચેરે ધણા લોકોને નુકશાન લાગશે માટે હવે તો આ તરગાળાને રાજી કરી

ધર તરફ રવાને થઈએ તે પછી રાયકે માંડવગઢની બાગેળે જઈ જોડી
 સુધીએ એવો વિચાર કરીને પોતાના પગમાંથી રૂપાનો તોડો કાઢીને
 તરગાળાને આપ્યો, એટલે તેના ટોળાના સરવ તરગાળા બહુ પ્રસન્ન
 થયા એટલે રૂડીયાનું નામ પુછી તેનો જય બોલાવી જુગળ વગાડી
 એટલે રૂડીયાએ પોતાની પવનવેગી સાંઢને જોરમાં ચલાવી તે થોડી
 વારમાં આવી દામાવંતીને મહેલે સાંઢને હબી રાખી એટલે મારજી
 તેનો મામો સાલોસુલો એ ત્રણ જણ નીચે ઉતરી દામાવંતીના મહે-
 લમાં ગયા એટલે તેઓને જોઈને પોતાના મનમાં રાજી થઈ
 પોતાની બેનને પુછે છે કે કેમ બેન ધારેલું કામ ફતેહ કરી આવ્યા તે
 સાંભળી સાલોસુલો કહે છે કે હા બહેન જગદેશ્વર મહાદેવને કૃપાએ
 અને રૂડીયાની મહેનતથી ગગરમારજીને પરણ્યાવી કુશલ કસ્યણુથી તારી
 પાસે આવ્યા છીએ તેવું સાંભળી દામાવંતી કહે છે કે બાઈ, તું મારી
 જનમથી સાંભાળ કરે છે તેમ આ વખત પણ બહુ મહેનત લઈ ખરી
 આપટીના વેળાએ કામ કર્યું તેથી તને આશીષ દઉં છું,

જગદેશ્વર મહાદેવ તારા મનના સર્વે મનોરથ પુર્ણ કરે તેમજ
 પરમેશ્વર કલ્યાણ કરે એવો આશીર્વાદ છે પછી પોતાના કુંવરને
 કહે છે કે હે પુત્ર તારો જન્મ થયા પછીથી તે આજ સુધી હું
 તારા આનંદીત મુખ જોઈ સદાય પ્રસન્ન રહું છું એવું સાંભળી
 મારજીએ પોતાની માને સાપ્તાગ દંડવત પ્રણામ કરીને કહ્યું કે મારી
 શકવાનો નથી માટે હું જન્મ પુરા થતાં સુધી આપનો આભારી છું
 હવે મને રજા આપો તો બહુ સાઈ એવું સાંભળી દામાવંતી
 કહે છે કે હે પુત્ર તે મારી અત્યાર સુધી આજ્ઞા પાળી છે માટે એક
 કલાક સખર કર કેમકે રસોઈતો હુકમ કરી રસોઈ તરત તૈયાર કરાવું
 તારો મામો તથા તું અને હું આપણે ત્રણે સાથે બેસીની જમીએ

અને રૂપીયાને પછુ જમાડીયે પછી તેને મહેનતના “બદલામાં” ઇનામ અપાચ તે સાંભળી માફએ કબુલ કર્યું” એટલે દામાવંતીએ કહ્યા પ્રમાણે રસોડયા પાસે ધણી સ્વાદિષ્ટ અને તરેહવાર રસોડા તૈયાર કરાવી મામાભણેજને એક થાળમાં વૃત્ત કરી જમાડીને પોતે જમીને રૂંડીયાને જમાડી પાન સોપારીના ખીડા ખાત્ર રૂંડીયાને ફરીથી પાચ્ય પોષાક પહેરાવીને સલાલાખ રૂપીઆ રોકડા આપી કરી પોતાના બાઇને કહે છે કે બાઇ તું થોડા દહાડા રહે તો સારું તે સાંભળીને તેનો બાઇ કહે છે કે બહેન તારું કામ થયું” એટલે હવે મને ખોટી કરીશ નહીં પછી રૂંડીયાને હુકમ કર્યો કે જા બાઇને એને ઘેર મુકી આવ તે સાંભળી રૂંડીઆએ સાંઠ તધયાર ફરી સાલા સુલાને અમ-નગર મુકી આવ્યો પછી દામાવંતીએ તેને ઘેર જવાની રજા આપી એટલે પોતાને ઘેર જઈ રાતને બાધી હતી તે છોડી મુકી એટલે સર્વે ઠેકાણે વાણું વાયું તે જોઇ ગજરામાફએ પોતાને વન જવાનાં ઘોડા ઉપર સાદુ સાજ નાખી કાળાં વસ્ત્ર પહેરીને પોતાની માતાને જમીને કહે છે કે માશુ હવે રજા આપો એટલે હું પંથે પડું એવું સાંભળી માતા કહે કે તું વન જા એમ મારાથી કહેવાતું નથી.

ફુલો—સુત પ્રજાતિ સંચરે, તમે રવા ઉગમતે સુર; તમે પર-ધરતી પર રાજમાં વીરા વશેા બજેર તુરરે; વીરાં સુનો થાશે તારો ઢોલીયેરે વળા ઘોડા વીના ગોડરરે વળીં માફ સુનીરે મેડીને સુની માવડી સઉ સુના તારા શણુગાર સૌં સુના તે દાસને દાસીઓરે પક્ષી વહીવા સુના મુકયા ખવાસરે વળીં સુના તે બાગને બંગલા તુજ જતાં સુના અવાસરે તુજં

દામાવંતી કહે છે હે પુત્ર તું અત્રેથી જતાં તારા ઘોડા રથ બળદ, પાલખી દાસ દાસીયા તથા મોર પોપટ, મેના કોચલ વગેરે પક્ષીઓ ઉભા થઈ ત્રિગોળથી ઝુર્યા કરશે વળી તારાં નાના પ્રદારનાં

વચ્ચ અલંકાર અને નાના રૂપાના રમકડાં વગેરે જોઈ મારું હૈયું અહો
 નીચ અકશોસ કરશે માટે મારો ઉપાય ન ચાલતાં તને જવા દઉં
 છું તે વાદ રાખજો તને રસ્તે રામની ગામમાં ગોવર્ધનનાથની વનમાં
 વનમાળીની જગામાં જગદાશની દિવસે સુર્યની અને રાતે ચંદ્રમાની
 વગેરે સર્વ દેવ રક્ષા કરો એવો આશીર્વાદ દીધો એટલે મારજીએ
 પોતાની માને પ્રણામ કરી કહ્યું કે માતાજી તમે મારી કશી ચીંતા
 કરશો નહીં હું કુશળ કલ્યાણથી વહેલો આવીશ એમ કહી ઘોડા
 ઉપર બેસીને પોતાની માતાને કહે છે કે તમારા કલ્યાણ પ્રમાણે સુરજ
 પણ ઉગ્યો માટે એક પલવાર પણ રહેનાર નથી એમ કહી પવનવેગે
 ઘોડો ચલાવીવનને રસ્તે ચાલ્યો તે સાંજે વનમાંથી ફળ ખાઈ પાણી
 પીને ઘોડાને વીસામે ગાંધીને પાછો પરાઢીએ પથે પડ્યો તે વીચા
 રમાંને વીચારમાં રસ્તો ચુક્યો એટલે મહાવનમાં ઘણું અથડાતાં પાંચ
 સાત દિવસ જતાં રહ્યા ને એક બોમીયાને પુછી તે રસ્તે તે ત્રીજે પહોરે
 એક શહેરમાં પહોંચ્યા તે કયુ શહેર છે તેની મારજીને ખબર નહોતી
 પણ તે પોતાના સસરાનું ગામ હતું ત્યાં રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં
 વિચાર કરે છે છે કે પરમેશ્વરે કૃપા કરી મને ઉત્તમ કુળના રાજવંશી
 મહાચતુર વર આપ્યો તે સ્વરૂપે પણ અતી સુંદર છે પણ હાય શાંકા
 મને! અરે પ્રભુજી મેં પુર્વજન્મે શા પાપ કર્યા હશે જે મારા પતીની
 મને કશુંજે ગમતું નથી માથામાં ધુપેલ સરખુ ઘાલતી નથી તેથી
 મારું માથું દુખ્યા કરે છે માટે આજે તો દાસી પાસે ચંબેલીનું તેલ
 મંગાવી માથે ઘાલુ તો કાંઈ માથું દુખતુ રહે એવો વિચાર કરી
 પોતાની દાસીને બોલાવીને કહે છે કે હે દાસી આપણા સરખયાની
 દુકાને જઈને ચંબેલીનું તેલ લઈ આવ. દાસી કચોલું લઈ સરખયાની
 દુકાને જઈને કહે છે.

હુહો સરખ્યા તુ તો સાઈં જોઈને મને આપને ચંબેલી તેલ.
 મુને ઝટપટ કરી તું તો જોખજો તાઈં કામ પડ્યું સહુ મેલરે તાઈં
 દાસીને કહે છે હે સરખ્યા તું મને સાઈં જોઈને ચંબેલી તેલ
 આપ તે સાંભળી સરખ્યા પુછે છે કે રસી તું આજે ધણે દહાડે તેલ
 લેવા કેમ આવી! એવું સાંભળી દાસી કહે છે કે મારી બાઈએ આજે
 હુકમ કર્યો ત્યારે આવી અમારી ઉપર જે વખત જે હુકમ થાય તે
 કામ કરવું જોઈએ. માટે તું વાર ન કર તે સાંભળી સરખ્યાએ
 થઈ એટલામાં રસ્તામાં એક કાળા ઘોડા ઉપર કાળા પોશાક પહેરેલો
 ગઢ તેને સાઈં સુગંધીદાર ચંબેલી તેલ આપ્યું તે લઈને દાસી ચાલતી
 સ્વરૂપવાન માણસ જોઈ પોતે તેની સામું નીરખીને જુએ છે એટલામાં
 તેણે એક ચમત્કાર જોયો જે ગજરામારજી કાળા ઘોડા ઉપર કાળા
 વસ્ત્ર પહેરી બેઠેલા જોયા એટલે તેમના મનમાં એકાએક ફાળ પડી કે
 આ શો જુલમ એવું મનમાં આવતા હાથમાંથી તેલનું કચોણું નીચે પડ્યું
 તેથી તે ઘોળાઈ ગયું તે જોઈ સરખ્યા પુછે છે કે હે દાસી તે
 સાંભળી દાસી કહે છે કે બાઈ પડી ગયું તો બીજું લેઈશું તેની તું
 ચીન્ટા કરીશ નહીં એવો ઉત્તર આપતી તરત દોડતી પોતાની બાઈ
 પાસે આવીને તેને કહે છે.

હુહો કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે બેઠો ગજરામાર અસ્વારરે સાચુ
 માનોને મારી બાઈજી એતો નિશ્ચય તમારા બરથારરે.

દાસી કહે છે કે બાઈસાહેબ આપની આજ્ઞાથી હું સરખ્યાને ત્યાં
 ચંબેલીનું તેલ લેવા ગઈ હતી તે લઈને તમારી પાસે આવતાં એકા
 એક ચમત્કાર જોયો કે કાળા ઘોડા કાળાં લુગડાં પહેરી તમારા સ્વામી
 ગજરામારજી અસ્વાર થઈ ચાલ્યા જાય છે તે જોઈને મારા પેટમાં
 ફાળ પડી મારજી આવા વેષે ક્યાં જવા નીકળ્યા હશે? એવો
 વિચાર આવતાં તેલનું કચોણું પડી ગયું તેથી તે બધું ઢોળી ગયું

માટે તે આપને જાહેર કરું છું તે સાંભળી ચંપાદે દાસી ઉપર રીસ કરીને કહે છે

દુહો—જરે જુઠા •ખોલી વાંદરી, સુણતાં વાગ્યાં કટારીનાં
બાણે સુણતાં મનમાં વિચાર તે નવ કર્યો, કરી મસ્કરી તે જોઇ
દાવરે કરીં ચંપાદે રીશ કરીને કહે છે કે જુઠા ખોલી દાસી તે મને
ફાળ પડે એવા જુઠા સમાચાર કહી મને શોક સાગરમાં નાંખી એ
તેં ઠીક કર્યું અરે તેં નીચ જાતે મારી મસ્કરી કરી જ રાંડ ધીકકાર
છે તેં જે માફ મન વિના કારણે દુખાવ્યું તે સાંભળી દાસી કહે
છે કે બાઇ સાહેબ, હું તમારું રાત દીવસ નીમક ખાઈ તમોને
સદા રાજી રહો તેવી સેવા કરું છું ને આજે તમને ફાળ પડાવી એવો
અપરાધ મુક્યો તે તપાસ કર્યા વિના મુક્યો છે માટે જરા તસ્દી લઈ
તમે મારી સાથે અગાસી ઉપર ચાલો એટલે તમને ખરી કે ખોટી
જે તે વાત સમજશે તે સાંભળી એક જણ અગાસી ઉપર ચઢી
રસ્તામાં જુવે છે તો ખરેજ ગજરામારજી દાસીના કહયા પ્રમાણે
જોયા એટલે દાસીને કહે છે કે તારી વાત બધીએ સાચી છે માટે
તું નીચે જઈ મારા વહાલા પતીને મારી પાસે તરત માન આપી
ખોલાવી લાવ હું પણ અહીંથી કહું છું.

દુહો—ઘોડેરે બાંધું ઘોડારમારે. કાઠ પલાણ મેલું પરસારે,
કાંધ ધન્ય દામાવંતીના દીકરા મારે મહેલે પધારોને વહાલારે ગારેં

એવા શબ્દ સાંભળી મારજીએ વીચાર કર્યો કે બાઇ કયા
જાહેરમાં આવ્યો છું તે મને ખબર નથી એ ખોલાવનારી મને જાણી
જાણખે છે. તેથી મારું સગુવહાલું હશે માટે થોડીવાર મળતો જઈ
એવો નિશ્ચય કર્યો એટલે દાસી કહે છે કે મહારાજ આપના ઘોડાને
એકાંત જોરડામાં બાંધી તેને ઘાસ નાખી દાણો પણ ખવરાવું છું ને
તમારું પલાણ મહેલની પરસાળમાં એક બાજુએ મુકું છું. આપ

નીરબતાથી મહેલમાં પધારે તે સાંભળી મારજી ઘોડો દાસીને સોંપી મહેલમાં ગયા ત્યાં રાણી ચંપાદેએ અહુ આદરમાન આપી એકરતનઝડીત્ર કાચ ઉપર બેસાડીને ઠંડુ પાણી લાવીને પાચું તે પછી પાનસોપારી એલચી અચફળ વગેરેનું બીડું આપી મધુર શબ્દોથી તેમના કુશળ વર્તમાન પુછ્યા તે શબ્દો સાંભળી મારજી પ્રસન્ન થયા એટલે તેની સાથે નાના પ્રકારની વાતો કરી મોહજળમાં ફસાવી દીધા પછી રસો-ધ્યા પાસે સ્વાદીષ્ટ રસોઇ નાના પ્રકારની કરાવી તેનો કાળો પોશાક ઉતારાવી સેવકો પાસે સુગંધી તેલ ચોળાવી ગરમ પાણીથી નવરાવ્યા પછી દીલ કોરૂ કરી પીતાંબર પહેરાવી રૂપાને પાટલે બેસાડી સુવર્ણ થાળમાં સર્વે સાહિત્ય પીરસી અહુ જમાડ્યાં તેની સાથે હાસ્યવિનોદના વચનથી તૃપ્ત કરી મશાલેદાર પાનનું બીડું આપી પોતે પણ જમીને મારજી પાછળ આવી બીજા સર્વે હળુરી દાસદાસી જમવાની રજા આપી એ રીતે ત્રણ દીવસ રાખી સુખશાંતી પમાડ્યા પછી સ્ત્રીએ સોમટાં બાજુ રમવા માંડી મારજીની બાજુ જીતપર જોઇ કહે છે કે મહારાજ આપ બાજુ રમવામાં મારાથી ધણુ ચતુર છો તેથી બાજુ પણ જીત પર છે તે સાંભળી મારજી કહે છે કે હું સુંદરી આ સંસારમાં હારવું તેવું સુખદુખ લાભ ખોટ વગેરે પોતાની અવધીએ ચાલી પોતપોતાનું ફળ આપી અવધી પુરી થયે જાય છે. મારે જેમ લખીત હોય તેમજ બને તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે હું સ્વામીના નાથ આપ જે કહો છો તે સર્વ ખરૂં છે, થોડા દીવસકેપર આપ પોતા મામા સાથે અડધી રાતે આવી મારી સાથે ઘડીયા લગનથી પરણ્યા તે સમયે ત્રણ મંગળ ફેરા ફરી ચોથો ફેરા બાકી રહ્યો તે તે વળી તમે વરમાળ કાપીને નાસી ગયા હતા એવા હઠીલા છો તો પણ મને મારા પ્રાણ કરતાં અધીક વહાલા છો હું બહોનીશ પરમેશ્વરનું બીજન કરી આપનું સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ પ્રચ્છતી હતી તેમજ મળ-

વાને પશુ બહુ આતુર હતી તેથી પરમ દયાળુ પરમેશ્વરે મારા ઉપર દયા કરી આપને અહીં મોકલ્યા તેથી મારા મનમાં ધણોજ આનંદ થયો એ રીતે ચંપાવતીના બોલ સાંભળી માણેજને બહુ અફસોસ થયો અને મોટા વિચારમાં પડ્યા કે કેવો બનાવ અને છે જે હું વન જવાને જેમ જેમ ઉતાવળ કરું છું તેમ તેમ વધારે હરકત નડી રોકાણ થાય એ ઠીક નહીં એવો વિચાર કરી ચંપાદને કહે છે.

દુહો—ઇશ્વર આજ્ઞાએ વનમાં જવું, હવે અન્ન ખાવું મારે વીખરે હવે માટે જવાદો મુજને રાણી રાજી થઇ આવેને શીખરે રાણી માણેજ કહે છે રાણી હું વન જવાની ધણી ઉતાવળ કરું છું તેમ તેમ નાના પ્રકારની હરકતો નડતી જાય છે. તેથી મારો જીવ બહુ કચવાય છે માટે હવે તો રાજી થઇને રાજા આપો તો બહુ સારું કેમકે હવે હું તમારી પાસે ધડીએ પશુ રહેનાર નથી જેથી જોહું મોહ-માયામાં પડું તો મારાથી વન શી રીતે જવાય વન ન જઈ તો મારા પિતાનું વચન જાય તો ઠીક નહીં એવી રીતે માણેજના વચન સાંભળી ચંપાદે પોતાના મનમાં પરતાવા લાગી કે મેં મારા સ્વામીને બધી વાત જણાવી તે ઠીક ન કર્યું કેમકે મારા શબ્દ સાંભળી પાછા વન જવાની બહુ ઉતાવળ કરે છે તે હવે રહેનાર નથી અરર પ્રભુજી હુ કેવી અભાગણી જે મારા લગ્ન મોટી ધામધુમથી થવાના હતા તે છતાં ધડીઆ લગને પરશુવુ પડ્યું કદી જોગે એમ બન્યું તે વિશેનો અફસોસ મુકા દેઇ જો મારા સ્વામીજીનો સંજોગ રહેત તો મનેનાના પ્રકારના સુખ મળતા તેના બદલે વિજોગી દુખ સેહેવા પડશે એવો વિચાર કરતા રાણીના નેત્રમાંથી આંસુની ધારા ચાલી તોયે રડતા રડતા પોતાના પતીને બે હાથ જોડી વિનંતી કરે છે.

દુહો—આજનો વાસો રહો મારા મહેલમાં પ્યારા પ્રભાતે વનમાં

જાઓરે; પ્યારાં કહ્યું માનો મારા મારા કંથજી જ્યાં જાઓ ત્યાં સુખીઆ થાઓરે. જ્યાં

ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ તમે આજનો વાસો કૃપા કરી મારા મહેલમાં રહી પ્રભાતે વનમાં જાને કમકે આપણે ઘેર કાણુ પરોણા આવે છે તેની પણ બનતી બરદાસ કરી બે ચાર દિવસ રાખવો પડે છે તો તમે મારા શીવછત્રને પ્રાણપ્રીય પતી છો વળી રૂપગુણ અને વિદ્યાસાગર છો જેથી મુજ અબળાને જીવ દીલગીર કરશે નહીં હું તમને સંપ્તંગ દંડવત પ્રણામ કરું છું એમ કહી પોતાના પતીને બળી બળીને પગે લાગી એટલે માફજીને ધણીજ દયા આવી તેથી ચંપાદેની વીનંતી કબુલ કરી એટલે રસોયા કને તરેહવાર ધણી સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરાવી પાસે બેસી દંપતીએ ભોજન કરી તૃપ્ત થઈ હાથ ધોઈ ગાદી ઉપર બેસી પાન સોપારી; લડીગ એલચી કાચો ચુનો નાંખી તાળાં ખીડાં તૈયાર કરેલાં હતાં તે ખાઈને મધુર બાષણો મીઠી મીઠી વાતો કરી તે સાંભળી માફજીને શાંતી થતાં નિદ્રા આવી ગઈ એટલે છત્ર પક્ષંગ પર સુષ્પરજ્યા ત્યાં બરનિદ્રાવશ થયા તોય રાણી તેના પગ ચંપ્યા કરે છે એમ કરતાં મધ્યરાત્રી વીતી ધડીયાળમાં કડીંગ કડીંગ એમ ત્રણ ટકોરા વાગ્યા એટલે પાછલી રાતનો પહેલોવારનો પહેલો મરઘો બોલ્યો તેનો શબ્દ કાને પડતાં માફજી ઝમકીને જાગી ઉઠ્યા એટલે રાજા કહે છે કે મરઘાએ બાંગ દીધી પરોઢીયું થયું તેથી મને જવાની આજ્ઞા આપો તે સાફ તે સાંભળી રાણી કહે છે કે અહો પ્રાણુપતીતમે શીદ ચીંતા કરો છો હજી અડધી રાત ગઈ છેને અડધી બાકી છે એ મરઘાને તો ટેવ પડી છે તેથી તે સહુ પેલો બોલે છે તે માટે તમે સુખેથી નિદ્રાવશ થાઓ વેળા થશે એટલે હું તમને ઉડાડીશ એવું સાંભળી માફજી સુષ્પરજ્યા ત્યારે ચંપાદે મરઘા ઉપર ક્રોધ કરીને કહેછે.

ફૂલો—મધ્યરાત્રે મરઘાતું બોલીયોરે મારા માફજીને પડાવ્યો, ત્રાસરે

માં સવારે બોલાવું મુવા વાધરી, તને પકડી મંગાવું હમારી પાસરે
તને૦ થોડે ચુંડું પીછડારે તારી ચાંચે દેવરાવું કામરે, તારી
મારા સ્વામી જખડીને જગીયા, મારું સપ્પણું બગાડે કામરે, મારું

હે આશા બંગા મરઘા તે વહેલી બાંગ દેખ મારા સ્વામીને
જખડીને જગાડયા તેથી સવાર થવા દે એટલે વાધરી પાસે તને
પકડી મંગાવીને શીક્ષા કરે તે સાંભળી મરઘો કહે છે.

હુહો—તમારે કારણે નથી બોલ્યો હુતો બોલ્યો ગરીબોને કાજરે
હુંતો૦ કામે જાયે સક જગીને તમે સુખે સુવાડો મહારાજરે, તમે૦

મરઘો કહે છે સાહેબ ઇશ્વરના નિયમ પ્રમાણે બોલ્યો ગરીબોને
ઉલોગી ભોડો વહેલા ઉઠીને પોતાના નીચમીત કામ કરે તેથી તેઓ
લાભ મેળવી સુખી થાય માટે હું બોલ્યો છું, તમે અને તમારા સ્વામી
સુખે સુધ રહો વિના અપરાધે મારી ઉપર રોષ કરશો નહિ એવો
ઉત્તર આપ્યો એટલે ચાર વાગ્યાના અમલ થયો ત્યારે ફરીને બોલ્યો
તેનો શબ્દ સાંભળી મારજી બીજીવાર જગીને કહે છે કે હવે તો નકકી
પરોઢીયું માટે રજા આપો તે સાંભળી ચંપાદે કહે છે કે મહારાજ
તમે વારે વારે જખડીને કેમ ઉઠો છો હજુ તો એક પહોર રાત બાકી
છે માટે તમે નાશ્વિત થઇ સુધ રહો એમ કહી પાછા સુવાડીને બીજી
વાર મરઘાને ઠપકો દઇ કહે છે.

હુહો—પાછલી રાતે પાછો બોલીને બીજીવાર પડાવી ફાજરે બીજી૦
પકડી મંગાવું હું તુજને કાલા વાધરી પાસે કાલરે, કાલ લાજ નથી
મુવ તુજને કહીએ કેટલી વારરે, તને૦ ફરી તે બગાડ્યો મારા
નાથને કાલે કઢાવું ગામની બહારરે, કાલે૦

રાણી કહે છે કે તને એકવાર સમજાવી કહ્યું તો પણ બીજીવાર
ફાજ પડાવી માટે કાલે તને કાલા વાધરી પાસે પકડાવીને ગામની
બહાર કઢાવી મુકાવીશ તે સાંભળી મરઘો કહે છે કે બાઇ સાંભળો

દુહો—તમારે ધારણ નથી બોલીયોરે, હુંનો બોલ્યો છું તરકરને કાજરે
હું તો સહુ સંતાઇ જાય માણસો તમે સુખે સુવાડો મહારાજરે.

મરઘો કહે છે કે રાણી હું તારા જેવા સુખીયા માણસોને દુખ
દેવા નથી બોલતો હું તો ગરબી ગરબા તથા ચોર લોકોને ચેતવણી
આપવા બોલુ છું જે ગરીબ લોકો વહેલા ઉડીને પોતાનાં જરૂરના કામો
કરે ને ચોર લોકો ચેતી પોતપોતાને ઠેકાણે જાય તે માટે બોલું છું એ
વાતની તમે ખુદ્દિવાનને દયાળુ થઇ મુજ પક્ષી ઉપર વિના અપરાધે
આટલી રીસ ધરો છો તે યોગ્ય નથી એવો ઉત્તર સાંભળી ચંપાદે
સમજી કે મરઘો ખરૂં કહે છે, એટલે પાંચ વાગ્યા તે ટકોરાનો
અવાજ સાંભળી મારજીએ બારીમાંથી રસ્તા તરફ જોયું તો સવાર
થઇ વાયાની રીત દેખીને પોતાની રાણી ચંપાદેને કહે છે.

દુહો—શીખ દીધેને રાણી સત્યવતીરે, અમે જમથું હવે વનવાસરે
અમેં બાર વરસે તે પાછા આવીશું તમે મુકા અમારા આશરે તમેં

મારજી કહે છે કે હે સત્યવતી રાણી હવે તમે રાજ થઇને
રજા આપો હવે હું એક પલવાર રોકાનાર નથી, જે લખ્યું હશે નો
બાર વરસે પાછા મળીશું એવું સાંભળી રાણી રૂદન કરીને કહે છે.

દુહો—રહો તો રાધુ રડી લાવશીરે ઉતાવળ હોય તો ઓસાવું
સેવરે, મહોલમાં રહોને મારા સાહીબા હઠીલાજી મુકા હઠ ટેલરે;
હઠીલાજી.

મારજી કહે છે કે તમે જે જે કહો જો તે સર્વ સમજું છું
પણ હવે એક પગવાર રોકાવાનો નથી માટે તરત રજા આપો એવું
સાંભળી ચંપાદે રૂદન કરતી કહે છે,

દુહો—તમે ચાલ્યા બહારના વન વિષેરે; મારી કાને બલામણુ
દોષોરે, મારી વિયોગ દુઃખની વાતો કહું, ઉતર આપો તમો કહો
છોરે ઉતરં.

રાણી કહે છે મહારાજ તમે પોતાનીજ વાત કયુલ રાખી હકીલા થઇ વનમાં સીધાવો છો તો મારી કોની બલામણુ કરો છો અરે દુખ શ્રીરામ નાથજી તમારા વિયોગના દુખની વાતો તમારા સિવાય ખીજને કહી શકાય નહી તેનો કાંઈ વિચાર આવે છે કે નહિ તે સાંભળી મારજી કહે છે

દુહો—તમને સોપ્યારે મંદીર માળીયારે રાણી સોંપી હીચોળા ખાટરે રાણી૦ ખાઓ પીઓ ને ખેલો મોજમાં તમે મહાશો મહી ચારીઆની વાટરે તમે૦

દુહો—મહેલ બંદીખાનુ માનીયેરે મારે હીચોળો સુળી સમાનરે મારે મેઁજ છુટતાં રૂદન રાણી માંડયું મારે સહીયર ઉજડ રાનરે માટે રાજા કહે છે:—

દુહો—તમને સોપ્યા કણુ કોઠારનારે, તમને સોંપ્યાં તે દુણુ ઝાઝરે, તો સાકર દુધ પીઓ ભારતાં વજ્રાણુપણુની નથી ખેટરે વ.

દુહો—કણુ કોઠાર મારે કાચવારે, દુઝણુ હાટ ચામડીયાને દહિરે દુઁ દુધ સાકર રધિર તમ વિના વજ્રો બાળી રક્ષા કરી રહું રે વ. રાજા કહે છે—

દુહો—તમને સોંપ્યો છે રાણી રેંટીયોરે, તમને સોંપ્યો તે કણુ કપાસરે ને સરખી સહીયરો ગમ્મત કરી કાંતજો, તેથી તમે નહિ રહો ઉદાશરે તે રાણી કહે છે—

દુહો—રેંટીઓ બાંગીને રાંધુ ખીચડીરે વળી કપાસે મુકુ લાલ્લરે તે સહીયરનો સંગ નથી કામનો મેનો ઝાલો તમારી બાયરે મેતો તમને સોંપ્યારે પારસ પીપળારે રાણી સમજો પીપળીવાના પાનરે રા. બાર વરસે તે પાછો આવશું ત્યાં સુધી ભાવે બજીલો બગવાનરે ત્યારે રાણી કહે છે કે.

દુહો—સાથે તેડોને મારા સાયઆરે, મારા બાર વરસ કેમ જાયરે મા માઈ સંજોગી સુખ જાય સખળું એક દિવસ વર્ષ સમ

ચાચરે એકં એવું જાણતી તો ન પરણતીરે, રાજા કુંવારી રહેતરે
 રાં ખાલી હાથ તમારો ઝલીયો, તો હું તમને દોષ ન દેતરે તોં
 સાસરી જોયાનો રહ્યો એરતો ધુંધટ તાણ્યાના રહ્યા કોડરે ધુધટં
 રાજા તમે ચંપોને હું કેતકી મારી બલી બનતી જોડરે માં પહેરી
 ઓઢીને ફરવુ સાસરેરે તે તો હરખ થયો બધો ભંગરે તેં નથીં
 છુટયા તે હાથનાં મીઠળારે નથીં ઉતર્યો પાનેતરનો રંગરે નથીં,

રાણીએ વીલાપ કરીને કહ્યું કે—

રાજ પરજ દેશી, પીયુ શું થાશેરે થાશે મારી રજની કષપેર
 જશે એ ટેકં તમે મુકીને ચાલ્યા વનવાસરે સ્વામી કોમની નથી
 મારે આશરે હુંતો થઈને બેઠી નિરાશ પીં સ્વામી દીસો નાના નથી
 સાથે નથી કોમ રખવાળ તમારી કાણુ લેશે સંભાળ પીં તમે હતી
 કરી નવ જશેરે, તમે બાવતા બોળન કાં ખાશેરે સ્વામી દુખીયા
 ધણુ તમે થાશે પીં સ્વામી છો બાળેવેશરે, તમે રખે જતા પર-
 દેશરે. માઈં કહ્યું માનો લવલેશ પીં મારી સગી નણુંદના વીરરે
 નયને વહે છે નિરરે મને રહેતી નથીં ધીર બીં મારી બલી બનીતી
 જોડરે દેવ દોષ કરી જોડ તોડીરે તમે શીદ નાખો તરછોડીરે સ્વામી
 પાછા તમે આવો મારા ઉપર દયા તમે લાવો સ્વામી અખળાના
 પ્રાણુ બચાવો પીં માઈં જોઈ ગુલામનું અંગરે શીકુ પડી પીળા
 પડ્યો રંમરે મારો હરખ થયો સૌ ભંગ પીં મેંતો જાણ્યું જે
 રતનરે, તેને રાખીશું કરી જતનરે; સ્વામી શીદને છોડો વતનરે;
 પીયું માઈં રતન તમે રાખમાં રાખ્યુંરે માઈં પોલ કર્મે ઓળ્યુંરે માઈં
 કોમળ કાળજી કાર્યુરે પીયું વિધાત્રીને મારે વેરજરે; તેથી લખીયા
 છે આત્રા ભેખરે વહેરમારે તે મારી આ મેખ પીયું વીથોગ
 આસ મને ધણુ વાગેરે મારા અંતરમાં બઢકો લાગેરે, તે તો હો
 લાવું કેની આગેરે પીયું સ્વામી હું છું નેઈ બાળરે, તમે વીના

આવી પહોંચે કાળરે મારી કાણુ લેશે સંભાળરે પીયું હજી સોલ
વરસ નથી થયારે, મનમાં મનોરથ રહ્યારે; નાની વયમાં મુકી મને
ગયા પીયું અપવાસ કરી નાન જરે ઉમીયાજીને પાથે લાગું; હું
તો વ્રત કરી વર માયું, પીયુ તમે પાછા વળો ઘેર આવરે મારું
કહ્યું માનો મહારાજરે, આપું મારા આપનું રાજ પીયું જાએ
કહેવાતમાં જીવડો જાચર, તમ વિના કેમ રહેવારે, વિગોગ દુઃખ તે
કેમ કહેવાયરે. પીયું હજી હાથનાં મીઠળ નથી છુટયારે શારા પાથે
અમુલ કુટયારે; હાથ નેણનાં નીરજ ખુટયારે પીયું એમ રાણી રહત
કરે છે તે નયણે નીરની ધારા વહે છેરે. તમારે આગળ પાલણુ ધરે છે
પીયું મને સાસરે આવ્યાના કાડરે નથી ક્ષીંડી માડામેડરે અંપોકતકી
બનીતી જોડ પીયું મને સાસુ જ્ઞેયાની ખંતરે મને પાથે પડયાની
ખંતરે કહ્યું માનો મારા ગુણવંત પીયું મારજીએ કહ્યું કે

દુહો—કંકાસ મુકો તમે કામનારે, કાંઈ ધીરજ રાખજો ચીતરે;
કાંઈ શુકન બલેરા અમને આવીપે. અમે ચાલીયે અમારા પંથરે અમે
હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રહો રાજની હડ જોઈ
રાણીએ શુકન આપવા માંડ્યાં.

દુહો—ડાળા જમણી જોને તેતર બોલેરે રાજ આડી ઉતરે
મંજારે; રાજાં એવા શુકને તમે ચાલશેરે તમને ધાતક લોહીની
ધારે, તમનેં આટો કુટોને રજા ધી ધડારે કાંઈ છુટ ફશે જો
નારે, કાંઈ એવે શુકને તમે ચાલશે તો રાજ નહી દેખે દર-
બારે, રાજાં

તમે જોશે તો મહા વીધન નડશે મારજીએ કહ્યું કે રાણી અપ-
શુકન બોલ્યા કરતાં શુકન આપો રાણી સારા શુકન આપે છે.

દુહો—ડાળા બોલે રાજ દેવલારે કાંઈ જમણેરી બેરવ રાયરે
કાંઈ એવે શુકન તમે ચાલશે તમને વેરી ન મળશે કાંઈરે

તમને૦ કારે ઘડે કુંવારકારે, તેને બોળે અખીયાણું જવ જારે તેને૦
 એવે શુકને તમે ચાલશેા તમને મળશે પુલાંદે નારે તમને૦ વરકન્યા
 પરણીને આવતારે, સામા મળે નીશાળીયા સાતરે સામા૦ એવે શુકને
 તમે ચાલશેા નો તમને મળશે દેવળદે નારે, તમને૦ દેવ સકળ શુભ
 જોગણીરે, કાંઈ પીતા તે કહેવાયરે. કાંઈ રક્ષા કરે રાજ તમ તણી
 રાણી દહે શુભો મારા રાયરે, રાણી૦ ચોટે ચોટે રાજ આવડી, જ્યાં
 મડાં તળે મસાણરે, જ્યાં૦ ત્યાં રક્ષા કરે મુંજ આવડી સફળ હોજો
 તમારું કલ્યાણરે. સફર શહેર વાડીને રાય રણુ વીશેરે જ્યાં પર્વત
 ને હોય પહાડરે જ્યાં હું આરાધું મારી આવડીરે તેનો આણીને પુરે
 લાડરે તેનો૦ પશુ પંખીને દહીન માતયીરે કાંઈ નરનારીને રાયરે
 કાંઈ૦ એ વલે યાશે રાજ રાજનખીરે કાંઈ ગુરુ છે અંખાય તારે કાંઈ
 પરમુલક પરદેશડેરે, કાંઈ પરવરતી પર વાસરે કાંઈ૦ જગદેશ્વર મહાદેવ
 તમારી સહાયમારે, કાંઈ પુરી કરે મહિ આશરે કાંઈ૦ હીમ પડે ધરતી
 ગડગડેરે એવું મારે દુખરે કાંઈ૦ જ્યારે રાજ તમને દેખશું ત્યારે તો
 આશે સુખરે. ત્યાં૦ નર વીના જ્યાં તારી એકલી તેનો પગલે પગલે
 વાંકરે તેનો૦ તે દીસે દીન મુને બીહામણો હુંતો કાડ બારી કલંકરે
 હુંતો૦ રાણી હરે રાજ સંચરીરે કાંઈ ચલાવો ચતુર તોખાર કાંઈ
 સારા શુદ્ધ લેષ ચાલીઓરે ગજરામારે તેને ઠારે, ગ૦

રાણીએ રજ આપી એટલે રાજ પોતે શુકન જોષને ચાલ્યા જ્યાં
 રાજ ગયા કે રાણી રૂદ્ધ કરે છે કે હરડીસી રાજ વિના મારા પ્રાણ
 રહેનાર નથી માટે રાજની સાથે જવાય તો ઠીક રાણીનું આ કહેવું
 સાંભળીને એક દાસી બીની કે આંપણી દાસી પાસે અહી તેની આ-
 પેલી એક જડીચુડી હતી તેમાં એવો ગુણ હતો કે માથુસ મોંમા રાખી
 તે જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચલાય તે રૂપ અઘ જાય રાણીએ તે જડી
 ચુડી મોંમાં નાંખીને પોતે બમરી થઇને રાજની પાછળ

ગઇ અને રાજના પેંગડામાં ભરાઇ ગઇ હવે જંગલમાંથી ધણી ટડ-
પથી રાજ જાય છે એટલે રાણી મોલમાંથી બોલી કે—

હુહો—હરવે રેવંત રાજ ખેલાવજો, કાંઈ માળજી ૩૩૩ થાયરે
કાં સવાગજનું રાજ નોલીયું માઈ 'ડાખેર' આંગ દયાયરે માં બેઠાને
ધીમે ચાલવો, આ અવાજ માઈને કાને આવ્યો એટલે મન વાળીયું
કે એ તો રાણીના બહુકાર વાગતા હશે એમ ધારી આગળ ચાલ્યો
ફરીને રાણી બોલી.

હુહો—દામાવંતીના દીકરાંરે, મારી મગી નજીદીના રીરે માં
હળવે રેવંત હાકજોરે માઈ સોસાઇ જાય શરીરે માં

રાજએ તરત ઉભા રહીને તરવાર ખેંચીને કહ્યું કે જે હોય તે
મારા સામે આવો નહીં તો બાળીને પ્રલે કરીશ એટલે રાણી પોતાનું
સ્વરૂપ બદલીને સામે આવીને ઉભી રહી એટલે રાજએ કહ્યું કે તમે
મારો કંડો નહીં મૂકો તો મારી મેળે આપઘાત કરીશ રાજની ચીજ
જેમ રાણીએ કહ્યું તમારી મરજી નથી તો હું નહીં આજુ એમ કહી
વડ રાખ્યો તે રોપનાંજ મોટા ગંભીર થઇ પડ્યો પછી રાણીએ કહ્યું
કે તમારે જવું હોય તો જાઓ, હું તો અહીંજ રહીશ તે તમે જ્યારે
આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રાજ આપી રાજ ગયા એટલે
રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂદન કરવા માંડીયું રાણીનું રૂદન સાંભળીને
નદીનાં નીર પણ થંભી રહ્યા છેવટે રાણીએ મન વાળીયું, ગજગજાઈ
ખેડ કરતો જાય છે. આગળ રાયારૂપાનું શહેર આવ્યું તે શહેરની
બહાર સુકાઇ ગયેલો બાગ હતો તેમાં જઈને ઉભો રહ્યો એટલે
બાગ લીલોછમ થઇ ગયો અને ફુલના છોડને ફુલ આવ્યાં રાજ બાડ
સાથે ઘોડો બાંધીને ઝાડ નીચે સુતો એટલે ઉંધ આવી મધ-
એટલામાં એજ ગામના ઢેડ તથા વાધરી હમેશ લાકડાં વીણના
આવતા હતા તેઓ જુવે છે તો બાગ લીલા કલાર જેવો શોભી રહેલો

એ અને અંદર એક ઘોડા અને એક પુરુષ દીઠો તે જોઇ બાગની માલીક માલણ હતી તેની પાસે જઇને કહ્યું કે તારો બાગ લીલોછમ જોવો થઇ ગયો છે અને કાંઈ મોટો પુરુષ બાગમાં સુતો છે માલણ કહે તમને લાકડા નહી મળ્યા હોય માટે તમે એમ કહો છો પેલા માણસોએ સમ બાધા એટલે માલણ બાગમાં આવી પછી પોતે એમના પગલાંથી ઝાડ લીલાં થયાં છે એમ ધારીને કુલ કલગીદાર ગજરા રાજને આપવા જાય એ એટલે ઘોડે ખુંખારો કર્યો તેથી રાજ જાગી ઉઠ્યો ને માલણ ઉભી રહી તેને માફ એ પાંચ મહોરો આપી માલણ જોઇ રાજ થઇ અને જણ્યું કે આ કાંઈ રાજ છે એમ ધારી રાજને પુછે છે.

હુઠો-ક્યારે મુલકના પતી છો રાજવીરે કહે કીયું તમારું ગામ કહે. નાની વયમાં કેમ નાસ્યાં એવું શુરે પડ્યું કામરે એવું. સુજન મળે ત્રણ લોકમાં રાજ છો હજુ બાળે વેશરે રાજ. રાજ શારે હુમે તમે આવીયા. પ્યારા કેમ વેડો પરદેશરે પ્યારા. નોકર બોકર નથી સાચમાં તમે એકલા આવ્યા છો આજરે તમે સત્ય બોલોને સદશુષ્ઠી કુંવર એવું શું છે અગત્યનું કાજરે એવું.

હુઠો-કાંઈ દેશનો નથી રાજવીરે બેન નથી કરતો હું રાજ્ય બેન, પ્રથવી પરદેશના કારણે નીકળ્યો જોવાને કાજરે નિ. નામ ઠામ અહીં બતાવીને મારે કાંઈ કરવું નથી કામરે મા. આ શહેરમાં શોભીતું જોઇને પછી શું બીજું કાંઈ કામરે પછી.

માફ માલણને કહે છે કે હું બેન કાંઈ રાજ નથી પણ મુલક જોવા નીકળ્યો છું માટે મારું નામ ઠામ કે આપનું નામ કેવાને કાંઈ મતલબ નથી ફક્ત આ શહેરની શોભા સારી જોઇ વીચાર્યું કે પાણી હોય તો બે દીવસ રહીને બીજું ગામ જઇએ તે સાંભળી.

માલણ કહે છે મહારાજ; મેં તો સદજ જાણવા પુછ્યું તમે કંઈ રીસ કરશો નહીં જો આપને એ દીવસ કે તેથી વધારે દીવસ રહેવાની મરજી હોય તો મહારે ઘેર પધારી સુખેથી રહો, મારાથી બનતી ખરદાસ કરીશ તે સાંભળી માણે માલણને ઘેર ગયા ત્યાં ગાદી તકીયો નાંખીને માન દધ એસાડીને તેની સાથે નાના પ્રકારની મીઠી વાતો કરી ધરમા આવી પોતાની પુત્રાંન હુકમ કરી નાના પ્રકારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ કરાવી માણેને તમ કરી જમાડ્યા તે પછી પાન સોપારીનું બીડું ખવાડી વાતો કરી તેમને પ્રસન્ન કર્યા માણે પછુ માલણની સાથે કેટલીક વાતો કરી તેનો સાર સમજી લીધો વળી શહેરના રાજા વીશે કેટલીએક જાણવા જોગ બાબતો પુછી તેના ખુલાસાખંધ ઉત્તર મળતાં પોતે પ્રસન્ન થઈ કહે છે કે એન તરી મમતા જોઈ હું સંતોષ પાસું છું માટે હું આ શહેરના રાજા પાસે જઈ વાતચીત કરું પછી જો લખીત હશે તો કરાવ કરી અહીંજ ચાકરી કરીશ. તે સાંભળી માલણ કહે છે કે બહુ સાર મહારાજ મારી પણ ખુશી છે કે આપના મીલાપથી મને બહુ આનંદ થશે માણે પાસેની મહારો વટાવી પોતાને શોભે તેવો પોશાક લઈ દરજ પાસે તૈયાર કરાવી બની ઠણીને રાજસભામાં ગયો પણ ત્યાં કોઈને નમીને જીવાર ન કર્યો તેની રાજા અને કચેરીના સર્વ જગે તેનું રૂપ અને ચંચળાઈ જોઈ વીચારમાં પડ્યા આ કોઈ મોટો ભાગ્યશાળી રાજાનો કુંવર છે, તેથી કોઈને જીવાર પણ કરતો નથી એવું વીચારી તેને પુછે છે.

દુહો—કીયા શહેરના તમે રાજવીને નીશ્ચય કહો શું છે આપનું નામરે નિં વળી શા કારણે પરદેશમાંરે એવું શું છે જરૂરનું કામરે એવું. કોને દુભી બહાર નીકળ્યારે હજી દીસે છે બાકે રેશ્વરે હજી.

રાજ તેજ અતી ઝગમગે કેમ છોડયો પોતાનો દેશરે કેમ.

હો—અમેરે નથી રાજવીને કાંઈ છેટે છે માઈ ગામરે કાંઈ આંગ્યો છું હું પરદેશમારે મ્હારે ચાકરી રહ્યાતુ કામરે માં નામ માઈ નથી પાડીયુરે મુને ઠાકાર કહે છે બહુ ગામરે મું મેહેર કરી મને રાખશે તો હું હજુરમાં રહુ આણે કામરે હું.

માઈજી કહે છે મહારાજ દેશ મારો અહોયાથી ધણો દુર છે ને કહેવાની કાંઈ જરૂર નથી વળી મ્હાઈ નામ કહ્યું નથી તેથી મને સર્વ લોકો ઠાકાર કહીને બોલાવે છે. હું પોતાની હોશીયારી જણાવતાં સાઈ પરદેશ નીકળ્યો છું તે ત્યાં હશે અન્નોદક લખીત હશે ત્યાં નીમક લલાલપણાની નોકરી બગવવી મારો ગુણ દેખાડીશ એવો ઉત્તર સાંભળી રાજ રૂપગીદ વીચાર કરે છે કે આ કોઈ મહા પરાક્રમી રાજકુંવર છે એવું એના રૂપ ગુણ અને ચાલાકી ઉપરથી સાદ જણાય છે માટે એને નોકરી રહેવા વીશે પુછી જોઈ એમ વીચારી રૂપગીદ પુછે છે કે ઠાકાર ઉત્તર આપે છે કે એક મહિનાના સવા લાખ તે સાંભળી ઠાકાર ઉત્તર આપે કે એક મહિનાના સવા લાખ રૂપીયા પગાર લખ્યું ત્યાંજ રહીશું તે સાંભળી રાજ મોટા વિચારમાં પડી પોતાના પ્રધાનને પુછે છે કે પ્રધાન મારી સાથે એકાંત જોગડામાં આવો તો ત્યાં તમને કાંઈ વિચાર પુછવો છે એમ કહેતાં તે બેડ જણ્યુ એકાંતે જઈ સામેસામા ખુરશી ઉપર બેઠા ત્યાં રાજ પુછે છે કે પ્રધાનજી આપણા સર્વ નોકરોના પગારનો દર માસે કેમ અપાય આ ઠાકારમાં એવો શો સદગુણ હશે તે સમજાવું નથી તે સાંભળી પ્રધાન કહેછે કે મહારાજ જોજો ખુદિનોસાગર જેવાગુણગંભીર હોય તે ભારે પગાર લેનાર બેઠે તેથી તેનો વધારે ગુણ્ય કરી દેખાડે છે તે હરામનો પગાર લેનાર નહીં માટે આપ તેની પરીક્ષા જોવા એક

મહીનાની બોલી કરી રાખો તેમાં તનને ગુણ જણાય તો વધારે રાખજો
આ વખત આપ નહી રાખો તો ચાલ્યા જશે ને તેમને કાઢ બીજો
રાખ નોકરી રાખશે તો આપણી આખર જશે તે સાંભળી રાખ કહે
છે કે તમારી મરણ હોય તો આપણે પરીક્ષા જોવા રાખીય એવો
નિશ્ચય કરી સભામાં આવી ઠાકારને કહે છે કે તમે કહો તે પગાર
આપીશ મારે તમે સુખેથી કહો તે સાંભળી ઠાકાર કહે કે તમે
કમુલ થયા તો હું પણ રહેવાને ખુશી છું પણ મારી રીત કહું તે
સાંભળો સવારના દશ કલાક થયા પછી તમારી નોકરી સાંજના ચાર
વાગ્યા કરી તે પછી મારી મરણ પડશે ત્યાં ફરવા જમણ બીજું એ
કે હું દેવ મુની ગુરુ પાછાણુ સાધુ અને મારી જનેતા એ છે ને નમું
છું તે સીવાય બીજા કાંઈને નમતો નથી મારે સભામાં આવતા અને
જતા તમોને સલામ કરીશ નહી તે સાંભળી રાખ કહે છે જો તમે
કહો તે મારે કમુલ છે તમે ફક્ત મારી સામે મધુરી વાતો કરી
સોગટગાળ રમશો એટલે બસ છે એવા ઉત્તર આપી બુકમાં ઠાકારનાં
નામના પગારનો આંક અને મીતી નોંધ રાખી એટલે માફજ એ ધેર
જવાની રજા માંગી માલજુના ધેર આવ્યા તે જોતાંજ પુછ્યું કે ભાઈ
આપ રાખ પાસે જમ શો બંદોબસ્ત કરી આવ્યા તે સાંભળી ઠાકારની
ચાલેલી વાત બધી સાંભળી માલજુ ખુશી ખુશી થઈને કહે છે કે હે
ભાઈ તમે મારા માડીજયા ભાઈ કરતાં અધીક વહાલાં છો તેથી
સુખેથી મારે ત્યાં રહો હું તમારી સેવા કરવામાં કશી વાતની ખામી
રાખનાર નથી તે સાંભળી ઠાકાર કહે છે બેન ઠીક છે હું પણ તારો
ગુણ જુલનાર નથી એવી પરસ્પર વાતો કરી તેમણે નાના પ્રકારની
રવાદીષ્ટ રસોઈ બનાવીને સુગંધી તેલ માફને શરીરે મરદન કરી
ગરમ પાણીએ નવરાવી દીક્ કાઢ કરી ધોયેલ વસ્ત્ર પહેરાવી પાટલા
ઉપર રૂચી પ્રમાણે બોજન કરાવ્યું જમી રહ્યા પછી બીડુ ખરાવ્યું
એટલે દરબારમાં જવાની વેળા થઈ ત્યારે માફજ પોતાનો અમીરી

પોષાક પહેરી દરબારમાં ગયા હતા ત્યાં રાજ પ્રધાનને સર્વે સભા-
 જનોએ માન આપ્યું પણ પોતે નમ્યો નહીં પછી રાજની સાથે
 ખેસી કેટલીએક વાતો કરી એટલે સોગટા બાજી માંડી ધણી ચતુરાધ
 રમત રમતાં ઠાકાર જીત્યાં એમ નીત નીયમ પ્રમાણે રાજ સભામાં
 આવી રાજ પ્રધાનને રમયત સર્વને પ્રસન્ન કરી સાંજનાં ચાર વાગે
 ઘોડા ઉપર ખેસી ઢાલ તરવાર પીરનોલ બાંધી મરજી પડે ત્યાં
 ફરવા જાય એમ કરતાં ઝોગણુત્રીસ દહાડા થયા ત્યારે રાજ પ્રધાનને
 એકાંતે બેલાવીને કહે છે કે એ પ્રધાન આવતી કાલે એક મહીનો
 પુરો થશે તેના સવાલાખ રૂપીઆ આપવા પડશે તે તેનો કામપણુ
 ગુણુ દેખાતો નથી મેં તારા શુકન ઉપર અંધી વાત કબુલ કરી છે તે
 સાંભળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ એના ગુણુની આજે રાત્રિમાં
 ખબર પડશે કેમકે આપણો ગોવાળ આજે ખબર લાવ્યો છે કે આ
 પણુ ગામના જોંદરે રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે કેટલાક બકરા અને બીજા
 પશુઓ મારી નાંખ્યા તે પછી ઝાડીમાં ભરાઈ ગયો તે જો
 રાત્રિએ લાગ જોઇ ગામમાં પેસશે તો માણુસોની ધાન કરશે માટે
 તેનો બંદોબસ્ત થવો જોઇએ એવી ખબર લાવ્યો છે માટે આજ
 રાત્રિએ ઠાકારને ફરવાજો ચોકી રાખવા મોત્રલીશું ત્યાં એ પી સર્વ
 હુશીઆરીની ખબર પડશે પ્રધાનને ઉત્તર આપ્યો તે રાજએ કબુલ કરી
 ઠાકારને કહ્યું કે આપણા ગામ બહાર ધાતકી રાક્ષસ આવ્યો છે તેણે
 કેટલાંક બકરાને બીજા પશુઓ મારી નાંખ્યા માટે ગામમાં પેસી જશે
 તો માણુસોનો ધાન કરશે માટે તમારે દરવાજાનો બંદોબસ્ત રાખીને
 રાક્ષસનો બચ ટાળવો જોઇએ તે સાંભળી ઠાકારે ઉત્તર આપ્યો કે
 મહારાજ ધણી ખુશીની વાત છે જો એ મારા લાયકનું કામ મનેજ
 બતાવ્યું તેથી એ બચ તત્કાળ ટાળી મારું નીમકદલાતપણું દેખા-
 ડીશ એમ કહી પોતાના મુકામે જઈ વહેલું જોજન કરી માત્રણુની

રજ્જ લઈ સરવે જોઈતાં હથીઆરો સજી દીવસ આથમતાં વેલાસર
 દરવાજા બંધ રખાવી ફક્ત ઉગમણા દરવાજાની બારી ઉઘાડી રાખીને
 તરવાર લઈને ઉભો રહ્યો ત્યાં રાત પડીને થોડુંક અંધારું થયું
 એટલે ચારે કોરે જોતો જોતો રાક્ષસ દરવાજા નજીક આવ્યો ત્યાંસુધી
 કોઈ પણ કે માણસ તેની નજરે આવ્યા નહીં કેમકે દીવસ છતાં ઠાકોરે
 ચોક્કસ બંદોબસ્ત કર્યો હતો તેથી કોઈ સપાટામાં આવ્યું નહીં એટલે
 દરવાજાની બારી ઉઘાડી જોઈ ખુશી થયો કે ગામમાં પેસવાને બારી
 ઉઘાડી છે એ પણ ઠીક તાલ થયો એમ ધારી વાંકા વળી બારીમાં
 પેઠો એટલે ઠાકોરે જગદીશ્વર મહાદેવનું સ્મરણ કરી સહાયતા માગી
 અતી જોરથી સીરોષની તરવાર તેની ડોક ઉપર મારી તેથી તેનું
 બીહામણું માથું દુર જઈ પડ્યું તે જોઈ સેવકોએ તરત રાજાને તથા
 પ્રધાનને ખબર કરી એટલે તે અને બીજા કેટલાક લશ્કરી અમલદારો
 મસાલા તખતાર કરાવી લાસનું કસેવર એવા આવ્યા તે જોઈ સર્વજનો
 આશ્ચર્ય પામી ઠાકોરની તારીફ કરવા લાગ્યા કે આ કોઈ દેવાના
 સુરવીર રાજકુંવર છે એમ સમજી રાજાએ ચાર બળદનું ગાડું મંગાવી
 સેવકોને કહ્યું કે આપણા ગામથી જો કોસ દુર જઈ જંગલમાં એની
 લાશ દાટી ગાડું ઘોઘ નાખજો એવા હુકમ કરી સહુ સહુને સ્થાનકે
 ગયા ઠાકોરે અનેલી સર્વ હકાકત માલણને કહી તે સાંભળી માલણ
 બહુજ પ્રસન્ન થઈ તેનાં હુખડા વારી લીધાં પછી થોડીએક વાતચીત
 કરી સુધ રહ્યા રાજસેવકે કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસની લાશ દાટી ગાડું
 ઘોઘ પોતાના સ્થાનકે આવ્યા તે પછી સવારનો પહોર થયો એટલે
 નીત્ય નીયમ પ્રમાણે માંડળ દરબારમાં આવ્યા ત્યાં પ્રધાનને સર્વ
 અમલદારો તથા સેવકોએ બહુ માન આપી કહ્યું આપના સહુણના
 જે વખાણ કરીએ તે થોડાજ છે એમ કહ્યા પછી રાજાએ ઠાકોરને
 સવાલાખ રૂપીઆ પગારના રોકડા આપીને બારે કીમતનું શેલું

તથા કસબી મહલ સોનાનાં ઠાંડાં કઠી અને હીરજડીત બે પહોંચીયે
તથા હીરા જડાવની મુઠીવાળી શીરોઘની તરવાર અને ગેંડીની
ઢાલ એટલાં વાના બક્ષીસ આપી કહ્યું કે તમેજી એક ઘડીમાં જે
પોતાના સદગુણ અને શુરવારપણાની હુશીયારી દેખાડી તે તેના
બદલો મારાથી વાળી શકાયો નથી હવે મને બધી વાતે આપની ખાત્રી
ચઢી એવી વાતચીત થયાં પછી ઠાકોર શહેરમાં સર્વ ઠંકણે રસ્તાઓ
સરખા કરાવી પાકી સડકો બંધાવી બે વખત પાણી છાંટવાને હુકમ
કર્યો તેજ સંજના રમ્યતને વિશ્રાંતી પામવા અતી સુંદર વાડી બંગલા
બંધાવી દેટલીક વાતમાં રાગના હકમાં પેલાશ વધારી એમ દીનદીન
પ્રત્યે સુધારો કરવા માંડ્યો એ વાત બહાં રહી તે પછી અંપાવતી
નગરીના રાગના કેસરીની પુત્રી પુલાદે મહારૂપ ગુણની બરેલી હતી
તેના સાંભળવામાં એમ આવ્યું કે માંડવગઢના રાગ જસાગમની
અણુમાનીતી દામાવંતીને! પુત્ર ગજરામારૂ જાતે મહારૂપર પરાક્રમી
અને ગુણમાં બરપુર છે તેથી એ વીરની સાથે મારૂ લગન થાય તો
બહુ સારૂં કેમકે મારા માતાપીતાએ આજ્ઞા આપી કે તું તારી ઇચ્છા
પ્રમાણે સદગુણ વર બોલાવી પસંદ કરીશ તે અમારે કબુલ છે એવો
વિચાર કરી એક પોતાને આધીન બ્રાહ્મણ હતો તેને બોલાવીને કહ્યું
કે બ્રહ્મદેવ હું તમને એક પત્ર લખી આપું તે તમે લઈ માંડવગઢમાં
જસાગમની અણુમાનીતી રાણી દામાવંતીના પુત્ર ગજરામારૂજી પાસે
જઈ તેને વંચાવીને તેની સાથે મારૂ વેચીશાળ નક્કી કરી વહેલા
આવજો એટલે હું તમને પુષ્કળ ધન આપીશ એમ કહી તેને પત્ર
લખી આપી એકસો રૂપિયા વાટ ખરચીના આપી તરત વીદાય કર્યો
તે વાત માંડવગઢ આવી દામાવંતી પાસે સર્વ હકીકત જાહેર કરી
દામાવંતીએ ઉત્તર આપ્યો કે મારા પુત્રને એના પીતાએ દેશવટો દીધો
છે, તેથી તે હાલમાં ઘેર નથી વનવાસ ગયા છે તે આર વરસે પાછો આવે

ત્યારે એ વાત કપુલ થાય એવો ઉત્તર સાંભળી ધણો નીરાશ થઈ ત્યાં પાછો વળ્યો તે કેટલાક શહેર ફરીફરી થાયો. પણ મન ગમતું ઠેકાણું મળ્યું નહિ પછી વીચારવા લાગ્યો કે ઘણું ઠેકાણું ફર્યો તોય જોગ બનતો નથી માટે હવે જે શહેર આવશે ત્યાંના રાજાને ગજરા માફ કરાવી વેવીશાળ કરે તો કંઈ ધન મળશે એમ વીચારી રાજા રૂપસીદના શહેરમાં માફત આકર રહ્યો છે ત્યાં આવ્યો તેવોજ રાજા પાસે દરબારમાં જઈ આશીર્વાદ ઇર્ષ કહે છે કે ચંપાવતી નગરીના રાજા કેસરીસીદની પુલા નામે મહારૂપ અને ગુણવંત છે, તેના હાથનો પત્ર લઈ માંડવગઢના જસાગમની અણુમાનીતી રાણીના પુત્ર ગજરામાફ સાથે વેવીશાળ કરવા લાગ્યો હતો પણ તપાસ કરતાં સાંભળ્યું કે માફતને એના આપે દેશવટો દીધો છે માટે ત્યાંના કેટલાક શહેરમાં ફર્યો પણ બરાબર ઠેકાણું મળતું નથી જો તમારી મરજી હોય તો તમારી સાથે વેવીશાળ નક્કી કરે કન્યા તો ગુણનો લંડાર છે તેથી તમારો દરબાર શોભશે એવું સાંભળી રાજાએ પોતાના પ્રધાનને પુછી વેવીશાળ કપુલ પણ ફરમાવ્યું કે તમારી વાત કુંવરીએ કપુલ કરી તો સાફ પણ ન કપુલ દરે તો મારે અહીં મરવું પડે તો આપર જાય તો દીક નહીં તે સાંભળી વીપ્ર કહે છે પુલાંદે કે હું કાઈ માફતને દીઠે ઓળખતાં નથી માટે તેને ગજરામાફ કરાવાયું એવું સાંભળી તે વિપ્રને દશ હજાર સોના મહોર આપી એટલે તે રાજા થઈ આશીર્વાદ આપી કહે છે હું મહારાજ હું આશ્વા માગું છું આપ સુશોભીત વસ્ત્રાશંકર મોટી જાન સણગારી વહેલા આવજો એમ કહી વીપ્ર તાકીદથી પુલાંદે પાસે આવીને કહે છે તે બાઈ સાહેબ તમારા કલ્યા પ્રમાણે કામ ફતેહ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી વીપ્રને બસો સોના મહોર આપી તે લઈ આશીર્વાદ ઇર્ષ થીર ગયા હવે વીપ્રને વીદાય થયા પછી રાજા રૂપસીદ પોતાના પ્રધાનને એકાંત બોલાવીને

કહ્યું કે ચંપાવતીના વીઝે પુલાદે સાથે લગ્ન કરવાને નક્કી ઠરાવ કર્યો છે માટે હાથી ઘોડા રથ પાલખીઓ તથા દાસીઓને તૃપ્તિ આપી કરીને રથમાં બેસાડો અમે બધા તૃપ્તિ આપી થઈ જઈશું ત્યારે તમારી ગાદી ને શહેર બંને રાજ સાચવશે તે સાંભળી રાજા કહે છે કે ઠાકોર ધણા નીમકહલાલ અને વિશ્વાસુ માણસ છે તેથી તે સહુ સંભાળશે વળી એક બીજું કારણ છે જે ઠાકોર ધણા રૂપરૂપથી ભરેલા તેથી એને જોઈ પુલાદે પ્રસન્ન થાય તો મારી સાથે વરે નહીં માટે ઠાકોરને બોલાવો હું બલામણુ કરું તે સાંભળી પ્રધાન કહે છે સારું મહારાજ એમ કહી ઠાકોરને સરવે હકીકત કહી સંભળાવીને ગાદીની તથા પોતાના સર્વ સેવકોને રક્ષયતને બલામણુ કરી કહ્યું કે હે ઠાકોર હું ચંપાવતી નગરીમાં મારાં લગ્ન કરવા જઈ છું મને તમારી બધી રીતે ખાતરી થઈ છે તે સાંભળી ઠાકોરે કહ્યું તમે બધી વાતે નીર્ભય રહી પધારો ને લગ્ન કરી વહેલા આવજો એવી રજા મળતાં ધામ ધુમથી જન તૃપ્તિ આપી નગરા નીજાન ચોપડીયાં વગેરે વાજાં વગડાવી મહુરત જોઈ સીધાવ્યા તે વેળા નાના પ્રકારનાં વાજાં વગડાવી અંકુશોના અવાજ કરી ચાલતા થયા હવે ઠાકોરે વીચાર કર્યો કે રાજા તેને પોતાની સર્વ રાજધાની સોંપી ગયા છે તે હું સારી રીતે સંભાળીશ તેની કશી ચિંતા નથી પણ મને જનમાં સાથે તેડી ન ગયા તેનું શું કારણ હશે વારૂ મરજી તેમની હું મારા કામમાં તત્પર રહું એવું વીચારી સર્વ દરવાનને તેમજ રાત્રી દીવસનાં ચોકીદારને પોતપોતાની હદની બલામણુ કરી શહેર દરતાં ગામડાંઓના મારગે ઘોડેસવાર સીપાઈઓને મોકલતાં કહ્યું કે વાટે જતા આવતા કોઇપણ વટેમાર્ગને છુટારા લોકો ધન કરી છુટે નહીં તે વાતની ચોતરફ સારી રીતે તજવીજ રાખજો એમ સર્વે ઠાકોરે ચંચળ સીપાઈઓને સોંપી કરી

દરબારમાં કચેરી ભરી રાજનીતી પ્રમાણે ગ્રજાવનોને ન્યાય કરી પ્રજા કરનાં સરસ કામ ચલાવ્યું હવે રૂપસીદજી મોટી ધામધુમથી જન ધમ નીકળ્યા હતા તે અંબાવતી નગરી પાસે આવી રાજ કેસરીસીદજીને જાણ કર્યું કે જન આવી છે તે સાંભળી રાજાએ મોટી ધામ-ધુમથી સામૈયું લઈ માન આપીને પોતાની અતી સુંદર ને મોટી વાડીમાં ઉતારો આપ્યો રૂપસીદજી તે વાડી અને બંગલાની શોભા જોઈ ખુબ ખુશી થઈ પરજીવાને આવર થઈ વાટ જોયા કરે છે એટલામાં પુલાદે એ પોતાની હજુર દાસીને સંદેશો કહી વરરાજ પાસે મોકલી તે તરત આવીને વરરાજને કહે છે કે હું મહારાજ મારી બાઈ પુલાદેએ કહ્યું છે મહારાજ સ્વામી ગજરામારજી ઘણા રૂપયજીના ભંડાર છે તેથી તેની પરીક્ષા જોવા મેં સાત સંગના સાત જુદા જુદા પદ્મ બાધ્યા છે ત્યાં જ પડાની સમજા કહું તેનો બરાબર ઉતર આપશો તો તેની સાથે પરજીશ કદાપી ઉતર નહીં આપે તો પરજીવાની નથી એ રીતે મારી બાઈએ કહ્યું છે તે તમને જાહેર કરું છું આમ કહી દાસીએ પોતાની બાઈ પાસે આવીને કહ્યું કે તમારા સર્વે સમાચાર કહયા છે પુલાદે કહે વાહર એમ કહી પદ્મ છોડવાની શમસ્યા યાદ કરી રાહ જોયા કરે છે દાસી સંદેશો કહી પડદો છોડવાની શમસ્યા યાદ કરી રાહ જોયા કરે છે દાસી સંદેશો કહી ગયા પછી રૂપસીદ પોતાના પ્રધાનને કહે છે કે હું પ્રધાન પુલાદેએ તો સાત જુદા જુદા પડદાં બાધી દરેક રંગની જુદી જુદી શમસ્યા પૂછે છે સર્વના બરાબર ઉતર આપું તોજ મારી સાથે પરજી હું તો કશીએ સમસ્યા સમજતો નથી તો ઉતર શી રીતે દઉં અરેરે હવે તો પુરુષ કમજબતી આવી જો આ વખતે ઠાકાર આપણી સાથે હોત તો ઉતર આપત ને આપણું કામ થાત માટે હવે કાંઈ ઉપાય રહ્યો નથી માટે આ ગામમાં આપણાં બાના સેવકો મોકલી કાંઈ બનીસ લક્ષણો પુરૂષ શોધી મંગાવો

। જો આવે તો મારું કામ થાય નીકર આજરૂં ગુમાવી પાછા જવું પડશે
 । સાંભળી તેણે ચતુર સેવકોને ખીના સમજાવી ચારે તરફ મોકલ્યા
 । બત્રીસ લક્ષણાની શોધ કરે છે પણ જોઈએ તેવો કોઈ ચાલાક
 કૃષ્ણ મળે નથી તો પણ શોધ્યા કરે છે એટલે એક કાસદે ઠાકોરનો
 ત્ર લાવી રૂપસીદને આપ્યો તેમાં લખ્યું છે કે આપ દરબાર વીશેની
 યા શહેર અને લશ્કરનાં બંદોબસ્ત વીશેની કશી ચીનતા કરશે
 નહીં બધી વાતનો બંદોબસ્ત રાખ્યો છે આપ લગ્ન કરી વહેલા પધા-
 બજો એજ વીનંતી પત્ર વાંચી રાજા પ્રધાન બેઠે રાજ થયા પણ
 તહા છોડનારની રાહ જોયા કરે છે. કાસદને મોકલ્યો પછી ઠાકોરે
 પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો કે રાજાનો સર્વ ઠેકાણે સારો બંદોબસ્ત
 માલે છે માટે કરવાનું મીશ કરી મારા ઘોડા ઉપર બેસી કોઈ
 ત્ર્યમાં ન આવે તેમ રાજા રૂપસીદજીના લગ્નની ધામધુમ જોઈ
 વહેલો આવતો રહીશ એવો નિશ્ચય કરી સર્વે અમલદારોને બલામણ
 રી ફરવાનું મીશ કરી નીત્યનો પોશાક લઇને પોતાનો ઘોડો
 તથા કરાવી તે ઉપર અસ્વારી કરી પવનવેગે ચલાવી થોડી
 ચારમાં અંપાવતી નગરી નજીક આવીને પોતાનો અમીરી પોશાક
 ઝાડીને સુશોભીત ફકીરી પોશાક પહેરી શહેરમાં જઈ કિતરવાનું
 એકાંત ઠેકાણું જોવા માંડ્યું એટલામાં એક અતિ સુંદર મરીદ જોઈ
 ત્યાં ઘોડા સહીત ચાલ્યો ગયો. તેને જોઈ ખીજ ફકીરો બોલ્યા કે
 ક્યું હજરત આપ કહાંસે આવે આર કહાં જાતે હો ફકીર કહે છે
 મેં ખાલી શીરનેકું નીકલા હું એ મસ્જીદ અગ્ની દેખકે દેખનેકું
 આયા હું તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે હજરત આજકી રાત પહાં
 ફર જાઓ એવું કહી તેને ખાટલો જોડકુ પથારી બેસાડ્યો પછી ઘોડાને
 પોનાની પાસે એક લીમણના ઝાડ સાથે બાંધી તેને ઘાસદણો સુક્યો
 તથા તેણે પાછું તે પછી ફકીરોને પસંદ પડે એવી મીઠી મીઠી વાતો કરી

પુશી ક્યાં એટલે રજાસેવકો જે ખત્રીસલક્ષણો પુરૂષ જોવા નીકળ્યા હતા તે ચોતરફ રખડી રખડીને ચાક્યા પછી ફરતા ફરતા મશાદ પાસે આવીને કહે છે કે આખા શહેરમાં અથડાયા પછુ હજુ કોઈ મળ્યું નહીં માટે આ મસીદમાં જઈને જોયું તો ત્યાં એક અંચલ નવો ફકીર જોયો એટલે તેની સામું જોઈ માંહોમાંહો કહે છે કે આને પુછી જોઈએ તો ઠીક એ શબ્દ સાંભળી નવો ફકીર કહે છે કે તું મ આપસ આપસમેં ક્યાં ગરખડ કરને હોં જરા ખખરદારીસે ખાત કરો તે સાંભળી રાજસેમકોએ કહ્યું કે તમે ગુજરાતી વાત જોલી જાણો છો અને એ ભાષાની સમસ્યા સમજી શકો? તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે અંધુએ જોલી જાણું એવો છું ઉતર મળતા સેવકો કહે છે કે આ નગરના રાજની પુત્રી પુલાદે સાથે અમારો રાજ પરણવા આવ્યો છે પછુ પુલાદેએ વરની ચતુરાઈ જોવા સાત પડદા જુદા જુદા ખાંખ્યા છે ત્યાં ઉભા રહીને દરેક પડદા આગર જે સમસ્યા કહે તેનો ઉતર આપવો જોઈએ તે ત્રિષે જો તમે જાણતા હો તો અમારી સાથે આવી પડદા છોડાવશો તો અમારા રાજ સાહેબ તમને ધન આપી રાજ કરશે તે સાંભળી ફકીર કહે છે કે મારે કાંઈ જોઈતું નથી જો તમારા રાજનું લગ્ન થતું હોય તો તે વાતમાં બહુ પુશી છું પછુ આ વાતની ખખર કરી રાજનો લગ્ન સમયનો પોષાક લઈ આવો તે પહેરી સાત પડદા છોડાવી નાંખુ એવું સાંભળી સેવકોએ તે સર્વ ખીના રાજને કહી એટલે પોતાના લગ્નનો પોષાક ચાકશે સાથે મોકલ્યો તે લઈ ફકીરને આપ્યો એટલે તેણે પહેલાં સેવકને કહ્યું કે તમે પુલાદેને કહો કે તે સમસ્યા પુછવા માંડે વળી રાજને કહેજો કે તમે આજ પોષાક પહેરી પરણવા બેસજો તેથી તમારું કામ ફતેહ થશે સમાચાર સાંભળી સેવકોએ રાતે તથા પુલાદેને જાણ કર્યું આંહી ફરીને વરરાજનો અમીરી પોષાક પહેરી પોતાના ઘોડાને

તૈયાર કરી તે ઉપર અસ્વારી કરી ઘોડાનો તરેહવાર ચાલ ચલાવી નચાવતો નચાવતો દુભાંદેના મહેલ નજીક આવ્યો. ત્યાં રસ્તાના સર્વ લોકો તેની ચંચળાઇ જોઇને ધણી ખુશી થયા તેમ દુલાદે પણ નાહી ઘેઘેને સોળે શણગાર નવા ઉત્તમ પ્રકારના પોષાક પહેરી પોતાની બારીમાંથી વરરાજાની રાહ જોયાં કરતી હતી તે પણ જોઇને બહુ ખુશી થઇ દાસીને હુકમ કર્યો કે વરરાજા પધારે છે તેને માનપાન આપીને પડદા બહાર ખુરશી નાંખી બેસારજો. હું સમસ્યા પૂછીશ એવો હુકમ કર્યો એટલામાં વરરાજા મહેલ પાસે ઘાટો નચાવતા આવી ઉભા રહ્યા એટલે દાસીએ આવી કહ્યું કે અહો વરરાજાજી પધારો બિરાજો આ ખુરશી ઉપર મારી બાજુ પડદામાં તૈયાર છે તમને સમસ્યા પુછે તેને ઉત્તર આપશો તો તે ખુશીથી તમારી સાથે પરણશે તે સાબળી વરરાજાએ (ગજરામારએ) ઉત્તર આપ્યો કે તમે ગમે તે પ્રમાણે પુછો એવું સાંભળી દાસીએ પોતાની બાજુને કહ્યું કે તમે ગમે તે પુછો એટલે દુલાદે પડદામાં રહીને પુછે પહેલો ઘેળો પડદો.

દુહો—પડદે આવ્યા મારા વાલમાં; તમે કહોને પડદા કરી રીતરે, તમેં ઘેળો પડદો રાજા કહી દાખવે. વરમાળા આરોપું આણી પ્રીતરે; વરમાળાં રાજા-ઘેળી વનમાં ગૌધેત ચરે. કાંઇ ઘેળી તે વનમાં કપાસરે, કમ ઘેળુ તે દુધ પીને જીવે સર્વેરે એતો લીલા શ્રી અવીનાશ્ચરે એતોં રાણી દુલાદે-ભક્ષો તે ઉત્તર આપ્યો રાયજીરે તમ બલા તે રાખ્યો રંગરે તમેં હવે પીળો પડદો કહી દાખવો, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે તમનેં પડદો બીજો-ઘેળો તે પડદો છોડી નાંખજો પછી પીળો સુણજો રીતરે પં ગુણ એકમાં ઉત્તર આપીને તમને પરણી લઇ જાવ્યીતરે તં પીળો તે વનમાં પોપટો કાંઇ પીળી ચણાની દાળરે કાંઇં પીળો તે શોભે ગોરાદેનો

કંચવો કહી કશીને પહેરો આણી વહાલરે, કશી રાણી બહેરો.
 ઉતર દીધો રાયજી બલો રાખયો હુસીયારીનો રંગરે બલો. હવે રાતો
 પડે કહી દાખવોરે તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને. પડે ત્રીજો
 પીળો પડે પાછો કરો પછી રાતાની સુણજો રીતરે પછી. પળ
 એકમાં કહી દાખવું તમને પરણી લઈ જઈશ ખચીતરે તમને રાતી તે
 વનમાં ચણોટીને રાણી રાતો કસુંબો મજકરે રાણી રાતો શોભે
 ગોરાદેનો ચુડલો બારે માસ પેરતો દીઠરે બારે રાણી. બલો ઉતર
 આપ્યો રાયજી સુણી મનમાં તે થાય ઉમંગરે સુણી હવે કાળો પડે
 કહી દાખવો તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને. પડે ચોથે રાતો
 પડે પાછો કરો તે પછી કાળાની સુણજો રીતરે પછી. એને પણ
 એકમાં કહી દાખવું પ્યારી પરણી લઈ જઈશ ખચીતરે પધારી.
 કાળો તે વનમાં કોશીયો તે તેથી કાળો છે અતીશય કાગરે તેથી.
 કાળો તે શોભે ગોરાદેનો ચોટલો જાણે શોભે કાળો નાગરે જાણે. રાણી
 બલો અર્થ કર્યા રાયજીરે તમે રૂડા કલા છે રંગરે તમે. હવે
 લીલો પડે કહી રાયજીરે તમે રૂડા કલા છે રંગરે તમે. હવે
 લીલો પડે કહી દાખવો તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને. પડે
 પાંચમો કહી પડે કરોને સુખે સુણો લીલો કેરી રીતરે સુખે.
 પળ એકમાં કહી દાખવું તમને પરણી લઈ જાવું ખચીતરે તમને.
 લીલો તે વનમાં વાલોળીયો વળી લીલો તે જવનો છોડરે વળી. લીલો
 શોભે ગોરાદેનો સાળુડો અંગે ઓઢતા પહોંચે કાડરે અંગે રાણી
 બલો ઉતર આપ્યો જુપતી તમે બલો બગવ્યો છે રંગરે તમે. હવે
 કાખરો પડે કહી દાખવો તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને. રાજ
 લીલો પડે પાછો કરો પછી સુણો કાખરા કેરી રીતરે પછી. એક
 પલકમાં કહી દાખવું તમને પરણી લઈ જાવું ખચીતરે તમને. રખારી
 ઘેર ઘેટડા રાણી કાખરી બાવસાર ઘેર બાતરે કાખરી દીસે ગોરાં

દેની આંખડી તે તો આંખડી માઝમ રાતરેં તો તો રાણી-બલો ઉતર
 તમે દાખવ્યો રાજ બલો બળવ્યો રંગરે રાજાં ફરતો પડો કહી
 દાખવો તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને રાજા-કામરો પડો પાછો
 કરો પાણી ફરતાની સુણજે રીતરે રાણીં ઝેક પલમાં કહી દાખવું
 તમને પરણીને જાશું ખચીતરે તમને ફરતો ગોરાંદેનો રેંદીઓ જેની
 તીખી લોહાની ત્રાકરે જેની સાત છોડ્યા ને વળી છોડશું રાણી
 પુછો તો દઉ જવાખરે રાણી રાખો હધયામાં ઓરતો વણ દીડો પુછો
 તે કહુંરે રાણીં જેમ દરખી સાહય્યા મુને વાગ્યા તે મોહના
 ખાણરે મુને પેલા બવના પુણ્યે મળ્યા રાખી ચૈદ વિદ્યા ગુણ
 જાણરે સ્વામી પદા છોડ્યા મારા વાલમાં હવે રહેતી નથી મને
 ધીરરે હવે વરમાળા આરોપુ હેતર્યા આપુ કરીને નણદણ કરા વીરરે
 ચાપુ બલા કહ્યા બલા સાંભળ્યા બલો બળવ્યો રંગરે રાજાં ગદબદ
 પડો કહી દાખવો તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે તમને.

રાણી કુલાદે કહે છે કે પ્રાણનાથ તમે મહાન ચતુર છો તેથી
 મેં જે સમજાઓ પુછી તેના ખુલાસામાં ઉતરો આપ્યાં તેથી મારા
 મનનું સર્વ સમાધાન થયું માટે હે કૃપાનાથ આપ મારી સાથે
 પરણીને મને પોતાની અર્ધાંગના કરો પણ હે મહારાજ તમે સાત
 પડદાના ઉતર આપ્યા તેમ આઠમા ગદબદ પડદાની સમજાના
 ઉતર આપશો તો હું જહુ પ્રસન્ન થઈશ તે સાંભળી રાજા કહે છે
 પડો આડમો-કામરો પદાને પાછો કરો કામતીરે તમે ખાવી ખેસો
 સનમુખરે તમે ગદબદ પડો કહી દાખવું પછી પરણી પમાડુ મુખરે
 પછી ગદબદ ધીને સાકર રાણીં ગદબદીઓ કંસારે રાણીં ગદબદ
 રાણીની રાતરે કુલાડાં તેમાં પોઢે કુલાદે નારરે તેમાં.

એવી રીતે રાજાએ ઉત્તર આપ્યો તે સાંભળી પુલાદે પણ પ્રસન્ન થઈ કહે છે કે હે રાણીજી હવે મારા મનને એક ક્ષણવારની ધીરજ રહેતી નથી માટે તમે જન તથા કરી પરણવા આવો છું પણ મારા પીતાને કહેવરાવી સામગ્રી તથા કરાવરાવું છું. રાજા કહે સાફ એમ કહી પોતે ઘોડા ઉપર એસી પોતાના ઉતારા બધી (મસીદમાં) આવ્યા કે તરત પહોંચનાં પોતાના અંગ ઉપરનો સર્વ પોશાક ઉતારી રાજા સેવકોને કહ્યું કે આ પોશાક લઈ રાજાને આપી કહો કે મહારાજ આ પોશાક પહેરી તરત લગ્ન કરવા પધારજો કેમકે રાણીને આડે પડતાની સર્વ સમસ્યાના ઉત્તર આપી બધા પડદા છોડાવી નાંખ્યા છે માટે તે વિષે હવે તમને કશી હરકત થાય તેવું નથી. પણ પરણીને કન્યા તેડી તરત પોતાની શહેર પધારજો ઝાઝીવાર રોકાશે તો તેનાં શોભા નથી કેમકે આપણા રચેલા પ્રપચની કાંઈ ખબર પડશે નો ફજેતી થશે માટે બંધી વાતની હુંશીયારો રાખજો એમ કહી રાજા સેવકોને વિદાય કર્યા પછી પોતે વિચાર કર્યો કે હવે મારે એક ક્ષણ પણ રહેવાની જરૂર નથી માટે તથા કરી કહું એમ વિચારો મસીદમાંના સર્વ ફજારોને પોતપોતાની કાયદી પ્રમાણે રૂપીઆ વહેંચી સરવેને સલામ આલેકુમ કરી ઘોડા ઉપર એસી પવનવેગે પોતાને સ્થાનકે જઈ માણસને મળી વાતચીત કરી જમીને પાન સોપારી ખાઈ દરબારમાં જઈ સર્વે અમલદારોને પુછી સર્વે હામ કરી પોતે સાંભળી બીધું એટલામાં સેવકોએ રાજા રૂપસીને વરરાગ્નનો પોશાક આપી સર્વે કહી સાંભળાવ્યું એટલે પોશાક પહેરી સર્વે જન તથા કરી ગાજતે વારતે તે કન્યાને માંડવે જઈને તોરણે ઉભા રહ્યા એટલે સામ્રાજ્ય શીરસ્તા પ્રમાણે પુખ્તી લઈને ગોરના કહ્યા પ્રમાણે લગનનું હામ ચલાવ્યું પુલાદેને તેનો મામો માથરામાં તેડી લાવ્યો પછી રાજા રાણીને વીધી

સહીત કન્યાદાન આપી તરેહવાર વસ્ત્ર ને અલંકાર આપ્યાં ત્યાં નાના પ્રકારના વાજાંત્ર વગડાવી ધોળ મંગળ ગાઇ વરતી લગ્ન સમારંભ પુરો કરી સહને ગુલામજી છાંટી ફુલ તોરા ને પાનના ખીડાં આપ્યાં પછી જનને હિત્તમ જમણુ આપી ખીજ દહાડે પહેરામણી રૂડી રીતે કરી જન જમાડીને કન્યા સુદ્ધાં સરવેને ધામધુમથી વિદાય કરી બ્રાહ્મણો વગેરે સર્વ જમ્યકોને દાન આપ્યાં તેથી સરવે મળી વર-કન્યાને આશિર્વાદ દીધા પછી સરવે વિદાય થયા તે પોતાના શહેર નજીક આવી બંદુકના અવાજ કરાવ્યા તે વાતની ઠાકોરને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સામઘ્યું લઇ પોતાના ઘોડાને શણગારી તરેહવાર ચાલથી નચાવતો નચાવતો રાજ રૂપસિંહની સામે આવ્યો દારૂખાનું ફોડાવી મોટી ધામધુમ કરાવી ઐટલામાં ઠાકોરનો ઘોડો ભડક્યો, તે મસ્તીથી માથા ઉપરનું કસબી સેલું નરમ પડ્યું તેથી પોતાના વાજ-માંથી સુગંધી મેગરાના તેલની ખુશ્મો આવી તેમજ પેશાકમાંથી બસરાઇ ગુલામના અત્તરની ખુશ્મોનો ભમક નીકળ્યો તે રાણી ફુલા-દેના રથમાં આવ્યા તેથી પોતે આશ્ચર્ય પામીને ખાસ કરી પુછે છે કે હું દાસી આવી કીમતી અત્તરની સુગંધી એકાએક ક્યાં આવી તે કહે તે સાંભળી દાસી કહે છે.

ફુલો—પડદા છોડી ગયા રાજવીરે, શુનો એવો તે સંદેહ થાય રે એવો ઘોડાને એવો સાહેબો ગુણીયલ ગજરામારૂ ચાલ્યા જયરે ગુણીયલ અતુર તોખાર કંઈ તેમનોરે, રૂપે દાસી તે બાળ વેશરે રૂપે રૂડી સુગંધી આવી ત્યાં થકા કાંઈ વીખરાયા શીરના કેશરે કાંઈ.

દાસી કહે છે કે બાઈ સાહેબ જેણે આપણા મહેલમાં આવી પડદા છોડાવ્યા તેજ વરરાજ તેજ ઘોડા ઉપર લટકમાં ચાલ્યા આવે છે તેમના કેશનો અંખોડો છુટી ગયો છે તેમાંથી આ સુગંધી

આવે છે, એવી વાત સાંભળી રાણી પુલાદે કહે છે કે હે દાસી નેણે મારી સમસ્યાનો ઉત્તર આપી પડદા છોડાવ્યા હતા તે ગજરામારૂને પરણી છું માટે કાચો રાગ ઠગ્યાજી રચી મને અહીંઆં તેડી લાવ્યો છે તેના નામની તપાસ કરીને મને કહે, તે સાંભળી દાસી કહે છે કે હે બાઈ સાહેબ પડદા છોડાવ્યા તેનું નામ ગજરામારૂજી અને આ નગરનો રાગ હાલ તમને તેડી લાવ્યો છે તેનું નામ એના પોતાન માણસો રૂપસિંહ કહે છે તે સાંભળી પુલાદે કહે છે કે મારા રચનો પડદો આશિ ખસેડ હું નજરે જોઈને ઓળખું.

હુહો—ઝટપટ દાસી પડદો ખોલજેરે મને મારૂજી જોવાની ખાત મને રૂપસિંહ છે મારો બાંધવો રૂડો, ગજરામારૂ કંથરે રૂડો રૂપસિંહનો ચુડો મેં બાગીઝારે, ગજરામારૂનો ચુડો હાથરે ગં રૂપ સીંહના શહેરમાં નહી સંચર નહી જવું એની સાથરે નહીં એ પ્રમાણે પુલાદે કહે છે કે હે દાસી તું ઝટ પડદો ખોલ એટલે હું મારૂ જીવું ચંદ્રમાં જેવું તેજસ્વી મુખ જોઈ સંતોષ પામું મેં તો મારૂજીના નામના ચુડા પેહેર્યા છે રૂપસિંહ ઠગ્યાજી રચી માટે હાલ તેની ખબર પડતાં તેના નામનો ચુડો મેં બાગી નાંખ્યો છે એથી તેના નગરમાં મારે પગ મુકવો નથી એમ કહી પડદો ઉંચો કરાવી જોયું તો છેલ છપીલા મારૂજી ઘોડો નચાવતા નચાવતા સામા આવે છે. તેને જોઈ પુલાદે અત્યંત મોહ પામી રૂપસિંહજીએ ઠાકારને (ગજરા-મારૂજીને) પોતાના શહેરની સર્વે ખબર પુછી ત્યારે ઠાકાર કહે: મહારાજ ઇશ્વર કૃપાથી સહુ કુશળ આનંદમાં છે એમ વાતચીત થાય છે એટલે ગામના માણસ ગામમાં જવા માંડ્યા પછી પુલાદેએ રથ હલ-કાર્યો નહી ત્યારે રૂપસિંહે પુછ્યું કે તમે રથ કેમ ઉભો રાખ્યો છે ગામમાં ચાલો તે સાંભળી પુલાદે કહે છે હે રાગ હું પતીવરત કરું છું તેથી હાલ ગામમાં નહી આવું આર વરશે પુરં થશે ત્યારે

આવીશ આવી રીતે રાણીના વચન સાંભળી રાજાએ ગામની બહાર
 પોતાના સુંદર બાગના બંગલામાં ઉતારે આપ્યો ને તેની તહેનાતમાં
 દાસદાસીયો આપી જે જોઈએ તે સર્વ સાહિત્યો મોકલી દીધા પછી
 પોતે જન સહિત ધામધુમથી પોતાના મહેલમાં આવી રાજ સાંભળી
 લીધું તે પછી કેટલેક દિવસે પુલાદેએ ચાકરો સાથે રૂપસિંહને કહાવ્યું
 કે મારે આ વાડીમાં એક અની સુંદર સરોવર બંધાવવું છે. માટે
 કડીયા સલાટ મીઝી વગેરેને મોકલી દેજો. તે હુકમ સાંભળી સરવે
 કારીગરોને મોકલી પત્થરોની બાંધણીથી તળાવ ખોદાવી ચણાવવા
 માંડ્યું તે કેટલેક દિવસે પુરું થયું એટલે સરવે કારીગરોને પોતાની
 પાસેથી પદ્મસા ચુકાવી આપ્યા પછી વીચાર કર્યો કે મારજી ફરવા
 નીરજશે તે આ રસ્તે આવશે તો તે વેળા એકાન્ત વાત થશે એવો
 વિચાર કરી વાટ જુએ છે એટલે એક દીવસ મળરામારજી બહાર હવા
 ખાવા નીકળ્યા તે ફરતા પુલાદેની વાવ પાસે આવ્યા એટલે ઘોડાને
 તરસ લાગી તેથી નીરભયપણથી વાડીમાંજ નવા તળાવમાં પાણી પાવા
 માંડ્યું તે પુલાદેએ બંગલાની બારીમાંથી જોયું એટલે તેને કહે છે

દુહો—નથી ખોદાવી ચણાવીયારે હેલા નથી બંધાવી પાળરે;
 તેમાં ચકલા ચાંચ બોળે નહી, માટે ઘોડો પીતો તું ખાળરે; માટે

પુલાદે કહે છે કે હે છેલા રાજા આ સરોવર કાંઈ તમે બંધાવ્યું
 નથી જે નીર્ભય થઈ ઘોડાને પાણી પાઓ છો તે ઠીક નહિ, માટે
 ઝટ રોકી રાખો. એવા આકાશ બોલ સાંભળી મારજીએ તરત લગામ
 ખેંચી, રાણી પાણીથી થયા થું પાતળાં તમે હ્યો પાણી કેરાં
 દામરે, મળરામારજી કહે છે હે રાણી જોઓ શ્રીમંત ઉદાર
 અને ધર્માત્મા પુરૂષો કિંવા સ્ત્રીઓ છે તે પરાપકારને સાર
 ધણું ધન ખરચી સદાવરત ધર્મશાળા તળાવ વાવ કુવા વગેરે

બધાવે છે તેથી પશુ પક્ષીને માણસો વગેરે બહુ સુખી થાય છે. એવું જાણી મારા તરસા ઘોડાને પાણી પાવા આવ્યો તે મ્હોં બોળતાંજ યુમ મારી અટકવ કર્યો તે ઉપરથી સાફ જણાય છે કે તમે પાણીથી પાતળા થયા માટે મારે તમારું જરાયે સપાડું નહીં જોઈએ. હ્યો તમારા પાણીના દામ એમ કહીને પોતાના હાથમાંથી સોનાનું કડું કાઢી તેના મહેલમાં ફેંકી રીસ ચડાવીને ઘોડા ઉપર અસ્વાર થઈ ચાલવા માંડ્યું તે વેળા પુઝારે પસ્તાઈ કહે છે.

દુહો—ડગલું ભરો તો મારા સમ છેરે; તમને રામચંદ્રની આજુરે તમને ત્રાંસાકુંડી રાગ જળ ભરું તેમાં થોડા પાઉ નીરવાણુરે તેમાં ધણે દીવસે બીજોગ બાગીઓ મુને હરખ વધ્યો ધણો અંગરે; મારા મહેલમાં પોઢોને માફ પાતળા તમને પોઢાવું સેજ પલંગરે તમને રાણી પુલાંદે કહે છે કે રાગ તમે પૂર્ણ વિવેકી ને મહાબુદ્ધિમાન થઈ ખાલી મજકરીની વાત ઉપરથી આટલી બધી રીસ શું કરવા અરે મહારાજ એટલી અમારી ચુક થઈ તેની ક્ષમા કરો એમ હાથ જોડીને વળી કહે છે કે હું ધણા દીવસથી તમને મળવાની વાટ જોયા કરું છું એટલામાં આજે પરમેશ્વરે દયા કરી તેથી આપનો મીલાપ થયો. વળી રૂપસીદનો પરખંચ મારા જાણવામાં આવતાં મેં પણ ઘટતો ઉપાય કરી કહ્યું કે મેં આર વરસ સુધી પતીવરત લીધું છે તે પુર થયે નગરમાં આવીશ એવું કહ્યું છે તે આપ પ્રાણુ-પ્રીય પતિનેજ માટે ને તમે રીસાઈ જાઓ છો તે હું જવા દેવાની નથી જો આપ મારા મહેલમાં ન પધારો તો તમને રામ દુવાઈ છે અને મારા સમ છે એમ કહી માફજને સાષ્ટાંગ દંડવત પ્રણામ કર્યા તેથી માફજના મનમાં દયા આવી એટલે રાણી પુલાંદેને કહે છે કે પ્રથમ મારા ઘોડાને શાંત કરું તે પછી તમારા મહેલમાં આવું એવું સાંભળતાં રાણીએ તેને ઉત્તમ ધાસના પુજા નાખીને

સરેવર ઉપર ચાકર સાથે મોકલી પાણી પાછને તોળરામાં ચણા ઘાલી ખવરાવ્યા તે જોઈ માણ મહેલમાં ગયા ત્યાં રાણીએ બહુમાન દઈ પોતાના સુંદર પલંગપર બેસાડીને પાણી પાછ પાનનાં ખીડાં આપી નાના પ્રકારના હાસ્ય વીનોદની વાતો કરી પોતાના છેલ સ્વામીને બહુ પ્રસન્ન કર્યા વળી રસોઈવાને આજ્ઞા કરી નાના પ્રકારની સ્નાદીષ્ટ રસોઈ કરી રૂચી પ્રમાણે જમાડી પાન સોપારીના મસાલાદાર ખીડાં આપ્યાં તે ખાધને માણ ખુશ ખુશી થયા પછી સોગઠા બાળ માંડી તેમાં ખુબ તાલ પડ્યો ધણી વારે બાળ પુરી થઈ માણ જીલ્લા તે પછી નીદ્રા આવી એટલે રાણીને કહે છે કે હવે મને રજા આપો તો મારે મુકામે જઈ રાણી કહે આ ધર તમારો મુકામ સમજી સુષ રહો એવું સાંભળી પોતે ડુબાડેના પલંગપર સુષ રહ્યા તે પ્રભાતે ઉઠી દીક્ષા જંગલ જઈ આવી હાથ પગ ધોઈ મુખ માર્જ કરી કહ્યું કે હે રાણી હવે મને રાજ થઈ રજા આપો તો હું મારે મુકામ જઈ ને વેળા થયે રાજ દરબારમાં જઈશ.

તે સાંભળી ડુબાડે કહે છે કે મહારાજ! જ્યારે તમે પડદા ઊઠાવી પરણાવીને આવ્યા તે સમયેજ તમારી ચંચળાઈ જોઈ મને મોહ લાગ્યો છે. તે દીવસથી આપનો કૃણી મેળાપ થવા ચાહતી તે પણ થયો તેથી વિશેષ માયા બંધાઈ છે માટે હવે તમારા વિયોગથી એક પણ દીવસ મારાથી રહેવાશે નહીં માટે મારા મહેલમાં આપ રાત્રીયે નીત્ય આવજો માણ એમ કરશું, એવો બરેશો આપી ઘોડે સ્વાર થઈ માલણને ઘેર આવી સર્વે હકીકત કહીને પાડોશીનું એક મોટું ધર વેચાતુ લઈ તેનો પાંચો ખોદાવી મજબુત સારા કાંરીગરો પાસે બંધાવા માંડ્યું તેની બલામણ માલણને કરી, વેળા થયે જમીને તોફરી ઉપર ગયા ત્યાં રાજ પ્રધાન અને ખીજા સર્વે દારબારીઓએ માન દઈ

એસાડી નાના પ્રકારની વાતો કરવા માંડી એટલે ઠાકારને ઝોકા આવવા લાગ્યા તે જોઈને રાજાનો એક કાણીઓ સીપાઈ મહા ચતુર હતો તે કહે છે,

દુહા—આજની આંખોરે ઠાકાર રાતીયો દીસે ઉજાગરાતું ઘેનરે દીસે ઠાકાર કોને મહોલે રંગ માણીયો જાણે જાગ્યા છો સારી રાતરે જાણે

એવું સાંભળી મારજી કહે છે

દુહા—અમે ગયાતા રાયની વાડીએ ત્યાં તો સાથી મળ્યા દશ વીશરે ત્યાં તો કેસર કમુઓ ઘોળીયો તે પીધાની કેદ શરીર; તે પીધાથી.

એવું સાંભળી કાણીયો કહે છે.

દુહા—અમલની કેદે ઠાકાર ઘેરીયોરે કાંઈ માર્યા સોરંગીના બાણુરે નેન બળે નારો નીરખવાના શું સમજવો ચતુર સુજાણુરે કાણીયો સીપાઈ કહે છે કે ઠાકાર અમલની કેદ તો ઘેરી ઘેરી હોય છે પણ આતો કાંઈ પ્યારી સાથે રસભરી વાતો કરતાં ઉજાગરો થયો હોય એવી રાતી જણાય છે એવું સાંભળી ઠાકારને બહુજી રીસ ચડી તેથી કાણીયાને ધમકાવીને કહે છે અલ્યા એશરમી કાણા તું તારા મનમાં જાણુનો હશે કે હું મારી હુંશીયારી જણાવું છું પણ એ હુંશીયારી નથી પણ પાકી મુરખામી કહેવાય છે સભા વચ્ચે તું રાજાની અને આ વીવેકી પ્રધાનની પણ શરમ નથી રાખતો તો હું રાજાને પણ ન પ્રહવાની વાત પુછીશ એવો ઉત્તર આપ્યો તે રાજાએ સાંભળી વીચાર કર્યો કે ઠાકારતું કહેવું સત્ય છે એમ ધારી પ્રધાનને કહે છે આ કાણીયાને એક માસ સખત મજુરીની

કેદમા રાખી છુટયા પછી નોકરીએથી રજા આપજો એવું સાંભળી
 કાણીયો ખુબ પરતાપને રડતો રડતો રાજા પ્રધાન અને ઠાકોરનાં પગે
 લાગીને જો હાથ જોડી કહે છે કે મહારાજ આજ મેં માન્ય ખાધી-
 છે તેમા કેદમાં કાંઈ બોલાયું હોય તે માફ કરો હવે કોઈ દીવસ નહી
 બોલું એવાં હીન વચન સાંભળી ઠાકોર તથા રાજા પ્રધાને ક્ષમા કરી
 કેટલીકવારે ઠાકોરની ચાકરીનો વખત પુરો થયો એટલે ઉઠી પોતાને
 ઘેર ગયા ત્યાં નવા ધરતુ તથા બોંયરાતુ કામ તાકીદથી રાતદીવસ
 ચલાવી કેટલેક દહાડે પુર્ણ કરાવી રાત્રીએ તે બોંયરામાંથી કુલાદેને
 મહોલે જઈ હાસ્યવિનોદમાં રાત ગુળરી સવાર થયે બોંયરામાંથી
 પોતાને ઘેર આવી વેળા થયે રાજદરબાર જઈ નોકરી બગલવી
 રાજાના હક્કમાં ધનનો વધારો ફાયદો કરી બતાવે એથી રાજાને પણ
 ઠાકોર બહુ પ્રસન્ન પડવા લાગ્યો એમ કરતાં બાર વરસ પુરાં થયાં
 ત્યારે રાજા રૂપસીદજીએ વીચાર કર્યો કે રાણી કુલાદેના વૃત્તની મુદત
 પુરી થઈ છે માટે આજે રાત્રીએ જોનં મહોલે જઈ તેા હીક થાય
 એમ વીચારી રાત્રી પડી એટલે પોશાકમાં અત્તર છાંટીને બણીકણી
 કુલાદેને બંગલે ગયા એટલે દાસીએ જોઈ પોતાની બાંધને ચેતવણી
 આપી કે રાજા રૂપસીદજી મહોલમાં પધારે છે. તેની બબર કહું છું
 તે સાંભળી કુલાદેએ ગજરામારો જટ બોંયરામાં સંતાડયા એટલે
 રાજા મહોલમાં આવ્યા તેને જોઈ રાણીએ મેં ઉપરનું માન આપી
 ખુરશી ઉપર બેસાડયા એટલે રાજા કહે છે કે રાણી તમારા વૃત્તની
 મુદત પુરી થઈ છે તે સાંભળી રાણીએ ઉતર આપ્યો નહિ એટલે
 ચારે તરફ નજર કરી જોયું તો પલંગની પાસે ખીંટી ઉપર ઠાકોરનું
 કસબી મંડીલ જોઈ વીચાર્યું કે આ મંડીલ યહાં ક્યાંથી આવ્યું
 એમ ધારી રાણીને પુછે છે.

હહો રાજા કહે રાણી સાંભળોરે કાંઈ પુછીને લાગુ પાયરે

કાંઈ સાચુ બોલો તમે સત્યવંતી; રાણી કેટલા પુરુષ ધર નારે, રાજ રૂપસીંહ કહે છે કે હે રાણી તમે કેટલા પુરુષની નારી છો? અને આ કસખી ફક્કડ મંડીલ કાનું છે તે કહો! તે સાંભળી રાણી કહે.

હોહો—સાચુ કહું રાજ સત્યવંતા તમે સુશુભે સધળો સાર તમે પતીવ્રતા ધર્મ અમે પાળીયે, કાંઈ ચાર પુરુષ ધર નારે. કાંઈ રાણી કહે છે કે હું ચાર પુરુષની નારી છું ને પતીવ્રતાતો ધર્મ પાળુ છું એવું સાંભળી રાજ કહે છે.

હોહો—પતીવ્રતા નારી એકની ચાર કર્યા તે કહો આપરે, પર પુરુષને સતી જાણશે, જાણે હોય તે બાધ આપરે તે સાંભળી રાણી કહે છે.

હોહો—જે પલંગમાં હું પોહુ છું તેને પાયા છે રૂડા નારે તેના પાયા તેની વચમાં જઈ હું સુઈ રહું છું માટે ચાર રહ્યા ભરથાર તે સાંભળી ફરી રાજ કહે છે કે સાચુ કહો ત્યારે રાણી કહે છે.

હોહો—સાચુ કહ્યું રાજ માનજો તમે સુશુભે પામજો પારે તમે જીવતા મરી એક માંખીયે અમે તેરે પુરુષ ધર નારે; અમે.

રાજ રૂપસીંહ કહે છે કે તે એક પુરુષ કયો છે તે જતાવો ત્યારે રાણી કહે છે કે આ મંડીલ કાનું છે કે રાણી કહે તમારા નામનું છે માટે સવારે ઉઠી નીત્ય તેનું દર્શન કરી પતીવ્રતાપણું પાળું છું એજ આધારે મેં બાર વરસ કહાડ્યાં છે તે વર્ષ પુરું થવા આવ્યું છે, તે સાંભળી રાજ કહે છે કે આ મંડીલ કાણુ બાંધ્યું છે? રાણી કહે છે મેં મારે હાથે બાંધ્યું છે ત્યારે રાજ કહે છે કે એ વાત સાચી હોય તો બાગી નાખીને પાછું છે તેવું બાંધી દેખાડો રાણી કહે છે કે આ મંડીલ બાગી નાખીને તમે શ્રીજી આરડામાં જઈને થોડી વાર બેસો એટલે હું તૈયાર કરી તમને

દેખાડીશ તે સાંભળી રાજા મંડીલ ભાગીને બીજા ઝોરડામાં ગયા
 એટલે ઠાઠ ન જાણે તેમ ઝોરડો બંધ કરીને બોંયરામાં જઈને
 માફજ તે સર્વે વર્તમાન કહી ઉપર લાવીને જેવું હતું તેવું ફક્કડ
 મંડીલ બાંધીને પાછું ખાટી ઉપર મુકી બોંયરામાં જઈ સંતાપ
 રહ્યો એટલે રાણીના ઝોરડાનો દરવાજો ઉઘાડીને અંદર બોલાવી
 મંડીલ હતું તેવું બાંધેલું દેખાડ્યું તે જોઈ રાજા આશ્ચર્ય પામીને
 પોતાના મનમાં વીચાર કરે છે કે આ મંડીલ તો નકકી ઠાકોરનું
 કે પશુ જ્યાં સુધી મેં મારી નજરે જોયા નથી ત્યાં સુધી બોલવું
 મીઠ્યા છે એવો વીચાર કરી મનમાં અફસોસ કરી પોતાને મ્હોલે
 ગયો. એટલે માફજ પાસે જઈ સરવે વર્તમાન કહ્યા તે સાંભળી
 માફજ કહે છે કે પ્રિયા તમે કરી ચીંતા કરશો નહીં હવે
 હેલાજ આપણે અહાંથી રવાના થઈશું એમ કહી પોતાનું મંડીલ
 માથે મુકી રાણીની આજ્ઞા લઈ બોંયરામાં થઈને પોતાને મુકામે
 યા ત્યાં સર્વે સમાચાર કહીને નાહી બોજન કરી વેળા થયે
 રખારમાં ગયા ત્યાં રૂપસીંહ ઠાકોરને માથે મંડીલ જોઈ વિચાર
 પો કે મહેલમાં મેં જે મંડીલ જોયું હતું તેજ મંડીલ
 કારને માથે છે માટે એ ધણી પ્રપંચી માણસ છે તેથી હવે
 છી જો એને ચાકરીએ રાખું તો મારી ધણી વાતે ખરાબી
 માટે એને રજા આપું તો ઠીક થાય એવો વિચાર કરી કહે
 કે હે ઠાકોર મારે ને તમારે બેળા રહેવાનો જે સંબંધ હતો
 પુરો થયો માટે તમારો જે પમાર નીકળતો હોય તે ચુકવી લ્યો.
 જથી તમારે ગમે ત્યાં જાઓ એવું સાંભળી ઠાકોર કહે છે કે તે
 તનો મને હરખ શોક નથી; એમ કહી પોતાનો પમાર ચુકાવી
 ને પોતાને મુકામ આવી માણસને સર્વે સમાચાર માંડીને કહ્યા
 બાદ હવે પોતાને વતન જવાને નકકી વિચાર કરે માટે તમેને

પંદર લાખ રૂપીઆ ધનામ આપુ છું કે જે તમે મારી ઉપર ખરા દીલની મમતા રાખી બહુ બરદાસ કરી એમ કહીને તે શહેરના તથા આસપાસના બીખારીયોને બોલાવીને તેઓને ઘટારત પ્રમાણે પુન આપી દારીદ્રમાંથી દુર કર્યા તે પછી તે શહેરના કસબી કડીયા સુતાર સલાટ લવાર અને બીજા મજુરોની સાથે બંદોબસ્ત કર્યો. સરવે તીર્થોને રસ્તે ધર્મશાળા વાવ્ય તળાવ કુવા વગેરે બંધાવવાના કામ ચાલુ કરી તેનું ધન આપવાના સાલજીને તથા તે શહેરના ધર્મીઓ પુરોષોને બેગા કરી સર્વને કહ્યું કે કામ પુરું થયેથી તે જગ્યાએ ગરીબ લોકોને સદાવ્રતના સીધાં આપવાં તે વાતમાં રાજા રૂપસીંહ કાંઈ હરકત કરે તો મારી ઉપર માંડવગઢ ખાતે પત્ર લખી જાહેર કરજો છું સત્ય કહું છું. જે છું જસાળમનો પુત્ર છું માફ નામ ગજરામાફ છે. એ શબ્દો લોકોને કાને પડતાં રૂપસીંહને ખબર થઈ જે આતો ગજરામાફ મહા બળવાન પરાક્રમી છે તેથી એ પુલાદેને જરૂર લઈ જશે, માટે એ પાપીને અહીંયાંથી પાંચ ગાઉ દુર જઈ આવું તો ઠીક થાય નીકર કંઈ તરકટ ઉઠાવશે તો હરાન કરશે એવો નીશ્ચય કરી ઠાકોરને કહે તમે તખયાર થાઓ તો હું વળાવવા આવુ, હે સાંભળી ઠાકોરે ઉત્તર આપ્યો કે હું તખયાર છું એમ કહીને શહેરના તમામ યાચકોને બોલાવી ઘટારત પ્રમાણે દાન આપી બહુ પ્રસન્ન કર્યા પછી સરવેને સાથે ઝટ પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી તખયાર થયા એટલે રૂપસીંહજી કેટલાક લશ્કરના અમલદારોને લઈ સાથે વળાવવા ગયા તે પાંચ ગાઉ પહોંચ્યા એટલે માફજી કહે છે કે રૂપસીંહજી તમારી માયા જોઈ હું પ્રસન્ન છું. પણ હવે તમે પાછા વળો તો બહુ સાર એમ રહી પાછા વળ્યા ને એક કોશ દુર ગયા એટલે માફજીએ બીજા રસ્તે પવન વેગે ઘોડો દોડાવી થોડી વારમાં પાછા માંડવગઢ પુલાદેને બંગલે કોઈ ન જાણે

તેમ આવી પડોઝ્યા પછી બનેલી વાત બધી કહી સંભળાવી હાસ્ય વીનોહની વાનોમાં લીન થઇ ગયા. હવે મારજી તેને વળાવીને પોતાને મહેલે આવી થાક્યા પાક્યા સુઈ રહ્યા પછી તેને તરેહવાર સ્વપ્નાં આવવા લાગ્યા એમ કરતાં પાછલી રાતના કુકડા બોલ્યા એટલે રાજા ઝબકીને જાગ્યા પછી પોતાની મામી સુતેલી હતી તેને જાગાડીને કહે છે.

દુહો:—રાજા કહેરે મામી સાંભળો મુજને સ્વપ્નાં તરેહવાર થાયરે; મુજનેં પહેલા પહેરે સ્વપ્નુ આવીયું કાંઈ મહેલે ચઢંતો રાયરે કાંઈં બીજે પહેરે સ્વપ્નુ આવીયું, કાંઈ સોગદાં માંડ્યા સોળરે; કાંઈં જાણે બેઠા ચાવે પાન, તેથી અધર દીસે રાતા ચોળ; તેથીં ત્રીજે પહેરે સ્વપ્નુ આવીયું, મામી સાચો માનો સહચારરે, પામીં બમર પતંગ પર પોઢતા કાંઈ દુટથો નવસર હાર જાણેં દેવંત પલાણીઓ લઈ ચાલ્યા કુલાદે નારરે, લઈં એવા વચન સાંભળી રૂપસીંહજીને તેની મામી કહે છે કે હે બાણેજ કહું તે સાંભળ.

દુહો—સ્વપ્નામાં પડો મુકે લાકડે, વળી જાગે સમુદ્ર બેટરે; વળી સ્વપ્નાં સાચા તોયે રાજવી. કાંઈ સ્વપ્ને વધ્યા પેટરે; કાંઈ સ્વપ્ને નીરધન ધન મળેરે, વળી વાંધ્યા તે પ્રસવે પુત્રરે; વળીં સ્વપ્ને મુરખ બહુ વીધા બણે કાંઈ સાઈં પામે ધરસુત્રરે; કાંઈં સ્વપ્ને ભુખ્યો બોજન જમે, ધણા તણાય તેની કુખરે, જાગીને જીવે સવારમાં તોએ પેટમાં ભુખની ભુખરે, તોએ.

રાજા રૂપસીંહને તેની મામી કહે છે, કે હે બાણેજ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સ્વપ્નાંની વાનો સાચી પડતી નથી, તોય તું તે વીધે આટલો બધો અફસોસ કરે છે. હે બાધ, તું નીશ્ચિંતાધર્મી સુધ રહે

એમ કરતાં કરતાં નીદ્રા આવી એટલે તે સુષ ગયા પછી રૂપસીદને કંઈ એન ન પડવાથી પોતે એકમો ઉઠીને પુલાદેને જાંમશે જઈને બીત ઉપર ચઢવા માંડ્યું એટલે રાણીએ તરત જોયું તેવીજ ભાલી.

દુહો—પાછલાં રાતે મહોલે કાણ ચડશે, જાણે મોહોએ ચડતો ચોરે જાણે રૂપસીદ રાજાને જાણશે તો નહી જીવ્યાનો ડોરે તો તો.

એવી રીતે પુલાદેના વચન સાંભળી રૂપસીદજી વીચાર કરે છે કે હજી પુલાદે મારી મરણદ રાખે છે માટે તેની પાસે જઈ વાતચીત કરે એમ વીચારી મોહલમાં તેની પાસે ગયો તેને જોઈ પુલાદેએ વીચાર કર્યો કે જે માફની સાથે તકરાર કરશે તો તે એ જાણા મારામાર પર આવશે માટે એને જુદા પાડું એવું વીચારી રૂપસીદને કહે છે કે મહારાજ આવો આપણે બીજા એકાંત ચોરડામાં જઈએ એમ કહી તેને બીજા ચોરડામાં લઈ જઈને એક પુરશી ઉપર બેસાડીને તેને કહે છે.

દુહો—મેનને મોહોલે સીદ આવીયોરે, તમે જાણોને માફી જાયા વીરારે. તમે મેં તો રૂપસીદનો ચુડા ભાગીયો ચળગામણના જોડમાં ચોરે.

પુલાદે કહે છે કે હું પ્રપંચી તમે તમારાં મનમાં કાંઈ પાછા વીચાર ન કરતાં મારી સાથે દગલખાજી રચી એ બધું ખરાબ કામ કર્યું છે તમારો એક તલ જેટલો કશી વાતનો મારી ઉપર અપ્પી-યાર નહી છતાં ધણીપણાનો હુકમ મળવવા આવો છો તે તમને કંઈ વીચાર કે શરમ આવતી નથી હે વીર, મારી ખરી વાત સાંભળો પ્રથમ માંડવગદના રાજા જસાળમના પુત્ર

ગજરામારની બહુ તારીફ મારી સાંભળી મારાં મા બાપે માફ સાથે સગાઈ કરવાના બંદોબસ્ત સાથે એક બાલ્યુને મોકલ્યો હતો પણ તે વેળા માફ વનવાસ નીકળ્યા હતા તેથી તેની માએ ઉતર આપ્યો હતો કે માફ મુદત થયે પાછા આવશે ત્યારે કયુલ કરશું એવો ખુલાસો થયો હતો તે પછી એ લોભીઆ બાલ્યુ તમને સમજાવી પોતાની મતલબ સાધી તમને ખોટા માફ કરાવી અમારી પાસે આવી કહ્યું કે ગજરામાર સાથે સગાઈ કરી આવ્યો છું તે સાંભળી હું બહુ રાજ થઈ હતી પછી તમે જન લઈ આવ્યા તે વેળા મારા પતી ગજરામારની હુશીયારી જોવા સાથે મેં આઠ પડદા જુદા જુદા રંગના બાંધીને જુદી જુદી સમજાઓ કહી હતી તે વેળાએ ગજરામાર ઉતર આવ્યા હતા માટે તેનેજ પરણી છું તે પછી તમે દગલખાજીથી મને યહાં લાવ્યા તે વેળા આજ ઠેકાણે માફ સામર્થ્ય લઈ આવ્યા હતા તેને જોઈ તમારી દગલખાજી સમજી ગઈ હતી માટેજ અહીં પતીવ્રતપણું પાળવા આ ઠેકાણે બંગલો બાંધી રહી છું માટે તમે મારા માડીજા વીર જોવા છો તેથી પોતાની આગર સહીત ઘેર પધારો હું જેની સાથે પરણી છું તેને ઘેર જઈશ; એવી રીતે ધુલાદેને ઉતર સાંભળી રૂપશીલે વીચાર કર્યો કે હાલ એ માફ બીજા એરડામાં છે મેં નજરે જોયો છે યહાં હું એકલો છું તેથી એની જો સામે થાઉં તો મારા ઘાટ ધડી નાખે કેમકે મહા જોરાવર રાક્ષસને એક તરવારના ઝટકે મારી નાખ્યો હતો માટે હાલ તો પાછો મહોલે જઈ સવાર પડે થુરા અમલદારોને સાથે લઈ આજ ઠેકાણે જાડ સાથે બાંધી એક તીરથી એ રાંડને મારી નાખું એવો વિચાર કરી તે શીકા પડીને પોતાને મહોલે આવીને પોતાની મામીને સરવે સમાચાર કહ્યા તે સાંભળી મામી તેને કહે છે.

હુલો—મોળાયું મુકીને જોડ ચુંદડીરે કાંઈ તેં લખ્યું છે કુળ

કપુતરે, કાંઠ બાલો ભાગીને બડાવ રેંટીયો, તું તો કાંત જીણેરી
 સુતરે તું તો તેની તેની વણાવ જમને પાણી, ને તો દે જમ માંડને બેટરે
 લે તો પશુ પંખીને બહુ પાળે છે તેમ તારું તે ભરશે પેટરે તેમ
 અર્થ—રૂપસિંહને એની મામી કહે છે કે હે આયલા તે
 ક્ષત્રીનું પાણી લજબુનું માટે શમશેરને બાલા એ તને શોભતાં નથી
 માટે મરદનો પોશાક ઉતારી સ્ત્રીનો વેશ ધારણ કરી રેંટીઓ કાંત
 અરે મુરખ બા પ્રમાણે કોઈ શતરૂ તારું રાજ લેવા આવે તો તું
 શી રીતે બડાવ કરી શકે અરે આયલા તું પુલાદેને લીધા વીના કેમ
 આવ્યો તે કાંઠ પાણી દેખાડ્યું નહી હવે ચોક્કાળ ઓઢી મુક ધીકાર
 છે તારા અવતારમાં એવી અપમાન ભરેલી બોલી સાંભળી રાજ
 પોતાની મામીને કહે છે કે હે મામી આવા છેક હલકા શખ્ડો કેમ
 બોલો છો સવારે કેવું સુદ્ધ કરી એ પુલાદેને કેવી તીરથી વીંધાવી
 નખાવું છું એમ કહી પોતાની મામીને સમજાવે છે હવે રૂપસિંહ
 પુલાદેને મહોલે ગયા છે પછી પુલાદે માંડળની પાસે આવીને કહે છે
 પ્રિય પત્ની રૂપસિંહની સાથે પરસ્પર જે વાતો થઈ તે તમને કહું તે
 સાંભળો તે સાંભળી માંડળ કહે છે કે હે પ્રીયા તમારું પરસ્પર આપણ
 થવું હતું તે મેં સાંભળ્યું છે માટે વિગત સહીત કહેવાની કાંઠ
 જરૂર નથી અહો પ્રીય રૂપસિંહ પોતાનું ભસ્કર લઈ મારી
 સામા લડવા આવશે તો તેને હું અનીરૂઢની પેઠે એકલો પુરો
 પડીશ તે વિષેની જરાએ ચિંતા કરશો નહી તમને હું ચોરના પેઠે
 નહી લઈ જાઉં અને દરવાર વચ્ચે દેખાડી કરીને જમણ માટે તમે
 પોતાના સોળ શણગાર સજ્જ હાસી સુધાં તૈયાર થઈ જુઠા જુઠા
 શોશા ઉપર બેસી મારી સાથે ચાલો તે સાંભળી રાણી પુલાદે સોળ
 શણગાર સજ્જ હાસી સુધાં તૈયાર થઈ એટલે માંડળ પણ પોતાના
 સરવે પોશાક પહેરી ઢાલ તરવાર બંદુક અને બાજા વિગેરે સરવે

હથીયાર આંધી રાણી અને દાસી સુધાં દરબારમાં આવ્યો તેને જોઇ રાજા પ્રધાન અને સલામાં બેસનાર સરવે લોકો આશ્ચર્ય પામી દીંગમુઠ બની ગયા તે વેળા માણે કહે છે કે હે રૂપસીંહજી તમે તથા પ્રધાનજી સર્વે સમાસદોને ખબર આપું છું કે આ પુલાદે રાણીએ પરણી વખતે આઠ પડદા આંધી આઠ જુદી જુદી સમ- શાઓ પુછી હતી તેના ઉતરો તમે આપ્યા નથી, મેં ઉતરો આપી પડદા છોડાવ્યા હતા માટે પ્રથમથીજ તે મારાજ સાથે પરણી છે માટે તે મારી રાણી છે તેથી સરવે સમાની સાક્ષીએ હું તેને પોતાના દેશ લઇ જઈ તેમાં તમારો કાંઈ અખત્યાર નથી મારે માટે જો મહેનત કરશે તે સદા રદ જશે માટે તમને જાહેર કરું છું કદાપી તમારે બેસમજથી લગાઇ કરી સામે થવું હોય તો હું તમયાર છું એમ કહી રાણી પુલાદેને દાસી સુધાં આગળ કરી પોતે પાછળ રહીને ઘોડાઓને પવન વેગે ચલાવી પોતાના વતન બણી જવા ની- કળ્યા તેની પછવાડે રૂપસીંહજી પોતાના શુરવીર લશ્કારી સીપાઇ તથા અમલદારોને લઇ ત્રણ કોશ સુધી પાછળ ઉતાવળ કરી ગયા તોયે માણેનો ફરી મેળાપ થયો નહીં ત્યારે છેક નીરાશ થઇ પોતાના લશ્કર સુધાં પાછા વળી રૂપસીંહજી વીલે મોઢે પોતાના રાજમેદલમાં આવી મહા ઉદાશ થઇ લાંબો વિચાર કરી પોતાના મનને સમજાવ્યું કે હું પ્રથમથીજ દગલખાજીનો જાગો રચી પુલાદેને લાગ્યો હતો તે કેમ નબે એ વીશે ગરુ રામાણું તેમ પુલાદેનું કહેવું વાજખી હતું તેથી જોનો માલ તેને સ્વાધીન થયો એમ વિચારી આફસોસ સુકી દીધો હવે ગજ- રામાણજી પોતાની રાણી પુલાદેને નગર આવ્યા તેની રાજરાણીને ખબર પડતાં સામયું લઈ મોડુ માન આપી પોતાના રાજમહેલમાં ઉતારી નાના પ્રકારની ઉત્તમ રસોઈ તથા કરાવી પુત્રી જમાઇને બોજન

કરાવી તે બાદ સુવાસીત પાનનાં ખીડાં આપ્યાં પછી રાજા રાણીને પોતાની પુત્રી જમાઇના કુશળ વર્તમાન પુછી કેટલીકવાર બધા વરસની જાણવાજોગ આવતો પુછી તેના ખુવાસાખંધ લેતારો મળનાં રાજા અને રાણી બહુ પ્રસન્ન થયાં પછી નાત્રીને વાળુ કરી થોડીકવાર બાગની હવા ખાધ બંગલામાં સુઇ રહ્યાં તે બીજે દીવસે મુર્ચ્છાદય થતાં વહેલા ઉઠી દાંતણુ કરી રાણી કુલાદેને કહે છે અહો પ્રીય હવે તું પોતાના વહાલા માયાપત્ની પાસે રહે હું રાજલક્ષ્મી બનું છું તે સાંભળી કુલાદે કહે છે અહો પ્રાણનાથ મને મુઠી આપ કેમ પધારો છો ? હવે પછી આપના વીરોગથી મારાથી એક લઘુવાર રહી લક્ષ્મી નહિ માટે જ્યાં પધારો ત્યાં સાથે તેડી જાઓ તે સાંભળી મારજી કહે છે હે પ્રીયા હું તને મુઠી જનાર નથી પણ હજી મને ખીજી જ રાણીજી મળનાર છે માટે તેની તબવીબ કરીને બેઠને લઈ પાછો તારી પાસે આવીશ તે પછી આપણે સરવે મળીને માંડવગઢ બંધનું માટે તું મને જવા દે તે સાંભળી કુલાદે કહે છે કે મહારાજ બોબન તમવાર થયા આવ્યું છે તેથી જમાને પધારો એવ કહી સેવકાને બોલાવી સુગંધી તેજ શરીરે મર્દન કરાવી ગરમ પાણીએ નવરાખી ખીતાંબર પહેરાવી અતી ઉત્તમ બોજન જમાડી સત્કાર કરીને પાન ઘોષારીના ખીડાં આપી સરવે બીના પોતાના માયાપતે કહીને રાજા અપાવી એટલે મારજી કહે છે કે મારી વહાલી સ્ત્રી તું કશી ચાતે દીલગીરી થમશ નહી હું એક વયતી છું માટે કામ ફેલેહ કરી વહેલો આવનાશ એવું સાંભળી કુલાદે આશીશ દઇ કહે છે કે અહો પ્રાણનાથ જ્યાં જાઓ ત્યાં સરવે ઠેકાણે પરમ દયળુ પરમેશ્વરે અહાંતીશ તમને કુશળ આનંદમાં રાખી રક્ષણુ કરો એવા શબ્દ સાંભળી મારજી ઘોડેસ્વાર થઈ સારા શુદ્ધ જોષ પાંચે પડ્યા તે કેટલેક દીવસે હજાર ગઢના મુજકમા આવી પહોંચી અનંદ નગર નજીક આવીને નેહુ તો

શહેરની બાહારની એક અતી સુંદર વાડી જોઇ વિચાર કર્યો કે આ વાડીમાં જ્યાં વીઠાંતી ભેઠ એવો નિશ્ચય કરી વાડીમાં જ્યાં જીવે છે તો એક અતી સુંદર મહાદેવનું દેહરું બાંધેલું હતું તેના પાસે એક અતી હિતમ બાંધણીની મીઠા પાણીની વાળ્ય હતી તે જોઇ વિચાર કર્યો કે સવારને પહેાર છે માટે આ વાળ્યમાં સ્નાન કરીને મહાદેવનાં દર્શન કરી જરા વાંસામો બધ પછી શહેર જોવા જઇ એવો વીચાર કરી વસ્ત્ર પહેરી મહાદેવના દેવળમાં સુતો ત્યાં તે નગરના રાજની પુત્રી દેવળદે પોતાની દાસીઓ સાથે લઈ સર્વ પ્રકારનો પુજાપો તથા સુવાસીક પુરપો તથા બીલીપત્ર પુપ વગેરે સોનાના થાળમાં ભરી કાઢી વીધી પ્રભાતે એક ચીતે પુજા કરી કપુરની આરતી પુજ્યાં-જળી ભણી પુજ્ય બીલાં ચઢાવીને બે હાથ જોડી શીવજીની પ્રાર્થના કરી મહે છે કે હે જોળા શબ્દ બાળે છ માસ થતાં તમારું એવલા માટે પુજન કરું છું કે માંડવગદના રાજા જસાગમની અણુમાનીતી રાણી દાયાવંતીનો પુત્ર ગજરામારજી રૂપગુણથી ભરપુર શુરવીર વીચારવંત મહા પરાક્રમી છે તેની કીર્તિ ચોતરફ ઘણા જનને મહોડે સાંભળતાં મારે તેની સાથે વરવાની સંપુર્ણ મરજી છે. તેથી આજ પ્રસન્ન થઇ વરદાન આપો જે જેજ વરદાન આપો જે જેજ વરદાન મળે એવી રીતે પ્રાર્થના કરો તે પછવાડે ગજરામારજી એ સાંભળી બહુ પ્રસન્ન થયા એટલે સુધાદેવે પાછું ફરીને જોયું તો મહા તેજસ્વી રાજકુંવર જોઇ અત્યંત મોહ પામી તેને પુછે છે.

ફોહા—કીયારે સુલકથી બાળ્યા સાહબારે તમે કીયારે સુલકમાં જાઓરે તમેં કઇ જનતા પેટ જનમીઆ તમે કધરે જોરીના છા નાવરે તમેં સાચુ કહેજો રાજા સત્ય કહેારે કીયુરે તમારું ગામરે

રે; કહોં કુંવર છો કોણુ રાજ તણા વળી શું છે તમારું નામરે; વળીં

અર્થ—રાજપુત્રી દેવળદે પુછે છે કે મહારાજ તમારું અને તમારા પીતાનું નામ તે કૃપા કરીને કહો તો બહુ સારું તે સાંભળી મારજી કહે છે કે સાંભળો.

દુહો—ઉતર ખંડથી આવીયારે, પશ્ચીમ દેશ જવાનો ભાવરે;
પશ્ચીમં આભા મંડળના અમે રાજવી રાણી મંછા ગોરીના નાવ;
રાણીં હું તો કુંવર જસાજીમનો. કાંઈ મંડવમદ ગારાં મામ કાંઈં
હું છું દામાવંતીના દીકરો, ગજરામાર નામરે, ગજરાં

અર્થ મારજી કહે છે કે હે રાજપુત્રી હું ઉતર દીક્ષાએથી આવ્યો છું અને પશ્ચીમમાં જરાની મરજી છે. હું મંડવમદના રાજ જસાજીમની અણુમાતીતી રાણી દામાવંતીનો પુત્ર છું અને ગજરા-મારજી મારું નામ છે. મંછા ગોરીનો નાવ એટલે જે મારા સદગુણ જોઈને મારા ઉપર મોહીત થઈ અને વરીને મારા કહવા પ્રમાણે ચાલે તેનો હું સ્વામી થાઉં છું એ સમજી સત્ત્વ માનજો એવી વાત સાંભળતા સુધડે અત્યંત ખુશી થઈ પોતાના મનમાં વીચાર કરી મહાદેવને કહે છે અહો પરમહ્યાણુ શીવ જે કોઈ સ્ત્રી પુરૂષે તમારા નામનું તપ ધ્યાન ને વ્રત કર્યું હશે તેને તમે મનચાંચના પુરી કરી આપી સંતુષ્ટ કર્યા છે તેમ મેં પણ છ માસ પુરાં થતાં મારી ઇચ્છા પરીપૂર્ણ કરી તેથી હું તમને તથા ગોરમાને પાર્વતી મહાપતી અરધુ અને નંદકેશરને વારંવાર નમસ્કાર કરું છું. એ રીતે પ્રજ્ઞામ કરી મારજીને કહે છે કે અહો પરમ પ્રીય સ્વામી તમારા રૂપ ગુણનું વર્ણન સાંભળી હું મોહીત થઈ મળવાને આતુર હતી. તે આજે સદાશીવે પ્રસન્ન થઈ મીલાપ કરાવ્યો તેથી બહુ આનંદ થયો છે. માટે રાજ મહેલમાં મારો એકાંત વાસ છે. ત્યાં જરૂર પડ્યારજો તે

સાંભળી માફજ કહે છે કે તમારો બાવ છે તે આવીશું, એવો ઉતર
ગળતા પોતાને સ્થાનકે જઈ પોતાની દાસીને કહે છે કે દાસી તું
આપણા પ્રધાનજીને ત્યાં જઈ તેની પુત્રી દેવળદેને કહે કે તારી પ્રીય
સખી સુપરદે તને બોલાવે છે, તે સાંભળી તેણે સોજ શણગાર
સજી સુંદર સડી તથા તારા ટપકીની કાંચલી પહેરી પોતાની પ્રાણ
સમાન સખી સુધડદેને મોહોલે આવી ઝેટલે તેને સુધડદેએ સર્વે
સમાચાર વીમત સહીત કહ્યા તે સાંભળી લેઈ સખીઓ બહુ પ્રસન્ન
થઈને પોતાના (સુધડદેના) મોહોલ શણગારવા માંડ્યા.

દુહો—રંગ મોહોલનો સુંદર ઝોરડોરે, તે તો શણગાર્યો ઝાક-
ઝમાળરે, તેતોં ચંદ્રવો બાંધ્યો કાનખાખનો ફરતી બાંધી સોનેરી
ઝુલરે; ફરતોં કાચ બાંધ્યા નાના વીંધ તણુરે જેમાં સુંદર મુખ
દેખાયરે, જેમાં કટલાં એકમાં છખીઓ તરેહવારની પુરણ તેજ
જેમાં પરખાયરે; પુરણં પુરશીઓ મુકી શીશમ તણુરે વણી સોભે
છે ઝગઝમાટરે. બહોં તેની જોડે જોભે નક્કી જડયું કાંધ કાચ તણુ
કબાટરે; કાંધં બીલોરી કાચની શીશીયોરે, માંહી ખરીયેલ જળ
ઝુલાળરે માંહીં લવીંગ સોપારીને એલચી બીડાં બર્ચા છે સુંદર
છાંબરે બીડાંં મેવાના કલમી ઝુકીયારે, જેવી રાજબાની રીતરે;
જેવીં રસોઈ બનાવી છે આવીશી, કાંધ અઢકી આપીને પ્રીતરે કાંધં
દુધ સાકર ઉકળીયારે, નાંખ્યા તેજનાં તૈયારરે. નાંખ્યાં નર પીતાં
રાજી થાએ લણું પછી સખ્યા તે સોજ શણગારરે. પછી એ પ્રમાણે
સુધડદેએ પોતાના રંગમહેલને નાના પ્રકારની રચનાથી ઈંદ્રપુરીની
માફક શણગારીને માફજ સાફ તરેહવારની સ્વાદીષ્ટ રસોઈ તૈયાર
રાખીને પોતે પછુ સોજ શણગાણુ સજીને તૈયાર થઈ.

દુહો—જરૂરી કારનો સાળુદોરે કબળી રંગરે તેમાંં

તેતો ઝોઢ્યો છે અલખેલીએ, તેમાં શોભે છે ગોખર મંગરે તેમાં
 શેષનાગ ચોટલોરે ફેણ બાણે મણીશીશ કુલરે, ફેણું સેથે હીંગલોક
 પુર્યો શોભાતો, રૂડી દામણી દીસે અમુલ્યરે; રૂડીં હંમેશનો હાર હીરે
 જડયારે તેના તેજ તણા નહી પારરે; તેનાં અતી ઉત્તમ હાર મોતી
 તણા બહુ શોભિતા શણગારરે બહું ચતુરાએ ચોહોડ્યો છે ચાંડોરે
 તેથી શોભી રહ્યું બાલરે. તેથીં શુક ચાંચ સરીખી નાસીકા હરતા
 ખંડન પેઠે બેઉ ગાલરે હરતા બ્રહ્મટી કમાનં રીખડીરે, મૃગાનેણીના
 ચપળ છે નેણુરે; મુગાં તેમાં શરદના ચંદ્ર મુખે બોલે મધુરાં
 વેણુરે; મુખે વળી હીરાજડી નીકમાં તેમાં મોતી છે મોટા મુલરે,
 તેમાંં તે તો શોભે અધરપ, લટકતી, જેતુ તેજ દીસે અમુલ્યરે,
 જેતુ હાસ્ય કરે મંદ અધરથીરે તે મડાઘઠ બીજસા દંતરે, તેમાં
 તમામ સુવરણ રેખા શોભતીરે, એવી પુલાદે મહા રૂપવંતરે એવી
 પુલ પાખડીઓના લુખ્ખારે, તેમાં પીળા જડા નંગરે. તેમાં તે તો
 પેથો પુલાદેએ કાનમાં, જેની કાના ગુલાબી રંગરે. જેની
 લાંબો ચતુરાનો ચોટલોરે, તેમાં તેલ ચંપેલનો વાસ. ઉચુ અત્તર
 મેહુકે ગુલાબનું જેતા મનડાંગી પહોંચે આશરે. જેતા મુખકું શરદના
 પંદસુરે અતી અમૃત બરીયા નેણુરે, અતી ગોરી ગાયન કરે મધુર
 સ્વરે જેના મીઠા મીઠા લાગે બહુ વેણુરે. જેમ દાસી લાવી આગળ ધરેરે
 ખાધ દ્યોને બીડા તબોલરે ખાધં એમાં લવીંગ સોપારીને એલચી;
 ખાધને પાન કરો દલોલરે ખાધને જગકશી ટીલી કંચુકીરે તેનો કશીરે
 પહેરી આગરે. જેથી કાંકણ સહીત ચુડલાને જડ્યો હેમથી ઝાક
 ઝમાળરે; જડયા દશ આંગળીઓ વેઠ વીંટીઓરે ગોરી ચાલે ધીમી
 ધીમી ચાલરે. ગોરી સીદ સમાની કકીલક છેરે. પાયે નેપુર ઝણકાર
 પાએ સાંકળા કલ્લાં સુવર્ણનાં તેની શોભાતો નહી પારરે, તેનીં
 અનુપમ આંજ આંખડીરે લીધું ટપકુ કીધું ગાલરે; લીધું છુદ્યું

હુલ્હું એવો બન્યો છે ઉત્તમ તાલરે એવો, જાણે ધંકરી અપસરાને
આવી અંત્રીક્ષથી અલબેલરે આવી કહે તેનો શોભા શી કહું જેને
પરણશે મારૂં ઉલરે. જેને,

અર્થ—એવી રીતે સુધડેએ બારે કીમતના સોળે શણુગાર
સજીને તરેહવાર રંગના અતી ઉત્તમ પોશાક પહેરી એવી શોભાયમાન
બની કે જાણે ઈંદ્રના ઘરની અપસરા અંત્રીક્ષથી ઉતરી હોય એવી
શોભાયમાન દેખાવા માડી પછી પોતાની પ્રીય સખી દેવળદેને કહેશે
કે બેન તું પણ તારે ઘેરથી સોળે સણુગાર સજી મારી પાસે વહેલી
આવ એટલે આપણને મારૂંજીની વાટ જોઈને તમયાર રહીએ એવું
સાંભળી દેવળદે પોતાને ઘેર જઈને સોળે સણુગાર સજી તરેહવાર
બારે કીમતના પોશાક પહેરી તરત સુધડેના મહેલે આવી એટલે
દાસીને આજ્ઞા કરી કે આગલી બારી આગળ બે જડીત ખુરશી નાખ
એવો હુકમ થતાં દાસીએ ખુરશી બારી આગળ મુકી એટલે સુધડ-
દેએ પોતાના કાચના કપાટમાંથી અતિ ઉત્તમે બરસાઈ ગુલાબના
અતરની શીશી કહાડી તેમાંથી અતર લઈને પોતાના પોશાક ઉપર
તથા દેવળદેના પોશાક ઉપર છાંટીને શીશી પાછી મુકી તે બેઠ
સખીઓ બારી આગળ આવીને ખુરશી ઉપર બેશી ગજરામારૂંની
તારીફ કરી વાત કરે છે એટલે મારૂંજી પણ પોતાનો બરબરીનો
પોશાક પહેરી તે ઉપર ગુલાબ મોગરો ચંપેલી જામ જીરું અને કેવડો
વજેરે બારે કીમતનાં અતરો પોશાક ઉપર જીરું જીરું ઠંકાણે છાંટી
ઘોડાને તરેહવાર ચાલથી નચાવતા સુધડેના મહેલ નજીક આવ્યા
એટલે બેઠ સખીઓ નીચે ઉતરીને તેમને મોહું માન આપી ઉપર
તેડી લાવીને એક બારે કીમતની જડીત કાચ ઉપર બેમાડીને તેમને
સોપારીનું મસાલાદાર બીડું આપી નાના પ્રકારના વીનોદની વાતો
કરીને રસોધયા પાસે અનકુટના જેવી તરેહવાર રસોધ તમયાર

કરાવો હતી, માણને સુવર્ણના પાટલા ઉપર બેસાડી તેમની રૂચી પ્રમાણે ત્રસ કરી જમાડીને ઠંડુ જળપાન કરાવીને પાનના ખીડાં આપ્યા તે ખાઇને માણ કહે છે આહો પ્રીયા તોં આજે મને ભાવ સહીત જે જે માન આપ્યું તે જોઇ હું ધણો પ્રસન્ન છું તેમ તારૂં રૂપ અને ગુણ જોઇ મોહીત છું એવું કહેતા ધણી જાતના અતરોની ખુશબો આવી તે જોઇ સુઘડદે પુછે છે નાથજી અમે એક બે જાતના અતર વાપર્યા છે પણ તમારી પાસે ધણી જાતના અતરોની જુદી જુદી ખુશબો આવે છે તેથી માફ મગજ તર ચઢ ગયું છે એમ કહી બે હાથ જોડીને વીનવતી કરી કહે છે કે હે પ્રાણનાથ મેં ધણું દીવસથી આપની સુકાર્તી સાંભળી છે તે દીવસથી મનથી તમને વરી ચુકી છું. પણ આજે તનથી વરો તો ઉપકાર થશે; એવો ઉત્તર મળતાં કાંઈ ન જાણે તેમ વિવાહની સામગ્રી મંગાવી જોરને બોલાવીને ગણેશ પાટ બેસાર્યા એટલે દેવળદે કહે છે કે હે પ્રીય સખી તારે ને મારે જાળપણની પ્રીતી છે તેથી મારી પ્રકૃતિની તને સરવે ખબર છે માટે હું બેન માણ ઉપર માફ પણ મન મોહીત થયું છે તેથી હું પણ એમને પરણીશ તો આપણે સદા સંતોષ પામી સંજોગે રહીશું વળી તમારી અને પ્રાણપતિની આજ્ઞા પાળીશ તે સાંભળી સુઘડદેને બહુ દયા આવી તેથી વાત કમુલ રાખીને બેઠ સખી પ્રેમ સહીત જોરની સાક્ષીએ માણને વરી મંગળ ફેરા ફરી જોરને દક્ષિણા આપી રાજી કરીને કહે છે કે જોરદેવ આ વાત કાંઈને કહેશો નહીં હો, જોર કહે સારૂ ખાઈ એમ કહી જોર પોતાને ઘેર ગયા એટલે નાના પ્રકારના પુખ્ત મંગાવી પલંગ ફરતી જળી ગુંથાવીને તેમા માણને સુવાડીને બેઠ બે પગ ચાંપવા બેઠી તે જોઇ માફ પણ બહુ ખુશ થયા એમ હાસ્ય વિનોદથી રાત્રી પુરી કરી સવાર થતાં પહેલાં માણએ કીધું

કે તમે બેઠ જણુ સજીને તક્યાર ચાઓ, કેમકે હવે પછી હું એક
 પળવાર રોકનાર નથી ને સાંભળી બેઠ સખીયોએ પોતપોતાના ઘેરથી
 પોતાના વસ્ત્ર અલંકાર નમામ લઇને સુધડેના રથમાં બે જણી બેઠી
 એટલે માણેએ પણ પોતાના મરવે હથોયાર બાંધી ઘોડા ઉપર બેસી
 રથની આગળ થયા તે શહેરના દરવાજા આગળ ગયા એટલે દરવાજે
 સુધડેનો રથ એળખી હાકનારને પુછ્યું કે આ રથ રાજપુત્રી સુધડ-
 દેનો છે તે સવારના પહોરના દાસ દાસીઓ વગરનો ક્યાં જાય છે ?
 એમ કહી રથને તથા માણેને અટકાવી બીજા સીપાઇ સાથે રાજને
 ખબર કહેવરાવી કે મહારાજ આપની પુત્રી સુધડે રથમાં બેસી એક
 છેલ પુરૂષ સાથે ગામ બહાર જાય છે એવું સાંભળી રાજાએ પોતાના
 પ્રધાનને તથા લશ્કરી અમલદારોને આજ્ઞા કરી કે રથ પાછો વાળી
 મહોલે મોકલી દઇને તે છેલ પુરૂષને પકડી મારી પાસે લાવો એવી
 આજ્ઞા થતા પ્રધાન કહયા પ્રમાણે કામ કરી લશ્કરના યોદ્ધાઓ પાસે
 ઘેરાવી લીધો તે જોઇ માણેએ પોતાના મનમાં વીચાર કર્યો કે બાર
 વરસ થયાં હું બહાર નીકળ્યો છું ત્યારથી આજદીન સુધી જગદે-
 શ્વર મહાદેવે મારી લાજ રાખી છે તેમ આજે પણ આ મહા
 સંકટમાંથી હોડાનશે એમ વીચારી પોતે મહાદેવનું ધ્યાન ધરીને
 હીમ્મત રાખી એટલે મહાદેવે તેને શુરાતન આપ્યું એટલે પોતાની
 શીરોષ્ઠની તલવાર મ્યાનમાંથી કહાડીને અતીરૂદ્ધની પુઠે જેમ ગર્જના
 કરી ફરી વળ્યો તે કેટલાકને સમથેરના સપાટા લગાવ્યા, કેટલાકને
 બાલા માર્યા કેટલાકને હાથમાં ઝાલી ચીમડા જેમ પછાડયા એવી
 રીતે આખી સેનામાં ભંગાણુ પાડ્યું એથી યોદ્ધાઓ સરવે નાસવા
 માંડપા તે જોઇ પ્રધાને રાજાને કહ્યું કે મહારાજ, કેાઇ અતીરૂદ્ધના
 જેવો મહા બળવાન યોદ્ધો આવ્યો છે તે ખુબ લડાઇ કરી બધાને
 નસાડે છે તે સાંભળી રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું કે લડાઇ બંધ કરવોને

એને મારી પાસે પકડી લાવે. તે સાંભળી પ્રધાન તેને ઠંડા પાડી
 રમજીવીને રાજ પાસે લાવી સામે ઉભો કર્યો એટલે તેણે ૩૫ જોઈ
 યુગ્મ મોઢ પામીને પુછે છે કે આપને કયો દેશ; પીતાનું નામ શું
 મને આપનું નામ શું, તથા યુવાન અવસ્થામાં શા કારણે માટે
 રદેશ નીકળ્યા છો તે સરવે સત્ય કહો. તે સાંભળી મારજી કહે છે કે
 ઠિંગવડના જશ્વાળમ રાજની અણુમાનીતી દામાવંતીને પુત્ર છું
 ને સરવે કોઈ ગજરામાર કહીને બોલાવે છે. એવું સાંભળી રાજ
 ધાનને કહે છે અહો પ્રધાનજી જેની સૂકીર્તિ ચોતરફ યુગ્મ ફેલાઈ
 તે પુરુષનું દર્શન થવું દુર્લભ છતાં તે પ્રત્યક્ષ આપણે ઘેર આવ્યા
 માટે હું સુધડેનું કન્યાદાન આપી એની સાથે પરણાવી દઉં તે
 બિળી પ્રધાન કહે છે કે મહારાજ તમારો વીચાર બહુ સારો છે
 પણ મારી લાડકડી પુત્રી દેવળદેને કન્યાદાન આપી પરણાવી દઉં
 અને સખી બાળપણમાં મન મીલાવી છે તેથી એક સ્થાને રહી
 ખી થશે. એવો નિશ્ચય કરીને એક મોહોટો સુશોભીત માંડવો બાંધી
 મ મહુરત જોવડાવી રાજ પ્રધાન બેઠ જણાએ શસ્ત્રવીધી પ્રમાણે
 પાદાન આપવા માંડ્યા તે સમયે સર્વ સાહેલીઓ મળી મધુર સ્વરે
 ત ગાય છે.

હુહો—સહીયર મળી સહુ સાથેમારે, તેતો હરખીને યુષ્ઠ ગાયરે
 તોં ચોરી બાંધી છે સુંદર ચોકમાં ત્યાંતો શુભ મંગળ વરતાયરે
 તોં ચાર મંગળ ફેરવે, તે તો હરખે છે સરવે જાનરે, તો
 ઠી ઘોડા રથને પાલખી, હીરા મોતીનાં આખ્યાં દાનરે; હીરાં પરણી
 ાં બહુ પ્રીતથીરે, તેને આનંદ અંગ ન માયરે. તેને સુધડે
 ાદે બે રાણીઓ તેતો જોઇને બહુ રાજી ચાયરે; તેતોં સખીઓ

આશીષ દીએરે, તમને પ્રસન્ન થયા મહાદેવરે તમનેં તેથી મન
 જીત વર આપીઓ. સદા કરજો સ્વામીની સેવરે; સદાં માયા તે

અમપર રાખજેરે, ખારી માયાળુ બેનરે, પાછાં મહીયેર વહેલા
આવજો તમે સાંભળશો દીનરે; તમે.

એ પ્રકારે રાજાએ તથા પ્રધાને પોત પોતાની પુત્રી શાસની
વીધી પ્રમારે પરણાવી વસ્ત્ર હીરાજડીત સુવર્ણના અલંકારો મોતીની
રોકડી સોના મહોરો અશ્વગજ; પાલખી દાસદાસીઓ વગેરે ઘણી
માલમતા આપી ખુબ સંતુષ્ટ કર્યા તે સમયે સાહેલીયોએ મળી ગીત
ગાઇને આશીર્વાદ દીધો તે સમયે ઢોલ તાંસાં નોખર શરણામ ભેરજીંગળ
વગેરે નાના પ્રકારનાં વાજીંત્ર વાગ્યાં તેથી નગરના લોક જોઇને ખુબ
રાજી થયા. આખા શહેરમાં નેતરાંદેવરાવી આવી ઉતમ તરેહવાર રસોઇ
કરાવી સર્વને સંતુષ્ટ કરી જે જેને ઘટે તેવા પોષાકોના ઇનામ આપ્યાં
સર્વ ચાચકોને રાજાએ તથા માણેજીએ બહુ દાન આપ્યાં. એ રીતે
લગ્નનું સર્વ કામ પસા પછી માણેજી પોતાના બેઠ સમરા પાસે
સ્વદેશ જવાની આજ્ઞા માગી એટલે સર્વ સાથે એકઠા થયા ત્યાં રાજા
રાણીને પ્રધાન તથા તેની સ્ત્રી વગેરે પોતાની પુત્રીને બહુ શીખામણ
દીધી વળી નીકળતી વખતે બેનેની માતાએ તરેહવાર વસ્ત્રઅલંકાર
આપી પછીજે માણેજીને આપેલા સેવકો હતા તેને હથીયાર બંધાવી
સર્વ સાથે મળી વાજતે ગાજતે વીદાય કરી સઉ સઉને ઘેર ગયા તે
બાદ માણેજી કુચ મુકામ કરી કેટલેક દીવસે ડુલાદેને નગર આવ્યા તેની
રાજાને ખબર પડતાં બહુ માન આપી સામઘ્યુ કરી મહોત્સમાં લાવી
સર્વને સંતુષ્ટ કરી ભોજન કરાવ્યું એ રીતે બે દીવસ પરોણાગન
સુધરહેલીના પીતા કરતાં બધી વાતે ખમણો વીવેક કરી ચતાવ્યો પછી
સર્વ સાથે તઠ્યારી કરી ગાજતે વાજતે વીદાય કરયા તે કુચ મુકામ
કરતા ચાલ્યા જાય છે. તે દીવસે રાણી ચંપાદે પોતાના મનમાં
વીચાર કરે છે કે મારો સ્વામી ગજરામાણે મને સત્ય વચન આપી
બાર વરનો વાયદો કરી આ વનમાં મહાદેવને ખોજે મુકી ગયા

છે તેને આજે બરોબર બાર વરસ પુરા થયા છે તો ધણુ હજી સુધી તે આવ્યા નથી તે હવે પછી મારા મનને ધીરજ રહેવાની નથી માટે આ વડના ઝાડ ઉપર ચડીને જોઈ ને તે દુરથી નજરે પડે તો બહુ સારું થાય એમ વીચારી તરત ઝાડ ઉપર ચડીને જોયું તો ધણુ દુરથી એક મોટું લક્ષ્મી ચાલ્યું આવે છે તે જોઈને પોતાના જીવને હીમ્મત આવી કે લક્ષ્મીમાં મારા સ્વામી હોય તો આજે અત્યંત આનંદ થશે એમ ધારે છે એટલે તે વનમાં પક્ષીઓ જીદે જીદે સ્વરે એક પછી બીજી બોલી સારા શુકન આપે છે એટલે તો ખરેખર માફજ પોતાના ઘોડા ઉપર બેસી નાના પ્રકારની ચાલથી ઘોડોતચાવતા નચાવતા નજીક આવી ગયા એટલે ચંપાદે જાળખતા તરત હેઠી ઉતરીને માફજ પાસે આવ્યાને પુછે છે, હે સત્ય વ્રમની સ્વામી નાથ આપ ભરજરીનો વરરાજના જેવો પોશાક પહેરી આવ્યા છો તે આનંદની વાત છે પણ મહારાજ આપ શરીરે તો કુશળ આનંદમાં છો તે સાંભળી માફજ કહે છે અહો મારી પરમપ્રીયા પટ-રાણી! હું જગદેશ્વર મહાદેવજીના પ્રતાપથી ને તમારા આશીર્વાદથી તમારા મારો વીયોગ રહ્યો તે દીવસથી તે આજ દીન સુધી કુશળ આનંદમાં છું તેમ તમોએ શુકન કહ્યું તે પ્રમાણે બીજી ત્રણ રાણીયો પરણીને સાથે લાવ્યો છું તે ત્રણેના પીતાએ અને કન્યાદનમાં હીરા જડીત સુવર્ણના અલંકારો તથા સુંદર વસ્ત્રો અને વસ્ત્રબંધ શુરા યોદ્ધાઓની સેના હસ્તી ઘોડા રથ પાલખીઓ ઉંટ વગેરે બહુ વીવેક અને પ્રીતી સહીત આપ્યું છે તે સાંભળી ચંપાદે બહુ પ્રસન્ન થઈ પછી માફજ એ સર્વ સેના સહીત ડેરા તંબુ તાણી તેજ હાથે આરામ લેવા રહ્યા ત્યાં માફજ એ સેવકો પાસે પુષ્પ ખીલી વગેરે બીગાવી પોતે નાહીને ઘોઝેલા પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરીને મહાદેવજીની પૂજા કરી મન્દન અક્ષત બીલી પુષ્પો અખીલ ગુલાબ વગેરે ચઢાવી

ધ્રુપ નધવેઃ આરતી વગેરે કરી મંત્ર પુખ્તજલ્લી કરી ચારે રાણીયોને દર્શન કરવાની આજ્ઞા આવી એટલે તે ચારે રાણીઓ એકઠા મળી દર્શન કરી તંબુમાં આવી તે પછી બીજા બાવીક જતો દર્શન કરી પોત પોતાને સ્થાનકે આવી રસોઇ બનાવી જમ્યા રાજ રાણી પણ પોતાના તંબુમાં થાળો મંગાવી ભોજન કરી પાન સોપારીનાં બીડાં ખાઈ ચારે રાણીઓએ વીવેક સહીત ઘટારત પ્રમાણે વાતો કરી પરસ્પર પ્રીતી બાંધી તે જોઈ મારજી બહુ ખુશી થયા પછી તેજ કે-કાણે રાત્રી નીરગમન કરી મોટે પરોડીએ ઉડી કુચ કરી લાંબી મજલ કરી ચંપાદેને નગર ગયા તેની રાજને ખબર પડતાં મોટી ધામધુમથી સામંત્યું લઈ પોતાના મહોલમાં તેડી લાવ્યા ત્યાં ખુબ માન આપી ભોજન કરાવ્યું તે પછી સર્વેને જમાડયા એ રીતે પાંચ દીવસ પછાગત રાખ્યાં તે દરમ્યાનમાં મરજીની સાસુ ને લલસાયે મારજીને બાર વરસની મુસાફરીના સર્વ વર્તમાન પુછ્યા તેની વાગત સહીત ઉત્તર આપ્યા તેથી તેમના મનનું સમાપન થયું તે પાદ પદ્મે દીવસ સર્વના કરતા મોંઘા મુલનાં વસ્ત્ર અલંકાર પોતાની પુત્રી તથા જમા-ધને આપી સંતુષ્ટ કરી બીજી ત્રણ રાણીયોને પણ પોશાક અલંકાર આપ્યાં તે પછી દાસીઓને હાથોવારખંધ લસકર સર્વના કરતાં વિશેષ આપી પ્રસન્ન કરી રવાને કર્યાં તે કુચ મુકામ કરી થોડે દીવસ માંડવગઢ નજીક આવ્યા તેની રાજસેવકોને ખબર પડતાં દુરથી જોઈ તરત રાજ જસાજનમે જમને કહ્યું કે મહારાજ આપણા શહેર નજીક કોઈ મોટો બળવાન રાજ બહુ લસકર લઈ આવે છે તેની મને ખબર પડતાં તમને કહેવા આવ્યો છું તે સાંભળી રાજએ પોતાના કુલ્યંદ વજરને કહ્યું કે હું વજર આપણા શહેર નજીક કાંઈ મહા બળવાન રાજ બહુ લસકર લઈ આવ્યો છે તે કોણ છે તેના સામે લડવામાં આપણે કેમ કરીશું ?

અળવાન સાથે આપણું કશું જોર ચાલનાર નથી અરે પ્રધાન જે
આ વખતે મારો શુરવીર પુત્ર ગજરામારૂં હોત તો સામું યુધ ક-
રીને મારૂં રાજ રાખન અરેરે હું કેવો મુર્ખ જે મહા પરાક્રમી
પુત્રને વીના અપરાધે વનવાસ કાઢ્યો છે તે દીવસથી તે આજ દીન
સુધી કેટલીક વાતનું જે જે નુકશાન થયું છે તે સર્વે તમારા ધ્યાન
માં છે અરેરે તે દીવસથી મન ધણું ઉદાસ રહે છે મારી ઉપર નક્રી
મહાદેવજીનો ક્રોધ થયો. માટે હું અપરાધી ક્ષમા માગી વિનંતી કરું
હું કે હે જગદીશ્વર મહાદેવ મારો અમારા દુર્યુષ સામું ન જોતાં તે
મારી લડાઈને મોળપણ સામું ન જોઈ હવે મારા ગજરામારૂંને
મેળવશે તો તેની ઉપર હું અપાર પ્રીતી રાખીશ એવી રીતે પ્રધાન
પાશે વાતો કરે છે એટલે બાળ પંદર સેવકો ધણી તાકીદથી દોડતા
આવી રાજને કહે છે કે મહારાજ તમે જરાએ ચીંતા કરસો નહીં
એ તો આરના પુત્ર ગજરામારૂં પધારે છે એવું સાંભળી રાજના
મનમાં જેવો આનંદ થયો તેવો આનંદ કોઈ દીવસ થયો નહોતો માટે
પ્રધાનને હુકમ કરી પોતાની સર્વ સેના તથા નગરાં નીજાન નોખતો
શરણાગ્ર ભેર ભુગોળ વગેરે વાજાંત્ર સહીત સર્વ તત્ત્વચારી કરી ગાજતે
વાજને સાગમંથુ લઈ મારૂં પામે આવ્યા તે સમયે તેણે પોતાના
અમાચાર પુછી ગાજતે વાજતે મોકી ધામધુમધી દરબાર આગળ
આવીયા ત્યાં રાજ રાણીઓને તથા પ્રધાન અને નગર શેઠને સાથે
લઈ શેઠ શાહુકારને સેના રૂપાના પુલથી વધાવી ગુલામ અમેલી
મોગરાના પુલથી વધાવી પછી દરબારમાં લાવી કચેરી લરી ત્યાં
પુરવાસી જનોને રાજ રીતે જીહાર કરીને કુશળ વર્તમાન પુછ્યા
પછી રાજએ જોશીને પુછ્યું કે મહારાજ ગજરામારૂંને રાજ્યભીષેક
કરવાનું મહુરત જીઓ તે સાંભળી જોશીએ ટીપણું જોઈ કહ્યું

મહારાજ આજે કુંભરાશીનો ચંદ્રમાં ત્રાંયાને પાયે ને વળી અમરત
ચોખડીયું ને સીદ્ધી યોગ છે તેથી સત સંવત્સર સુધી મન વાંચ્છીત
ફળ ભોગવશે એવું સાંભળી પંડીનોને આજ્ઞા કરી કે શાસ્ત્રવીધી પ્રમાણે
રાજ્યાભીશેક કર્યો તે વેળા નાના પ્રકારના વાજાંત્ર વગાડ્યા સર્વ
કર્મ પુરું થયા પછી બામણોએ આશીર્વાદ દીધો કે હું મહારાજ
તમારો પુત્ર દૈવપ્રીય મયેષય સંતુષ્ટ કરશે એ અમારો આશીર્વાદ
રાજ્યો તથાસ્તુ કહી બામણોને તથા બીજા સર્વ યાચકોને પોત
પોતાના યોગ પ્રમાણે દાન આપ્યાં અને ગુલાબજળ છાંટી જસો-
જમ કહે છે કે હે પરમ પ્રીય પ્રજાજનો આજ તમે આવી સર્વે
મને અને માર્જીને બહુ માન આપીયું તેમનો ઉપકાર માનું છું
એમ કહી કચેરી બરખાસ કરી તે પછી માર્જી પોતાની દામાવંતીને
તથા અપરમાને પગે લાગીયા એટલે તેમણે આશીર્વાદ દીધો જસો-
જમે દામાવંતીને પટરાણી કરી તે બીજી સાને પ્રસન્ન મઠ કયુલ
કયું એટલે તેમના લગ્નમણા પુત્ર ગત થયા બાદ સાતેને સારા પુત્ર
આવીયા તેથી સરવે સંખી ચાલી માર્જીએ પણ રાજકાજ નીતીથી
ચલાવ્યું તેથી સરવે પ્રજાને આનંદ થયો.

હમારાં છાપખાનામાં

લગ્નની કંકેત્રીઓ, સાલ સુખારકના કાર્ડો, નામનાં કાર્ડ, કવર, આંકડાલુક, બીલલુક, નોટપેપર, રસીદલુક, હુંડીલુક, બીલલુક, ગણોટપટા, જાહેર ખજારો, ચોપડી, ચોપાન્યા, (માસીકો) વિગેરે દરેક જાતનું નાનું મોટું કામ વાચકાસર અને સંપૂર્ણ કાળજી પુર્વક કરી આપવામાં આવે છે.

તે ઉપરાંત

હમારાં તરફથી દર માસે નિયમીત રીતે

અનાવિલ પૌકાર

નામનું સુંદર અને ભરપુર વાંચનવાળું માસીક પ્રગટ થાય છે. જેનું લવાજમ વાર્ષિક બજાએ ભેટો (પુસ્તક અને પંચાંગ) સાથે માત્ર બે રૂપીયાજ છે. તમો પણ તેનાં ગ્રહાક હશે ન હો તો આજેજ તમારું નામ નોંધાવશો.

લખો:—ગોવિન્દજી ડાહ્યાભાઈ નાયક

મેનેજર:—શ્રી અનાવિલ બંધુ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ,
બરાનપુરી ભાગળ, ભાજવાળી પોળ-મુરત.

—: ગાયનોનાં શોખીનો માટે :—

❀ સંગીત ❀ ફોનોગ્રાફ ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૧ થી ૧૦ સાથે સચીત્ર

જેમા પ્રખ્યાત નાટક કંપનીનાં નાટકોમાંના વખણાયલાં ગાયનો, ભજનો, ગઝલ-કબાલી વીગેરેનો મોટો સંગ્રહ કરવામાં આવેલો છે. આજ સુધી બહાર પડેલી બુકમાં સારામાં સારી ગાયનની બુક તરીકે વખણાયલી આ એક જ બુક છે. કૌંમત એક રૂપીયો પાંચેજ શુદ્ધ.

(ભાવિક ભક્તો માટે મુખ્યસિદ્ધ પુસ્તક)

સંતસમાજ ભજનાવળી

પ્રખ્યાત સંત પુરૂષો (ભક્તો) નો ભજનોનો સમુદાય આ પુસ્તકમાં એકઠો કરવામાં આવ્યો છે. પ્રભુભક્તિનાં રશીઆએ આ ભવસાગર તારનાર નૌકારૂપ પુસ્તક અવશ્ય ખરીદવું જ જોઈએ. પ્રાચીન ભક્તોનાં ભજનોથી ભરપૂર છે. કૌંમત એક રૂપીયો પાંચેજ શુદ્ધ.

મળવાનું ઠેકાણું:—

કાગદી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ.

બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર.

અલાયાની વાડી રામું,--સુરત.

